

# รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

## ชุดที่ ๒ ครั้งที่ ๑๓

วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๓๕ นาฬิกา

จำนวนสมาชิกมาประชุมทั้งหมด ๒๗๐ คน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : วันนี้มีสมาชิกมาประชุมครบองค์ประชุมที่จะพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญได้แล้ว กระผมขอเปิดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญต่อไป

ก่อนอื่น มีเรื่องที่จะแจ้งให้ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทราบ ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติท่านหนึ่ง คือ ดร. ก่อ สวัสดิ์พานิชย์ ได้ทำหนังสือถึงกระผมขอลาออกจากสมาชิกภาพ อ้างเหตุว่ามิงานที่จะต้องปฏิบัติในราชการประจำอยู่เป็นอันมากไม่สามารถจะปลีกตัวมาประชุมสภาได้สัปดาห์ละ ๒ วัน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่องานทางสภานิติบัญญัติ จึงขอลาออกขอแจ้งให้ทราบ

ที่ประชุมรับทราบ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ต่อไปเป็นการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของรัฐบาลในหมวดที่ ๓ เชิญครับ

นายนิสสัย เวชชาชีวะ : ท่านประธานที่เคารพ กระผม นิสสัย เวชชาชีวะ สำหรับวันนี้เรากำลังพิจารณากันเกี่ยวกับหมวดที่ ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นเสมือนหัวใจของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน สิทธิของมนุษย์เป็นสิทธิของ

บุคคลที่เกิดมาในฐานะเป็นมนุษย์ปุถุชนและในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของนานาประเทศ เป็นสิทธิที่มุ่งให้เฉพาะราษฎรของประเทศของตนซึ่งเป็นสิทธิขั้นมูลฐานอันเป็นเสมือนรากแก้วของเสรีภาพส่วนบุคคล และโดยที่หลักการประชาธิปไตยได้วิวัฒนาการไปอย่างมากในปัจจุบัน ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยจึงขยายขอบเขตกว้างขวางคลุมไปถึงประชาธิปไตยทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม บทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพจึงต้องรวมสิทธิทางสังคมอีกด้วย เพราะการที่รัฐบาลจะรับรู้เพียงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทางกฎหมายแต่อย่างเดียวนั้นไม่เป็นการเพียงพอ รัฐบาลจะต้องพยายามส่งเสริมให้ราษฎรมีอิสระภาพ มีเสรีภาพและมีความเสมอภาคในทางโอกาสที่จะประกอบอาชีพในสังคมอีกด้วย การกำหนดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของประเทศ ก็เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิด โดยให้ทั้งรัฐบาลและราษฎรยอมรับนับถือในสิทธิเสรีภาพเหล่านั้น ทฤษฎีของสิทธิขั้นมูลฐานได้จำกัดขอบเขตอำนาจของรัฐบาล โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะป้องกันไม่ให้อำนาจและรัฐสภากลายเป็นเผด็จการรวบอำนาจ กลับจะเป็นการเปิดโอกาสให้ราษฎรได้พัฒนาตนเองอีกด้วย แต่สิทธิเหล่านี้ก็ทำได้เป็นอย่างดีโดยไม่มีกำหนดขอบเขตขีดขั้นไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมโดยรวมได้ ดังนั้นกฎหมายของประเทศต่างๆ จึงต้องกำหนดขอบเขตให้ราษฎรของตนทุกคนได้ใช้สิทธิเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมประสานประโยชน์ของชุมชนหรือของประเทศที่แท้จริง และเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของสังคมที่ได้วางแผนไว้ การรับรู้ในสิทธิมนุษยชนไม่ใช่มีแต่ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศต่างๆ เท่านั้น แต่ก็ได้ซึมซาบไปในความคิดเห็นของโลก ดังจะเห็นได้อย่างกฎบัตรสหประชาชาติซึ่งเป็นเสมือนธรรมนูญของโลก ก็ได้กล่าวถึงสิทธิของมนุษยชนไว้ทั้งในคำปรารภและในมาตราต่างๆ ของกฎบัตรอีกหลายมาตรา การรับรู้ในสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาตินี้ ได้รับการยืนยันเมื่อสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๑ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่สิทธิของมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานได้ถูกนำมากล่าวไว้อย่างละเอียดตามกฎบัตรปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด ๓๐ ข้อ เป็นปฏิญญาที่กำหนดสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษยชนที่ควรจะได้รับ

ความคุ้มครองตามกฎหมายและเพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับทุกประเทศ เป็นแมกนา คาร์ตา (Magna Carta) ของมวลมนุษย์และด้วยเหตุนี้เอง กระผมจึงขอสนับสนุนอย่างเต็มที่ ในข้อคิดเห็นของท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติบางท่านที่ได้อภิปรายไว้ในการประชุมเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว ที่ให้ยึดถือแนวของปฏิญญาในการกำหนดสิทธิเสรีภาพของรัฐธรรมนูญฉบับที่เรากำลังพิจารณากันอยู่ในขณะนี้ ท่านประธานที่เคารพ สำหรับประเทศไทยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ คณะราษฎรหรือคณะผู้ก่อการในขณะนั้น ได้ประกาศหลัก ๖ ประการ ที่รัฐบาลจะพึงยึดถือ อันเป็นหลักในการดำเนินการปกครองประเทศต่อไป หลัก ๖ ประการนี้มีสาระสำคัญว่าด้วยสิทธิเสรีภาพต่างๆ อย่างเช่น การคุ้มครองความปลอดภัยของบุคคล การมีโอกาสนในทางเศรษฐกิจของราษฎร ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน ตลอดจนสิทธิที่ราษฎรจะได้รับจากการศึกษา หลัก ๖ ประการนี้เป็นการยืนยันรับรู้สิทธิของมนุษย์และของราษฎรไทยนั่นเอง นับแต่ได้มีรัฐธรรมนูญถาวรของไทยทุกฉบับ ไม่ว่าจะเป็นฉบับปี ๒๔๗๕, ๒๔๘๓, ๒๔๘๒, ๒๔๙๕ หรือแม้แต่ฉบับ ๒๕๑๑ ก็ได้บัญญัติหลักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของชนชาวไทยไว้ จะมีข้อแตกต่างกันบ้างก็ในรายละเอียด ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของคณะผู้ร่างหรือคณะผู้บริหารประเทศที่คุมอำนาจอยู่ในขณะนั้น สำหรับหมวด ๓ ตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ตามที่คณะรัฐบาลได้เสนอมานี้ กระผมมีความเห็นว่าได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมดีกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่แล้วๆ มา โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และเพื่อเป็นการประหยัดเวลาของสภานี้ กระผมจะขออนุญาตท่านประธานตั้งข้อสังเกต แสดงความคิดเห็นเพียงบางมาตรา เพื่อคณะกรรมการอาจนำไปประกอบในการพิจารณาต่อไปในวาระที่ ๒ สำหรับมาตรา ๒๖ ตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เขียนไว้ว่า บุคคลย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน กระผมเห็นด้วยกับข้อคิดเห็นของท่านสมาชิกบางท่านที่ได้อภิปรายไว้ในหมวด ๑ เมื่อสัปดาห์ที่แล้วว่า มาตรานี้ควรรวมอยู่ในบททั่วไป เพราะมีความสำคัญและควรเขียนไว้ให้แจ่มชัด จึงเห็นว่าควรที่จะเขียนไว้เป็นวรรคสองของมาตรา ๑ ในทำนองที่ว่าประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมได้รับความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน ถ้าเราย้อนไปดูรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ของเราแล้ว จะเห็นได้ว่า ความจริงข้อความนี้เคยปรากฏอยู่ในมาตรา ๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๗๕

และ ๒๔๘๙ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๒ คณะผู้ร่างในขณะนั้นได้นำข้อความนี้มาบรรจุไว้ในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้กระผมเข้าใจว่าได้ตัดลอกเอามาจากรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๒ ฉะนั้นจึงรวมอยู่ในหมวดนี้ สำหรับมาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน สำหรับมาตรานี้กระผมเห็นด้วย เห็นว่าน่าจะได้มีการขยายความออกไปดังเช่นรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่เราเคยมีมา อย่างในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เราเคยมีวรรคสองในมาตรานี้ว่าฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยการแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิอย่างใดเลย ถ้าไม่มีข้อความดังกล่าวนี้บัญญัติไว้ อาจจะทำให้มีผู้คิดไปได้ว่าคนไทยทุกคนยังไม่เสมอภาคกันในกฎหมาย เพราะรัฐบาลอาจตรากฎหมายออกมาให้บุคคลที่มีฐานันดรศักดิ์ใด ๆ มีเอกสิทธิเหนือราษฎรอื่นได้โดยไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ อีกประการหนึ่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้อาศัยให้องค์พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ได้ตามมาตรา ๑๓ นอกจากนี้ความเสมอภาคในกฎหมายนี้ ควรจะคลุมถึงด้วยว่าจะไม่มีการเลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือฐานะทางสังคม ในความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สำหรับมาตรา ๒๘ ซึ่งเป็นมาตราสำคัญมาตราหนึ่งในหมวดนี้เป็นบทบัญญัติใหม่ที่ให้ประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวรรคสองได้เขียนไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ ซึ่งหมายความว่ารัฐจะทำการใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนหมวด ๓ ที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไม่ได้ในที่นี้ กระผมก็ยังมีข้อสงสัยอยู่ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้เขียนไว้ ณ ที่ใด เราควรจะเขียนไว้รู้อย่างสรุปไม่ว่าจะเป็นในคำปรารภหรือในบททั่วไป กระผมขอฝากข้อสังเกตอันนี้ไว้ด้วย มาตราต่อไปคือมาตรา ๒๙ เกี่ยวกับเสรีภาพเป็นมาตราเดียวกันในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่กล่าวถึงเสรีภาพในแนวความคิดของบุคคลและเฉพาะการเชื่อถือทางศาสนาเท่านั้น แต่ไม่ได้กล่าวถึงเสรีภาพในแนวความคิดการยึดถือ การเชื่อถือในทางการเมืองของราษฎรเลย ดังนั้นกระผมจึงมีความเห็นที่น่าจะได้มีการบัญญัติไว้เป็นมาตราหนึ่งต่างหากว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในมโนธรรม มีเสรีภาพในแนวความคิดความเชื่อถือในอุดมการณ์หรือลัทธินิยมใด ๆ เพราะสิทธินี้เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ชน ดังที่ปรากฏอยู่ในข้อ ๑๘ ของปฏิญญาสากลว่าด้วย

สิทธิมนุษยชน มาตรา ๓๐ ถึง ๓๖ ท่านประธานที่เคารพ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญา และประมวลวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกระผมจะไม่ขอวิจารณ์ละเอียด แต่จะขอเป็นผู้ฟังความคิดเห็นของบรรดาท่านสมาชิกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญกฎหมายโดยเฉพาะ กระผมเพียงแต่จะขอฟุดสั้น ๆ ว่า โดยทั่วไปแล้วตามความรู้สึกลับัญญัติเหล่านี้ดีขึ้นกว่าที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ โดยเฉพาะในมาตรา ๓๔ วรรคสอง ที่กำหนดให้รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ยากไร้ในเรื่องการจัดหาทนายความ อีกมาตราหนึ่งซึ่งกระผมเห็นว่าได้รับการปรับปรุงแก้ไขดีขึ้นมาก คือมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ที่ว่าบุคคลมีสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา มาตราต่อไปที่กระผมใคร่จะขอแสดงข้อคิดเห็น คือมาตรา ๓๙ เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ในวรรคสาม เกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ได้มีการขยายขอบเขตถึงการเวนคืนเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรืออุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งนับว่าเป็นการเท่าทันต่อเหตุการณ์ เพราะในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการปฏิรูปที่ดินเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคมนั้นเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ประเทศสังคมประชาธิปไตยสำหรับการชดใช้ค่าทำขวัญจากการเวนคืนนี้ กระผมมีความเห็นว่าควรได้กำหนดเอาไว้โดยอาศัยหลักดุลอันเท่าเทียมระหว่างประโยชน์ของมหาชนกับผลประโยชน์ของเจ้าของทรัพย์สินท่านประธานที่เคารพ มาตราที่สำคัญอีกมาตราหนึ่งคือมาตรา ๔๐ เกี่ยวกับเสรีภาพในการพูดการเขียนการพิมพ์และการโฆษณา ซึ่งส่วนใหญ่ก็เกี่ยวกับเสรีภาพของการหนังสือพิมพ์หนังสือพิมพ์นั้นเป็นช่องทางที่ทำให้รัฐบาลเข้าใจราษฎร และในขณะเดียวกันก็ทำให้ราษฎรเข้าใจรัฐบาลด้วย เสรีภาพแท้จริงของหนังสือพิมพ์ก็คือกระจกเงาของรัฐบาลสะท้อนภาพพจน์ที่ถูกต้อง ถ้าหากรัฐบาลให้เสรีภาพแต่เพียงส่วนหนึ่งหรือออกกฎหมายระเบียบใด ๆ จำกัดขอบเขตการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์แล้ว ก็เหมือนกับว่ารัฐบาลหลอกตัวเองและหลอกประชาชนด้วย โอกาสที่รัฐบาลจะเห็นข้อผิดพลาดของตนเองแทบจะไม่มี และเมื่อข้อผิดพลาดต่าง ๆ นั้นกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์และความเป็นอยู่ของราษฎรมากขึ้น เสถียรภาพของรัฐบาลเป็นการแน่นอนย่อมสั่นคลอน ผลร้ายทางการเมืองและเศรษฐกิจก็จะตามมา อันนำความเสียหายมาสู่ประเทศชาติโดยส่วนรวมในที่สุด จุดต่างในประวัติเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ของเมืองไทยมีขึ้น เมื่อมีการประกาศใช้ประกาศของคณะ

ปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ อันเป็นการกำหนดกฎหมายเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ นอกจากจะจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อย่างหนักแล้ว ยังเป็นอุปสรรคสำคัญในความก้าวหน้าในวิชาชีพทางหนังสือพิมพ์อีกด้วย อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่ายินดีว่า ได้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติท่านหนึ่งได้เสนอแก้ไข ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้แล้ว และกระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สภาแห่งนี้คงจะได้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นเอกฉันท์ในวาระสุดท้ายของมาตรา ๔๐ นี้ได้เขียนไว้ในวาระที่ ๕ ครับ ขอประทานโทษในวาระที่ ๕ ได้เขียนไว้ว่า เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ ในข้อนี้กระผมต้องขอแสดงความยินดีอย่างจริงใจต่อคณะรัฐบาลและคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ได้นำข้อความนี้มาใส่ไว้ในมาตรา ๔๐ เพราะกิจการหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลกว้างขวางต่อเสถียรภาพทางการเมืองและความอยู่รอดของประเทศ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและความเป็นอยู่ของราษฎรทั้งชาติ ฉะนั้นถ้าเราปล่อยให้ต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลโดยการเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์แล้ว มีอะไรที่จะเป็นเครื่องประกันได้ว่าการลงทุนในการทำหนังสือพิมพ์เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าของเขา หรือเพื่อผลประโยชน์ของประเทศของเขาจะไม่อยู่เหนือผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนชาวไทย โดยเหตุนี้เองรัฐบาลของหลายประเทศที่ตระหนักถึงภัยอันตรายในข้อนี้จึงได้มีกฎหมายไว้อย่างแน่ชัดว่า หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่นๆ จะต้องอยู่ในมือของเจ้าของประเทศ ต่างชาติไม่มีสิทธิที่จะเข้ามาก้าวกาย และมีอิทธิพลในกิจการหนังสือพิมพ์เป็นอันขาด.....

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านสมาชิกกรรณารวบรวมรัดลึกหน่อยนะครับ

นายนิสสัย เวชชาชีวะ : ครับ กระผมเหลืออีกข้อเดียวครับมาตรา ๔๓ เกี่ยวกับเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม คำว่าสมาคมในที่นี้ไม่ควรมีความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีความหมายแคบ แต่ควรคลุมถึงสิทธิในการรวมกันของกลุ่มชนไม่ว่าจะเป็นสหพันธ์ สหบาล ชมรม หรือศูนย์ต่างๆ เพราะการรวมกันของกลุ่มชนเหล่านี้มีประโยชน์ในการเจรจาต่อรองและเพื่อความเป็นธรรมทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคมกฎหมายระเบียบข้อบังคับในการจัดตั้งสมาคมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้ระบุห้ามการ

รวมกลุ่มโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งเป็นการขัดกับสิทธิขั้นมูลฐานในการมีเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน กระผมจึงมีความเห็นว่า การจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมนั้นจะกระทำไม่ได้ หรือไม่พึงกระทำ เว้นแต่เพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยของประเทศ หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ กระผมมีข้อเสนอข้อคิดเห็นแต่เพียงเท่านี้ครับ ขอพระคุณ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เชิญคุณจำรัสครับ

พลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์ : ท่านประธานสภาที่เคารพ กระผม พลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์ กระผมเห็นว่าหมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยนี้มีทั้งหมด ๒๖ มาตรา แต่กระผมข้องใจอยู่ ๖ มาตรา คือ มาตรา ๓๐ ถึง มาตรา ๓๕ ทั้งนี้ก็เพราะได้พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ควรเขียนรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวกับฝ่ายบริหารมากเกินไป เพราะจะเป็นการบงกชการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความยากลำบากยิ่ง ผลเสียหายจะกระทบต่อสังคม ความล่าช้าในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาลย่อมเกิดขึ้นเพราะฝ่ายบริหารไม่มีอิสระในการกำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมได้ แม้ว่าสถานการณ์นั้นจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เพราะการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นย่อมกระทำได้ยาก ทั้งมีบางมาตราตามที่กระผมข้องใจนั้น มีขัดข้องกับกฎหมายทั่วไป คือมาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๕ อันไม่จำกัดบัญญัติไว้ในกฎหมายอันสูงสุดของประเทศนี้เลย ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า มาตรา ๓๐ นั้น ประมวลกฎหมายอาญาก็มีบัญญัติไว้แล้ว และมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๕ นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มีบัญญัติไว้เช่นเดียวกัน และนอกจากนั้นเมื่อได้พิจารณาถึงถ้อยคำหรือข้อความบางแห่งในหมวดที่ ๓ นี้ จะเห็นได้ว่ามีบางคำหรือมีถ้อยคำบางตอนคลุมเครือยากที่จะเข้าใจ เช่น มาตรา ๓๓ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า การจับกุม และการสอบสวนเพื่อฟ้องร้องให้บุคคลรับโทษทางอาญามีให้กระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน คำว่า "หน่วยงาน" นี้ มีปัญหาที่น่าขบคิดมาก เพราะเหตุว่าไม่สามารถที่จะเข้าใจได้ว่าเป็นหน่วยงานขนาดใด จะเป็นหน่วยงานชั้นแผนก ชั้นกอง หรือชั้นกรม หรือชั้นกระทรวงก็ยากที่จะเข้าใจได้ ควรที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนี้จะได้บัญญัติข้อความให้ชัดเจนกว่านี้จะเป็นการสะดวกแก่ผู้

ปฏิบัติ และประการที่สาม มาตรา ๓๓ บัญญัติให้การจับกุมและสอบสวนแยกจากกันนี้ไม่เฉพาะแต่เป็นการยากลำบากเฉพาะพนักงานสอบสวนตามกฎหมายอาญาแล้ว ยังจะต้องประสบอุปสรรคในการทำงาน เพราะเหตุว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายพิเศษอื่น ๆ จะไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่เช่นนี้ได้ ก็เพราะเหตุว่า ในปัจจุบันนี้มีกฎหมายให้อำนาจทั้งการจับกุมและการสอบสวนไว้มาก อาทิเช่น อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย อำนาจนายทหารพระธรรมนูญ หรืออัยการทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร อำนาจการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมง อำนาจการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ทหารเรือตามพระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำผิดบางอย่างในท้องทะเล อย่างนี้เป็นต้น หรืออำนาจพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติศุลกากร จึงเห็นได้ว่า มาตรา ๓๓ ในร่างรัฐธรรมนูญนี้อาจจะก่อให้เกิดเรื่องมีปัญหาทางเศรษฐกิจขึ้นในการที่จะสร้างหน่วยงานใหม่ คือเมื่อแยกการจับกุมการสอบสวนออกจากกันแล้ว ก็จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้น การตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นนี้ท่านก็คงได้ทราบและพิจารณาเห็นว่ามันเป็นการยาก เพราะเกี่ยวกับการเศรษฐกิจและเกี่ยวกับสถานการณ์ของประเทศ นอกจากนั้นแล้วการใช้อำนาจจับกุมสอบสวนในปัจจุบันนี้ก็ยังมีกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่ควบคุมกันเป็นชั้นเป็นตอน ซึ่งได้ปฏิบัติติดอยู่แล้ว นอกจากนั้นแล้วการจับกุมและการสอบสวนเป็นวิธีการที่จะต้องทำกันโดยต่อเนื่อง หากแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดก็จะเกิดอุปสรรคอย่างมากมายในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ฉะนั้นกระผมจึงขอเรียนว่า แม้แต่ในปัจจุบันนี้กฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่ก็ได้แยกงานทั้งสองนี้ออกจากกันโดยเด็ดขาด คือ อำนาจการสอบสวนและอำนาจการจับกุม และในท้ายมาตรา ๓๓ ยังบัญญัติต่อเติมไว้อีกว่า เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น อันนี้เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว เมื่อได้วิเคราะห์ดูโดยละเอียดแล้วจะเห็นว่า มาตรา ๓๓ นี้ก็ยังเป็นหลักการที่ไม่แน่นอนอยู่นั่นเอง เพราะเหตุว่ายังเปิดช่องว่างให้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นอีก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วในมาตรา ๓๓ เมื่อได้พิจารณาโดยถ่องแท้แล้วเห็นว่าเป็นหลักการที่ไม่แน่นอนเสียแล้ว เมื่อหลักการไม่แน่นอน ก็ไม่ควรจะบัญญัติไว้ในร่างของหมวด ๓ นี้ อันนี้กระผมขออนุญาตขอให้ตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ในคณะกรรมการถาวรได้โปรดพิจารณาด้วย

เพราะเหตุผลที่กระผมได้กล่าวไว้แล้ว ในสุดท้ายนั้นนอกจากนั้นแล้ว ในมาตราอื่นนั้น กระผมขอยกย่องและชมเชยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้อย่างดีถ้วน แต่ที่โดยเฉพาะในมาตรา ๖ มาตราที่กระผมได้กราบเรียนนั้น ขอคณะกรรมการธิการได้โปรดตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้ด้วย ขอขอบพระคุณครับ

นายนิคม จันทรวิฑูร : ท่านประธานที่เคารพ กระผม นิคม จันทรวิฑูร กระผมมีเพียงประเด็นเดียวที่จะกราบเรียนท่านประธานครับ ในหมวดนี้ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพของประชาชนชาวไทย กระผมเห็นว่าการใช้เสรีภาพต่างๆ นั้นได้อย่างเต็มที่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยสำคัญอีกอันหนึ่งก็คือ จะต้องมีการมีอาชีพที่มีรายได้ที่เหมาะสมและเป็นธรรมอาชีพและงานทุกวันนี้เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้ประชาชนคนไทยได้ทำหน้าที่ของตนทั้งในด้านการเมือง การสังคมอย่างเต็มที่ มีท่านสมาชิกผู้มิเกียรติท่านหนึ่งได้พูดถึงร่างมาตรา ๔๓ ซึ่งกระผมเห็นว่า มาตรานี้ ความจริงนั้นเป็นร่างมาตราเดียวกันกับที่เคยเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญก่อนๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสมาคมธรรมดาๆ นี้เองไม่ได้หมายถึงสมาคมอาชีพ ไม่ได้หมายถึงสหพันธ์แรงงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ท่านประธานที่เคารพ เวลาประเทศไทยของเราที่มีผู้ที่รับจ้างทำงานประมาณ ๔ ล้านคนประมาณ ๓ ล้านคนทำงานอยู่ในส่วนสัดเอกชน คนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ สภาพการทำงานไม่ดี ทั้งนี้ก็เพราะว่าขาดการรวมตัวเป็นปีกแผ่นที่จะทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของตน ฉะนั้น กระผมเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งกล่าวว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์ และก้าวหน้าที่สุด ควรจะมีหลักประกันอันนี้ โดยเขียนไว้ว่า ประชาชนคนไทยทุกคนควรมีเสรีภาพในการที่จะก่อตั้งขึ้นเป็นสมาคมหรือเป็นสหพันธ์แรงงานที่จะทำการต่อรองกับนายจ้างเพื่อรักษาผลประโยชน์และความเป็นธรรมของตนเอง และขณะเดียวกันจะได้เข้ามาช่วยพัฒนาบ้านเมืองร่วมมือกับทางราชการ ขอขอบพระคุณครับ

นายประเทือง กীরติบุตร : ท่านประธานที่เคารพ ผม ประเทือง กীরติบุตร ตามหมวดที่ ๓ ผมคิดว่าเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพนี้ ผมว่าที่เขียนขึ้นมาเนี่ยหยาบหยาบมากเกินไปครับ เพราะเหตุว่าในมาตรา ๒๗ นี้บอกไว้ชัดว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน คือกฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นตาม

มาตรา ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๓๕ อะไรต่างๆ นี่ ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายอาญาวิอาญาหรือกฎหมายลักษณะพยาน บัญญัติให้ความคุ้มครองที่อยู่เพียงพอแล้ว ก็ไม่ควรจะมาบัญญัติซ้ำในที่นี้ ซึ่งเป็นเรื่องหุ้มหุ้ม และจะต้องทำให้มาอภิปรายกันเสียเวลาด้วย ที่นี้สำหรับมาตรา ๓๓ ซึ่งท่านสมาชิกได้อภิปรายไปแล้วบางท่านเกี่ยวกับการจับกุม การสอบสวนเพื่อฟ้องร้อง อะไรต่างๆ นี่ผมว่าเป็นความคิดที่ดีเหมือนกัน เป็นความคิดที่ดี แต่ว่าในทางปฏิบัติจะทำได้ ที่บัญญัติว่าการจับกุม การสอบสวนเพื่อฟ้องร้องบุคคลให้รับโทษทางอาญามีให้กระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สังกัดในหน่วยงานเดียวกัน อันนี้เป็นหลัก คือว่าจะสังกัดในกรมในกระทรวงเดียวกันไม่ได้แน่ อันนี้เป็นความคิดดี แต่ปัญหาว่าจะทำได้แค่ไหนเป็นเรื่องของงบประมาณตัวคน และทำไม่ได้อย่างไร ที่นี้เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น อันนี้เป็นข้อยกเว้น ถ้าหากว่ามีกฎหมายไปบัญญัติยกเว้นเสีย ก็จะไปขัดกับรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่าให้แยกมันจะขัดกันในมาตรา ๓๓ นี้ ที่นี้ในการจับกุมและการสอบสวนนี้ การสอบสวนโดยทั่วไปนี้ไม่ใช่ที่เราจะเอาคนมานั่งแล้วถามปากคำแล้วจบ ผู้สอบสวนนี้จำเป็นจะต้องไปรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำผิดไปลงโทษที่นี้หลักฐานต่างๆ นี่ต้องมีการพิสูจน์ความผิด ต้องเป็นหลักฐานที่ดี ถึงได้มีกองพิสูจน์หลักฐานหรือต้องไปเลือก มันก็จะไปขัดกันกับในเรื่องการจับกุม สมมติตัวอย่างนะครับ ถ้าผู้สอบสวนออกไปรวบรวมพยานหลักฐาน ไปพบผู้กระทำผิดกำลังทำธนบัตรปลอมอยู่ เขาจับได้แต่ธนบัตรแต่จับผู้กระทำผิดไม่ได้ เพราะเป็นผู้สอบสวนเท่านั้น จะมีต้องบอกกับคนที่ทำผิดว่า นี่รออยู่ก่อนอ้าวจะต้องไปตามคนจับมาจับ อย่างนั้นหรือ และนอกจากนี้ในมาตรา ๓๒ นี้ ที่บัญญัติวิอาญาไปว่า ในการจับหรือตรวจค้นคุมขังนี้ ผู้จับจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบ และว่าจะให้การอย่างไร จะใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาซึ่งมีในวิอาญาแล้ว ที่นี้สมมติว่าผู้ถูกจับจะให้การขึ้นมา ผู้จับจดปากคำไม่ได้เสียแล้ว ต้องไปตามผู้สอบสวนมาก่อน บอกว่ารอก่อน เพราะว่าไปขัดกับมาตรา ๓๓ ที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นผมว่าถ้าจะตัดออกไปเลย นั้นก็เป็นเรื่องของกรรมาธิการนะครับ แต่ถ้าจะคงไว้โดยอุดมคติ ก็อาจจะว่าเสียให้หมดเลยทุกชนิดเช่นเรื่องการจับกุม การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาคดี จะให้แยกกันก็จะทำได้โดยไม่ให้ขัดต่อหลักความยุติธรรม ส่วนจะทำอย่างไรเป็นเรื่องฝ่ายบริหารจะไปจัดอย่างนั้น ก็จะเป็นทางออกที่ดีกว่าที่ไม่มีการขัดรัฐธรรมนูญ ผมมีเท่านี้ครับ ขอบพระคุณครับ

นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ : ท่านประธานที่เคารพ ผม ดำรง ลัทธพิพัฒน์ ในการพิจารณาหมวด ๓ แห่งร่างรัฐธรรมนูญนี้ ผมคิดว่าท่านประธานคงจะได้กรุณาให้โอกาสแก่สมาชิกได้อภิปรายกันในเรื่องนี้พอสมควร เพราะเหตุว่าหมวดต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญนั้น หมวดนี้เป็นหมวดที่เป็นมูลฐานสำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตย หากขาดเสียซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพแล้ว ประชาธิปไตยก็จะมีไม่ได้ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นมาในประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญของประเทศไทยแล้วละก็ จะเห็นว่าตั้งแต่เริ่มมีรัฐธรรมนูญมาในราชอาณาจักรนี้ หมวดที่ได้รับการฝ่าฝืนเหยียบย่ำและไม่แยแสที่สุด ก็คือหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย ตั้งแต่เริ่มต้นมาเราบอกว่าบุคคลมีสิทธิเสรีภาพในเคหสถาน แต่ก็มีบุคคลเป็นจำนวนมากที่ถูกรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจส่งตัวไปกักกันไว้ในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ มีบุคคลจำนวนหนึ่งถูกส่งไปกักกันเขตอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเมื่อเร็ว ๆ นี้เองก็มีบุคคลที่ถูกส่งไปจำกัดเขตอยู่ที่ลาดบัวขาว จังหวัดนครราชสีมา รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ว่าบุคคลมีเสรีภาพในการสื่อสารในทางการจดหมาย ทางไปรษณีย์ไม่ให้มีการตรวจข่าว ไม่ให้มีการตรวจจดหมาย แก่จดหมายแต่ก็รู้สึกว่าจะเป็นที่ประจักษ์กันอยู่ว่าในการเขียนจดหมายถึงกันนั้น จากเมืองไทยไปต่างประเทศไปถึงบรรดาบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางการเมืองอยู่ แม้แต่บุคคลบางท่านที่นั่งอยู่ในสภานี้ก็ปรากฏว่าจะต้องส่งไปถึงอเมริกาแล้วย้อนส่งมาที่อังกฤษเพื่อส่งต่อไปยังที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์เป็นต้น เสรีภาพของบุคคลในการที่จะประชุมชุมนุมกันแสดงความคิดเห็นกันในการที่จะไม่เป็นที่เปิดเผยแก่บุคคลภายนอกนั้น ก็ได้รับการฝ่าฝืนตลอดมา แม้แต่พรรคการเมืองเองในอดีตที่ผ่านมาั้นกรณีการส่งสปาย (spy) จากฝ่ายรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจ กรณีการลักลอบดักฟังการอัดเทป หรือแม้กระทั่งการส่งเครื่องวิทยุขนาดจิ๋วเข้าไปในพรรคการเมืองของฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลนั้น ได้กระทำกันมาตลอดเวลา กรณีวอเตอร์เกตในสหรัฐอเมริกา นั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นที่หลังการนำเครื่องรับส่งวิทยุเข้าไปแอบใส่ไว้ในที่ทำการของพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล นี่ก็เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าเรื่องบางเรื่องเกิดในต่างประเทศแล้วเป็นเรื่องใหญ่ แต่ในเมืองไทยเป็นเรื่องเล็กเหลือเกิน อย่างเช่นกรณีวอเตอร์เกตที่ว่าเมื่อตะกี้นี้ เสรีภาพในการพูดซึ่งเป็นเสรีภาพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย ท่านประธานอาจจะได้ทราบอยู่บ้างว่าที่แล้วมานั้น

โดยเฉพาะในการพูดได้รับการกีดกันอย่างมากมายทั้งในแง่ของตัวบทกฎหมายและในแง่ของการปฏิบัติในแง่ของตัวบทกฎหมายนั้นมีนานาชนิด เช่น มีประกาศกฏอัยการศึกในจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัดเหลือเกิน เวลาบุคคลที่จะใช้เสรีภาพในเรื่องนี้ เช่น บรรดานักการเมืองต่าง ๆ นั้น จะเดินทางไปปราศรัยกับประชาชนในที่ต่าง ๆ ท่านทราบไหมครับ ท่านประธานว่าเป็นเรื่องที่ยากเย็นแสนเข็ญจะต้องมีการขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ มากมายเหลือกำลัง แล้วต้องมีการขออนุญาตกันล่วงหน้ากันมากมายเหลือเกิน เต็มไปด้วยความสับสน ยอกย้อน แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและฝ่ายทหารหรือตำรวจในท้องที่หลายแห่งก็ยังไม่ทราบว่าการที่จะอนุญาตให้มีการปราศรัยกันทางการเมืองนั้นจะทำได้อย่างไร ผ่านเจ้าหน้าที่คนไหนบ้าง เมื่อก่อนมีการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายนนั้น พวกเจ้าหน้าที่ทราบกันดีว่าต้องมีบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนพรรคต่าง ๆ จำนวน ๑๐ กว่าคนถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะเพียงการไปเปิดการปราศรัยกับประชาชนในที่นั้น นอกจากนี้แล้วยังมีความขัดข้องอีกต่าง ๆ นานามากมายหลายประการในการใช้สิทธิเสรีภาพในเรื่องนี้ ซึ่งผมคิดว่าคงจะมีท่านผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องนี้ขึ้นมาแล้วให้สภาแห่งนี้ได้ทราบหรือให้ประชาชนชาวไทยได้ทราบไว้ เพราะว่าการประชุมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพนั้น เมื่อตะกี้ก็ได้มีท่านสมาชิกผู้มีเกียรติท่านหนึ่งได้กล่าวว่า ในรัฐธรรมนูญได้เขียนไว้ว่า สิทธิเสรีภาพนั้นรัฐจะออกกฎหมายมาเพื่อทำลายสิทธิเสรีภาพซึ่งขัดกับเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญนี้ไม่ได้ ท่านสมาชิกผู้นั้นได้แสดงข้อกังขาว่า เจตนารมณ์นี้เขียนอยู่ที่ใด ผมขอเรียนว่าการที่จะเขียนเจตนารมณ์ไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่ยากเย็นเหลือประมาณ เจตนารมณ์ที่จะทำได้นั้นก็มาจากหลายทางมาจากบันทึกรายงานการประชุมของผู้ร่าง มาจากการอภิปรายในสภาแห่งนี้ และมาจากการตีความของศาล เพราะฉะนั้นผมคิดว่าถ้าหากจะมีการอภิปรายกันในมาตรานี้ในหมวดนี้พอสมควรก็คงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ที่ผมกล่าวมานี้เป็นเรื่องทั่วไป เพื่อประหยัดเวลาผมจะขอเข้ามาสู่มาตราต่าง ๆ บางมาตรา ซึ่งผมคิดว่าน่าที่จะได้มีการปรับปรุงเป็นข้อฝากไปยังท่านคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้น มีหลายมาตราซึ่งมีข้อบัญญัติว่าเสรีภาพต่าง ๆ เหล่านั้นมีอยู่ แต่ว่าจะต้องเป็นไปภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในเรื่องนี้นั้นก็เป็นข้อโต้แย้งกันมาก เพราะว่าการที่จะบัญญัติสิทธิเสรีภาพไว้แล้วบอกว่าเว้นแต่ หรือ

ว่าทั้งนี้อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น อันนั้นย่อมไม่ใช่เสรีภาพที่แท้จริงเพราะว่ารัฐบาลที่อยู่ในอำนาจย่อมสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิต่างๆ เหล่านั้นได้ ดังที่ได้เป็นมาตลอดในอดีต ผมมิใช่ว่าจะไม่เห็นด้วยเสียทีเดียวว่าไม่ควรจะมีบทบัญญัติในทำนองนี้อยู่หรือมิใช่ไม่เห็นด้วยว่าเสรีภาพนั้นต้องอยู่ภายในขอบเขต แต่ว่าสิทธิเสรีภาพมูลฐานนั้นจำเป็นที่จะต้องวางไว้ว่า การจำกัดเสรีภาพเช่นนั้นจะต้องทำได้ในกรณีใดบ้าง ซึ่งจำเป็นเหลือเกินซึ่งในหมวดนี้ก็ได้กล่าวไว้ในทำนองนี้หลายมาตรา แต่ก็ยังมีบางมาตราซึ่งไม่ควรจะดังกล่าวเช่นนั้น เช่นในมาตรา ๓๓ ที่ได้มีการพูดถึงถึงเรื่องการแยกอำนาจการสอบสวนจับกุมบุคคลผู้รับโทษทางอาญานั้นก็บอกว่ามีให้กระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน แล้วก็กลับมีวรรคต่อไปว่าเว้นแต่มีบทกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อเป็นเช่นนี้ผมก็เห็นด้วยกับท่านสมาชิกท่านหนึ่งที่กล่าวว่ามาตรานี้ก็ไม่มี ความหมายอย่างใดเลย ถ้าจะเขียนไว้เช่นนี้เพราะฉะนั้นถ้าเราแน่ใจ หรือสภานี้มีเจตนาพร้อมอันแน่นอนว่าอำนาจการสอบสวนนั้นควรจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่แยกกัน ก็ควรจะตัดวรรคเช่นว่านี้ออกเสีย ซึ่งปัญหาเรื่องนี้ก็คงจะได้พิจารณากันต่อไป ผมขอสงวนความคิดในเรื่องนี้ไว้ในการพิจารณาแปรญัตติในวาระที่ ๒ ต่อไป นอกจากนี้ผมยังคิดว่ามีมาตรา ๑๓ ซึ่งท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวไปเมื่อตะกี้ที่ว่าควรจะรวมบรรจุถึงสิทธิเสรีภาพในการตั้งสมาคมอาชีพ สมาคมกรรมกรอะไรนั้นเพื่อเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพของแรงงาน อันนี้ก็มีเหตุผลที่น่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่งในเมื่อพิจารณาว่าบรรดาแรงงานของเรานั้นกำลังเพิ่มจำนวนขึ้นทุกวันและกับบุคคลเหล่านี้จะขาดจากรายได้ประจำวัน แล้วก็มีความลำบากมากในการครองชีพ แล้วนอกจากนั้นปัญหาที่เราได้ประสบกันอยู่ในปัจจุบันนั้นก็ปรากฏว่าบรรดาแรงงานมีค่าอยู่ได้รับความกรุณาปราณีจากเจ้าของโรงงานซึ่งจำนวนหนึ่งก็เป็นบุคคลต่างดาวซึ่งมิได้มีความสงสารและสนใจบรรดากรรมกรชาวไทยตามที่ควรจะเป็นแต่ประการใด ประเด็นในเรื่องนี้ก็คือว่า ถ้าเราเห็นว่าควรจะบรรจุข้อความอย่างที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวไว้ลงไป ประกันสิทธิเสรีภาพของกรรมกรแล้วก็เป็น การเหมาะสม แต่ว่าถ้าจะไม่บรรจุลงไป เพราะอาจจะมีการเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยื่นเย้อหุยมหุยมเกินไป ก็ควรจะได้มีการเติมวรรคสองไว้ในทำนองเดียวกับสิทธิเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา คืออย่างนี้ครับ เสรีภาพในการจัดตั้งสมาคมนั้น ผมคิดว่าเป็นสิทธิเสรีภาพ

ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นเสรีภาพมูลฐานเช่นเดียวกับเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา เพราะฉะนั้นการที่จะบัญญัติว่าการจัดตั้งวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจการสมาคม ต้องไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายนั้น ผมคิดว่าก็เท่ากับว่าเป็นการนำเสรีภาพอันนี้ไปอยู่ภายใต้กฎหมายซึ่งรัฐบาลจะร่างขึ้นมาเกี่ยวกับสมาคมตามชอบใจ ซึ่งในอดีตนั้นก็ปรากฏว่ารัฐบาลในอดีตมักจะพยายามที่จะกันมิให้มีการตั้งสมาคมขึ้นมา ถ้าเมื่อพิจารณาเห็นว่าสมาคมนั้น ๆ จะเป็นสมาคมซึ่งจะบั่นทอนอำนาจทางกัรเมืองของตน หรือเป็นสมาคมซึ่งจัดตั้งโดยบุคคล ซึ่งฝักใฝ่อยู่กับพรรคการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม และนอกจากนั้นในทางปฏิบัติก็พยายามที่จะ สอดส่องกันอยู่มากมายว่าสมาคมต่าง ๆ นี้จะมีเบื้องหน้าเบื้องหลังกันอย่างไร เป็นที่ราคาญ ของบรรดาผู้ก่อตั้งสมาคมเป็นอันมาก นอกจากนั้นในการตั้งสมาคมที่ล่วงแล้วมาตลอดเวลา ๔๐ กว่าปีนั้นทางราชการจะห้ามอยู่อย่างหนึ่งว่า การตั้งสมาคมนั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์ใน ทางการเมือง ซึ่งผมคิดว่าอันนี้เองเป็นมูลเหตุซึ่งทำให้สมาคมของเรากลายเป็นสมาคมซึ่งมี วัตถุประสงค์ในการจัดงานรื่นเริงกันขึ้นเป็นส่วนใหญ่ นี่ผมไม่หมายถึงสมาคมที่ทำกิจการ เพื่อ สาธารณประโยชน์แต่ว่าการที่จะห้ามสมาคมมิให้มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองนั้น ผมว่าย่อม ขัดข้องกับสิทธิเสรีภาพของคนในระบอบประชาธิปไตย ถูกละ สมาคมซึ่งจะมีวัตถุประสงค์ ทางการเมืองนั้นอาจจะทำได้ในรูปของพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองนั้นย่อมมีความ ประสงค์ที่จะเข้าสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าครองอำนาจในทางการเมืองเป็นรัฐบาล แต่ว่าสมาคม การเมืองไม่จำเป็นว่าจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสมัครเข้ารับเลือกตั้งเพื่อช่วงชิงอำนาจ ทางการเมืองผมอาจจะตั้งสมาคมขึ้นมาสักสมาคมหนึ่งเพื่อเผยแพร่ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ลัทธิการเมืองหรือความเห็นทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่มีความประสงค์ที่จะให้ บรรดาสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแต่ประการใดก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าไม่ควรจะ เปิดช่องโหว่ในมาตรานี้ไว้ให้รัฐบาลสามารถที่จะมาจำกัดสิทธิเสรีภาพอันนี้ไว้ได้ โดยควรจะ พุดไว้ว่า การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ นอกเสียจากอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศหรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เมื่อเป็นเช่นนั้น สมาคมอันนี้ก็ตั้งไม่ได้ ส่วนการจัดตั้งสมาคมนั้น การจะวางระเบียบให้มีการขออนุญาตอย่าง

ได้นั้น เพื่อความเป็นระเบียบในการทำสถิติที่ยอมที่จะกล่าวไว้ได้ว่า การจัดตั้งนั้นยอมเป็นไปตามวิธีการในกฎหมาย ประการสุดท้ายที่ผมใคร่จะขอกล่าวก็คือว่าได้มีบรรดาท่านสมาชิกกล่าวไว้หลายท่านว่า สิทธิเสรีภาพที่มีอยู่ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้หุยมหุยมเกินไปยังข้างขึ้นมาด้วยความกลัวบ้าง ผมคิดว่าเรื่องนี้นั้น สิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นจำเป็นเหลือเกินที่จะต้องได้บัญญัติไว้ให้ถึงวันสมบูรณ์เพียงพอถึงแม้ว่าเราไม่ต้องการที่จะยื่นเยื่อหุยมหุยมแต่ว่าเราก็ต้องระบุไว้ให้มากเพียงพอในการที่บุคคลจะนำไปกล่าวอ้างหรือนำไปฟ้องศาล หรือนำไปสั่งสอนกันได้ มิฉะนั้นแล้วเสรีภาพทั้งหลายก็จะถูกเหยียบย่ำไปแยะแยะ ดังที่เป็นมาในอดีต ส่วนการที่กล่าวว่าสิทธิเสรีภาพนี้ร่างขึ้นด้วยความกลัวนั้น ผมไม่อยากจะให้ถ้อยคำอันนี้ได้ผ่านไปในสภาแห่งนี้โดยมิได้มีการกล่าวแย้งเล็กน้อย เพราะมิฉะนั้นก็จะเป็นการถือว่าสภาแห่งนี้มีเจตนารมณ์ที่อนุวัติสิทธิและเสรีภาพอันนี้เพราะความกลัว ผมไม่อยากจะใช้คำพูดเช่นนั้น อยากจะขอแย้งว่า เราร่างรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นมานั้นก็ด้วยความสำนึกในความสำคัญและความเป็นมาของประวัติศาสตร์ในอดีต ว่าสิ่งใดบ้างที่เราควรจะต้องเน้น สิ่งใดที่เราควรเพิ่มเติม ทั้งนี้ก็เพราะว่ากรรมกรร่างรัฐธรรมนูญและเราเองสังวรในความสำคัญ และในประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สิทธิเสรีภาพอันนี้ถูกกลั่นแกล้ง ผมมีความเห็นเช่นนั้น ขอบพระคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : คุณสมคิดครับ

พันเอก สมคิด ศรีสังคม : ท่านประธานที่เคารพ กระผม สมคิด ศรีสังคม ขอตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยดังต่อไปนี้ เรื่องสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยนี้มีความสำคัญเป็นอันมาก ส่วนว่าสำคัญอย่างไรนั้น กระผมจะไม่กล่าวเพราะว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวไปหลายท่านแล้ว กระผมจะได้กราบเรียนตามลำดับไปดังต่อไปนี้ เมื่อพิจารณาถึงปริมาณหรือจำนวนมาตราในหมวด ๓ เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้รู้สึกว่าการกำหนดไปไม่น้อยเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ เป็นต้นว่ารัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ บทที่ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทยนี้มีเพียง ๕ มาตราเท่านั้น แล้วก็ในสมัยต่อมาเมื่อปี ๒๔๙๒ ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญนี้ถือเป็นหลักยึดมั่นนั้นมี ๒๐ มาตรา แล้วก็รัฐธรรมนูญฉบับที่แล้ว คือปี พ.ศ.

๒๕๑๑ มี ๒๑ มาตรา แต่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีทั้งหมด ๒๖ มาตรา เมื่อพิจารณาในด้านจำนวนหรือปริมาณของมาตราแล้ว ก็รู้สึกวก้าวหน้า แต่ว่ากระผมก็มีความรู้สึกเห็นกับท่านสมาชิกผู้มีเกียรติที่กล่าวไปแล้วว่า ในบางส่วนนั้นก็บัญญัติไว้หยาบหยาบ หรือบัญญัติไว้ด้วยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติไว้ อันนี้กระผมก็จะไม่ขอกล่าวซ้ำ เพราะว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติก็ได้กล่าวไปแล้วเกี่ยวกับเรื่องหลักของกฎหมายอาญาและหลักของวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวไปแล้ว สำหรับเรื่องที่หยาบหยาบนั้นมีบางมาตราซึ่งไม่ควรที่จะกล่าวไว้ อย่างมาตรา ๓๓ ซึ่งท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวไปแล้วเช่นเดียวกัน แล้วก็มาบัญญัติไว้ในตอนท้ายว่า เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นนี้รู้สึกว่ามันขัดกันในตัว เมื่อกำหนดว่าการจับกุม การสอบสวนเพื่อฟ้องร้องให้บุคคลรับโทษอาญา มิให้กระทำโดยเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน รัฐธรรมนูญมีความประสงค์ที่จะแยกอำนาจการสอบสวนกับอำนาจการจับกุมออกจากกัน โดยให้เจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยกระทำกันไม่รวมอยู่ในหน่วยเดียวกัน แต่ในขณะที่เดียวกันก็บอกว่า เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เพราะฉะนั้นกฎหมายก็จะบัญญัติไว้เป็นอย่างไรก็ได้ รู้สึกว่าจะเป็นการขัดกันในตัว แล้วก็ในมาตราต่อไป อย่างมาตรา ๓๖ บัญญัติไว้ว่า บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่ร้องฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ อันนี้กระผมคิดว่าบัญญัติไว้ไม่เพียงพอ เมื่อการกระทำของฝ่ายบริหาร คือฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ดี ฝ่ายพนักงานอัยการก็ดี ทำความผิดพลาด ทำให้เขาต้องถูกรับโทษทางอาญา ทำให้เขาต้องสูญเสียอิสระเสรีภาพของเขา ถูกจำคุก แล้วรัฐธรรมนูญกลับบัญญัติให้แต่เพียงว่า มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนเท่านั้น กระผมคิดว่ามันไม่เพียงพอ ควรที่จะกำหนดไว้เลยว่า บุคคลนั้นเมื่อได้พิสูจน์ในทางศาลแล้ว ก็ให้ถือว่าบุคคลนั้นไม่มีความผิด หรือมิได้กระทำความผิด อย่างนี้มันจึงจะถูกต้อง เพราะว่าสิทธิเสรีภาพของเขาที่ถูกฝ่ายบริหารทำให้สูญเสียไปนั้น เป็นสิ่งที่มีค่าเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นก็ควรที่จะให้เขากลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่เขาได้ต้องโทษหรือสูญเสียซึ่งอิสรภาพ ในมาตรา ๔๕ อันนี้ก็เรื่องหยาบหยาบเหมือนกันวรรคสาม กำหนดไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการใช้สื่อสารที่จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ

อันนี้กระผมก็ไม่เห็นมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดไว้ ไม่ทราบว่าจะเมื่อเขียนไว้แบบนี้แล้วมันจะก่อให้เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมา มันจะก่อให้เกิดสิทธิอะไรขึ้นแก่ประชาชนทั่วไป อันนี้ก็เห็นได้ชัดแล้วก็อีกมาตราหนึ่ง คือมาตรา ๕๐ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเพื่อการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง อันนี้ก็ดีที่รอกครับ แต่ว่ากระผมเห็นว่าควรจะมีบัญญัติเพิ่มเติมเข้าไปอีก คือมีในบางกรณีเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่สาธารณชน แต่ว่าเจ้าหน้าที่ละเลยมิได้ดำเนินการในทางคดี หรือมิได้ดำเนินการในด้านกระบวนการยุติธรรม ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันนี้ควรที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายนั้นดำเนินการฟ้องร้องแทนเจ้าหน้าที่หรือแทนรัฐบาลได้ อย่างกรณีเป็นต้นว่า อันนี้ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ที่สาธารณะถูกรายชกถูกรุก แต่ว่าเจ้าหน้าที่ไม่ได้สนใจ ไม่ได้เอาใจใส่ หรือบางทีก็เจ้าหน้าที่บางคนไปสมคบกับราษฎรถูกรุกที่สาธารณะ ที่ที่ประชาชนใช้ร่วมกันในการทำมาหากิน หรือว่าในการเลี้ยงสัตว์ หรือทำเลเลี้ยงสัตว์อะไรทำนองนั้น อย่างนี้มีกันอยู่ทั่วไป กระผมกลัวพูดได้ว่ามีกันอยู่ทั่วราชอาณาจักร แต่ว่าเจ้าหน้าที่ไม่เหลียวแล หรือบางคนก็ไปสมคบกับราษฎรถูกรุกที่อย่างนี้เป็นต้น ประชาชนก็นั่งทำตาปริบๆ ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหานั้นได้ จะไปฟ้อง ศาลก็ไม่รับ เพราะถือว่าไม่ใช่ผู้เสียหาย กรณีอย่างนี้มีกันอยู่ทั่วไป เพราะฉะนั้นกระผมเห็นว่าควรที่จะบัญญัติไว้ใกล้เคียงกับมาตรา ๕๐ หรือว่ามาตรา ๕๐ เพิ่มเติมเข้าไปในวรรคสองว่า ควรที่จะให้บุคคลหรือให้เอกชนนี้ ทำการฟ้องร้องแทนหน่วยราชการหรือแทนเจ้าหน้าที่ได้ ในกรณีที่มีบุคคลก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณะอย่างนี้เป็นต้น อันนี้เป็นแต่เพียงว่าเป็นข้อความคร่าวๆ แต่ว่าหลักการใหญ่นั้นคือว่าให้ประชาชนมีสิทธิที่จะฟ้องร้องได้ อันนี้ก็เคยพูดกันมาหลายครั้งแล้ว ไม่ว่าจะในทางด้านหนังสือพิมพ์ หรือไม่ว่าในทางด้านประชาชนทั่วไป ที่นี้สำหรับมาตราต่อไปก็คือมาตรา ๕๑ อันนี้กระผมก็ไม่ทราบว่าจะมีความจำเป็นอะไรที่จะต้องมากำหนดไว้ ความจริงถึงแม้ว่ามาตรานี้จะมีบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๕ หรือว่า พ.ศ. ๒๔๙๒ ก็ตาม แต่เราก็ไม่จำเป็นที่จะต้องไปนำเอาบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ มาไว้เมื่อเห็นว่าไม่จำเป็นหรือว่าเป็นเรื่องหมุมหมิมหรือฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็นมาตรา ๕๑ นี้บัญญัติไว้ว่าบุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ และพนักงานท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตาม

รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมายหรือกฎ หรือข้อบังคับ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพหรือวินัย อันนี้ เป็นที่เห็นได้แน่ชัดว่า ถ้าเราไม่บัญญัติไว้มันก็ไม่มีผลอะไรแตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ และข้าราชการก็คือพลเมืองนั่นเอง สิทธิของพลเมืองมีอย่างไร ข้าราชการก็มีเหมือนกันไม่มีอะไรแตกต่าง นอกจากว่าข้าราชการนี้มีฐานะพิเศษ ฐานะพิเศษเขาก็มีกฎหมายรับรองอยู่แล้ว แต่ ละฝ่ายไม่ว่าข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการตำรวจ หรือว่าพนักงานท้องถิ่น ก็ มีกฎหมายรับรองอยู่แล้ว กระผมเห็นว่าไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะมากล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ ประเด็นสุดท้ายที่กระผมจะขอกราบเรียนต่อสภานี้ ก็คือมาตรา ๒๘ กับมาตรา ๔๔ อันนี้ โยงกัน มาตรา ๒๘ นี้บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ อันนี้ก็รู้สึกว่าจะเป็นหลักใหม่ เท่าที่กระผมตรวจดูรัฐธรรมนูญ ฉบับก่อนๆ อันนี้รู้สึกว่าจะเป็นมาตราพิเศษ แต่ที่นี้เรามาพิจารณาดูในมาตรา ๔๔ เกี่ยวกับ เรื่องพรรคการเมืองมาตรา ๔๔ กล่าวไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรค การเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ แล้วก็พรรคสองมาจำกัดไว้เลยว่า การจัดตั้งและการดำเนินกิจการ ของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง ในพรรค สองนี้ ที่กระผมขอกราบเรียนว่ามันขัดกับบทบัญญัติของมาตรา ๒๘ ซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่ ประชาชนอย่างเต็มภาคภูมิ เหตุผลที่กระผมมีความเห็นว่ามันขัดกันนั้นก็เนื่องจากว่าสิทธิใน มาตรา ๔๔ นี้เป็นสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองนี้เป็นสิทธิโดย ธรรมชาติ เป็นสิทธิอันเด็ดขาดไม่มีข้อแม้ใดๆ ทั้งนั้นทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าในระบอบประชาธิปไตย นั้นประชาชนมีสิทธิเสรีภาพโดยสมบูรณ์ในการที่จะเข้ามามีสิทธิมีส่วนในการปกครองบ้านเมือง และสิทธิอันนี้จะไม่มีกฎหมายใดๆ ที่จะมาจำกัดได้ สิทธิในทางการเมืองนี้แตกต่างกับสิทธิ ของบุคคลประการอื่น สิทธิของบุคคลประการอื่นนั้นกฎหมายบัญญัติจำกัดไว้ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อ ไม่ให้ใช้สิทธิไปเพื่อเป็นการล่วงละเมิดหรือเป็นการก้าวล่วงล้ำเข้าไปสู่สิทธิหรือหน้าที่ของ บุคคลอื่น แต่สิทธิในทางการเมืองหรือสิทธิในการปกครองประเทศนี้เป็นสิทธิโดยธรรมชาติ

เป็นสิทธิมูลฐานซึ่งไม่มีใครที่จะมาจำกัดได้ ถ้าหากว่ามีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางการปกครองบ้านเมืองแล้ว คำว่า "ระบอบประชาธิปไตย" หรือคำว่า "การปกครองในระบอบประชาธิปไตย" นั้นมันก็ไม่มีความหมายอะไร มันก็เป็นการก้าวไปสู่ระบอบการปกครองที่ตัดสิทธิเสรีภาพ เข้าไปสู่เผด็จการ ก็ไปสู่ระบอบเผด็จการต่อไป เพราะฉะนั้นในเรื่องที่จะตั้งพรรคการเมืองนี้ก็เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่จะเข้ามามีสิทธิในการที่จะตั้งพรรคการเมือง เพราะว่าพรรคการเมืองนี้ก็ถือเป็นกลไกที่สำคัญ ที่จะทำให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการปกครองบ้านเมือง ถ้าหากว่าไม่มีพรรคการเมืองแล้วประชาชนที่จะมีโอกาสได้เข้ามามีสิทธิมีเสียงในการปกครองบ้านเมืองอย่างเต็มภาคภูมินั้นมันไม่มีหรอกครับ เพราะฉะนั้นในเรื่องการตั้งพรรคการเมืองนี้ควรที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กระทำโดยสมบูรณ์ เมื่อเราพิจารณาในทางปฏิบัติแล้วเราเห็นว่าจะขัดกัน อย่างในคราวที่แล้วการตั้งพรรคการเมืองนั้น ผู้ที่เริ่มก่อการหรือผู้เริ่มก่อตั้งพรรคการเมืองจะต้องไปขออนุญาตต่อกระทรวงมหาดไทย เมื่อกระทรวงมหาดไทยพิจารณาโดยพิจารณาตัวบุคคลแล้ว กระทรวงมหาดไทยจะอนุญาตก็ได้ จะไม่อนุญาตก็ได้ อันนั้นมันเห็นได้ชัดว่าเป็นการตัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ถ้าเรามองกันในแง่ที่พรรคการเมืองเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินแล้วยังเห็นได้ชัดว่ามันเป็นการขัดกันในตัว เรายื่นคำร้องต่อกระทรวงมหาดไทย อย่างดีที่สุดก็หัวหน้าแผนกเป็นผู้พิจารณาว่านโยบายของแต่ละพรรคนี้เป็นอย่างไร ดีไหม เหมาะสมไหม จะให้อนุญาตหรือไม่ บุคคลที่ขอตั้งพรรคการเมืองนี้เหมาะสมหรือไม่ ควรอนุญาตหรือไม่ แล้วก็เสนอไปสู่หัวหน้ากอง หัวหน้ากองก็เสนอขึ้นไปตามลำดับจนถึงปลัดกระทรวง อันนี้ก็หมายความว่าตำแหน่งหัวหน้าแผนกในกระทรวงมหาดไทย ตำแหน่งหัวหน้ากองในกระทรวงมหาดไทยสามารถที่จะจำกัดนโยบายของพรรคการเมืองแต่ละพรรคได้อย่างเต็มที่ไม่มีข้อขอบเขตจำกัด เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าพรรคการเมืองนั้นมาเป็นรัฐบาล หัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี บุคคลในพรรคเป็นรัฐมนตรีเป็นผู้ปกครองประเทศ ก็หมายความว่าตำแหน่งหัวหน้าแผนก หัวหน้ากองในกระทรวงมหาดไทยนั้นแหละที่จะมาจำกัดวิธีการบริหารของประเทศ ซึ่งพรรคการเมืองนั้นจะมาปกครองประเทศ อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นกระผมจึงไม่เห็นด้วยในการที่จะจำกัดที่จะมีกฎหมายพรรคการเมืองเข้ามาบังคับว่าจะต้องให้พรรคการเมืองมาจดทะเบียน ถ้าหากว่าเราเทียบกับสถาบันอื่น อย่าง

สถาบันหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน เราจะเห็นว่าสื่อมวลชนนี้พยายามดิ้นรนที่จะให้ได้สิทธิเสรีภาพโดยสมบูรณ์ ไม่ต้องไปขออนุญาตต่อกระทรวงมหาดไทยไม่ต้องไปขออนุญาตต่ออธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งเราเคยกระทำมาแล้ว หนังสือพิมพ์อยากจะออกก็ออกไป เป็นแต่เพียงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเท่านั้น อย่างนี้เป็นต้น เพียงแต่หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันในสังคมนี้ก็ยังพยายามที่จะดิ้นรนเพื่อเสรีภาพของตนและก็ได้รับมาแล้วและซึ่งก็จะได้รับต่อไปหรือได้รับแล้วอย่างนี้เป็นต้น แต่ว่าพรรคการเมืองนี้เป็นสถาบันที่มีความรับผิดชอบในการปกครองบ้านเมืองกลับมากถูกจำกัดอย่างนี้ กระผมมีความเห็นว่ามันไม่เป็นการสมควรเป็นอย่างยิ่ง เป็นการถูกต้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองของประเทศ อาจจะมีบางท่านมีข้อระแวงหรือว่ามีข้อสังเกตว่า ถ้าอย่างนั้นก็พรรคการเมืองมันก็ตั้งขึ้นมากันเป็นดอกเห็ด อย่างที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติเคยอภิปรายมาแล้ว ในเรื่องก่อน ๆ อันนี้วิวัฒนาการในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมันต้องเป็นเช่นนั้นครับ แต่ว่าในทางปฏิบัติแล้ว มันมิได้เป็นไปอย่างที่ท่านหวาดระแวงหรอกครับ. ประเทศต่าง ๆ ที่เขามีพรรคการเมือง แม้แต่ประเทศเล็ก ๆ อย่างประเทศฮอลันดามีตั้ง ๔๐-๕๐ พรรค ประเทศอิสราเอลประเทศเล็ก ๆ มีตั้ง ๒๐ กว่าพรรคอย่างนี้เป็นต้นแต่พรรคที่ประชาชนได้รับเลือกตั้งมามันไม่ก็พรรคหรือครับ ในประเทศไทยของเราที่เช่นเดียวกัน ในการที่เรามีสภาคราวที่แล้วนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ นี้ครับ ท่านบอกว่ามีพรรคเป็นดอกเห็ด แต่ความจริงมันก็มีแต่ชื่อเท่านั้น แต่พรรคที่ได้รับเลือกจากประชาชนมันมีเพียง ๒-๓ พรรคเท่านั้นแหละครับ ในทางปฏิบัติมันเป็นอย่างนั้น อันนี้การปกครองบ้านเมืองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ถ้าหากเราไปตัดหรือจำกัดไว้มันก็เท่ากับว่าเป็นการ.....

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : คุณสมคิดครับ ขออภัยเถอะครับ กรุณา  
 หน่อยใช้เวลามาก

พันเอก สมคิด ศรีสังคม : ครับ กระผมจะจบอยู่ในตอนนี้แล้วครับ อันนี้เป็นประเด็นสุดท้ายครับ เป็นประเด็นสุดท้าย ฉะนั้นกระผมจึงเห็นว่าเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการปกครองบ้านเมืองนี้ไม่ควรที่จะมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายพรรคการเมืองเท่าที่รัฐบาลได้เตรียมไว้หน้านั้นะ กระผมเห็นว่าในบทว่าด้วยที่จะให้มีการจด-

ทะเบียนพรรคการเมือง โดยจะต้องไปยื่นขออนุญาตต่อกระทรวงมหาดไทยนั้นนะ ควรตัดออกเสีย ส่วนว่าจะควบคุมเกี่ยวกับเงินหรือประการใดอื่นนี้ กระผมไม่ขัดข้อง เพราะว่ามันเป็นอีกประเด็นหนึ่ง ขอขอบพระคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เชิญท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมครับ

นายประกอบ หุตะสิงห์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) : ท่านประธานสภาที่เคารพ กระผม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม คือกระผมรู้สึกยินดีเป็นอันมาก ที่ท่านสมาชิกได้เห็นพ้องกับรัฐบาลว่า บทบัญญัติของหมวดนี้เป็นหัวใจสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและก็มีผลความสบายใจ อีกอย่างหนึ่ง ที่ถูกกล่าวหาโดยท่านสมาชิกท่านหนึ่งว่า กรรมการร่างรัฐธรรมนูญนี้ และรัฐบาลได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญเผด็จการจ้วงแลงขึ้นมา ซึ่งอันนี้เห็นได้ว่าถ้าเป็นเรื่องของเผด็จการแล้ว หมวดนี้เขาจะไม่สนใจเลย เขาจะตัดออกไปหมดด้วยซ้ำแต่ที่เราจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมี ก็เพราะเหตุว่าเราต้องการเน้นหลักสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวาง และอย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จริงอยู่ครับ เราจะเอาสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุก ๆ อย่างขึ้นมาบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมจะทำได้ และมันจะทำให้เย็นเยียวความ แต่ทว่าสิทธิเสรีภาพที่จำเป็นและสำคัญในสายตาของกรรมการร่างและของรัฐบาลแล้ว เราก็จะต้องนำมาใส่เอาไว้ในนี้เพื่อเป็นหลักประกันให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนอย่างมั่นคง ที่ท่านสมาชิกกล่าวว่าบทบัญญัติโดยเฉพาะมาตรา ๓๐ ถึงมาตรา ๓๖ เป็นบัญญัติที่หยาบหยาบและก็มีบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาแล้ว และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มีแล้ว ทำไมจึงจำเป็นต้องมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอีก ข้อนี้รัฐบาลชี้แจงได้ว่า จริงอยู่สิทธิเสรีภาพบางอย่างได้มีบัญญัติไว้แล้วในกฎหมายอาญา ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ทว่าการบัญญัติคุ้มครองไว้ในกฎหมายธรรมดา กับการบัญญัติให้หลักประกันไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญอะไรจะดีกว่ากัน อะไรจะมั่นคงกว่ากัน กฎหมายธรรมดานั้นแก่ง่ายครับ แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นแก้ยาก โดยเหตุนี้เราจึงเห็นว่าเมื่อมันเป็นหลักสิทธิเสรีภาพอันสำคัญของประชาชนแล้ว เราก็จำเป็นต้องมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เขาได้รับหลักประกันอันมั่นคง ที่ท่านสมาชิกตั้งใจมากใน ๖ มาตรา นี้ คือมาตรา ๓๐ ถึง มาตรา ๓๖ นั้น รัฐบาลขอเรียนว่า มาตรา ๓๐, ๓๑, ๓๒ นี้เป็น

บทบัญญัติที่มีบัญญัติอยู่แล้วในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๒ แต่ว่ามาตรา ๓๒ นี้ เราได้เพิ่มเติมหลักเข้าไปบางอย่างที่ทำให้แจ้งให้ผู้ถูกจับกุมทราบว่าเขามีสิทธิที่จะให้การต่อเจ้าพนักงานหรือไม่ก็ได้อะไรเหล่านี้ เราเติมเข้าไป แต่ส่วนมาตรา ๓๓ ถึงมาตรา ๓๖ นั้น เราได้เพิ่มขึ้นใหม่ซึ่งไม่เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ทั้งนี้ก็เพราะเราเห็นว่ามันเป็นหลักสำคัญที่ประชาชนควรจะได้รับความคุ้มครอง เป็นหลักประกันอันมั่นคง ที่ในมาตรา ๓๓ ที่ท่านสมาชิกติดใจกันมากกว่า มาตรานี้เขียนเอาไว้ทำไม แล้วในวรรคสุดท้ายก็บอกว่าเว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น มันก็ขัดกัน มันสบล้างกัน เรื่องนี้ขอเรียนมาตรา ๓๓ นี้เราต้องการจะเน้นหลักการที่ถูกที่ถูกต้องว่า การจับกุมกับการสอบสวนนั้นควรจะอยู่ที่เจ้าหน้าที่คนละหน่วยกัน สำหรับที่ว่าหน่วยงานเดียวกันเป็นเรื่องที่ไม่ชัดเจนนั้นก็เป็นเรื่องที่ทางสภานี้อาจจะมีการแปรญัตติเขียนอย่างไรให้ความชัดเจนขึ้น แต่ทว่าเรามีความประสงค์ว่าอย่างกรมเดียวกันนี้คือตำรวจจับกุม ตำรวจสอบสวนอย่างนี้เราเป็นห่วงในความยุติธรรมที่ประชาชนจะได้รับเพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าควรจะแยกกัน แต่ที่เราจำเป็นต้องมีเว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นนั้นก็ขอเรียนชี้แจงว่า รัฐธรรมนูญนี้เป็นกฎหมายสำคัญที่สุดของประเทศ และเมื่อถ้าเราตัดวรรคท้ายออกไปแล้ว กฎหมายอื่นๆ ที่มีใช้อยู่ในเวลานี้จะใช้ไม่ได้เลยอะแยะ เพราะฉะนั้นจะก่อให้เกิดความยุ่งเหยิงปั่นป่วน โดยเหตุนี้เราจึงจำเป็นต้องผ่อนคลายและการผ่อนคลายและการผ่อนคลายนี้อันนี้ก็ไม่ได้ขัดกัน คือเน้นให้เห็นหลักเสียก่อนว่า ควรจะทำอย่างไร แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นจริงๆ ซึ่งไม่อาจที่จะแยกกันได้ อย่างที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้พูดว่า การสอบสวนการจับกุมบางกรณีซึ่งเป็นพิเศษ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการจับกุมและสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเดียวกัน อันนี้ก็เป็นเรื่องต้องพิจารณาหว่าอะไรบ้าง กฎหมายอะไรบ้างที่เราจำเป็นต้องให้ทำอย่างนี้ แต่หลักใหญ่แล้วควรจะแยกกัน อันนี้ไม่ได้ขัดกันครับ ในมาตรานี้ในนามของรัฐบาลกระผมก็ขอเรียนชี้แจงไว้ด้วยว่า หมวดยุติสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยนี้ จริงอยู่เราให้เสรีภาพแก่เขาให้สิทธิเสรีภาพแก่เขาที่เป็นหลักการสำคัญๆ แต่ทว่าเราจะให้สิทธิเสรีภาพโดยไม่มีขอบเขตนั้น ย่อมเป็นไปได้ เพราะประเทศชาตินี้ก็ต้องปกครองกันด้วยกฎหมาย ต้องเป็นไปตามระเบียบแบบแผน เพราะฉะนั้นถ้าจะใช้เสรีภาพสิทธิเสรีภาพโดยไม่คำนึงถึงระเบียบแบบแผนของบ้านเมือง บ้านเมืองก็ย่อมจะปั่นป่วนไม่สามารถที่จะมี

ความสงบเรียบร้อยอยู่ได้ โดยเหตุนี้หมวดสิทธิเสรีภาพต่างๆ ในหมวดนี้ เราจึงต้องมีข้อจำกัด บางประการโดยให้รัฐนี้มีสิทธิที่จะออกกฎหมายมาจำกัดเสรีภาพเหล่านี้ได้ แต่อำนาจในการ จำกัดของรัฐที่จะออกกฎหมายนี้ก็ได้ออกกฎหมายให้ไว้ในวงแคบ ไม่ใช่ว่านึก จะจำกัดสิทธิเสรีภาพอันนี้ก็ออกกฎหมายมาได้ตามชอบใจ ถ้าท่านดูมาตรา ๔๐ เป็นตัวอย่าง ก็จะเห็นได้ว่า สิทธิเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาอันเป็นสิทธิเสรีภาพที่ รัฐธรรมนูญนี้ให้ไว้แก่ประชาชน การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ห้ามไว้ด้วยซ้ำ เว้นแต่ ก็ต้องมีข้อยกเว้นโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ก็ ไม่ใช่ออกกันได้ตามชอบใจ จะออกได้เฉพาะเพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศหรือเพื่อ คัดกรองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของเยาวชน เท่านั้นเอง ที่รัฐจะสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพได้ นอกจากนี้ออกกฎหมายมาก็ไม่ได้ เพราะ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ที่ท่านสมาชิกมีข้อสงสัยอีกอย่าง ที่รัฐบาลเห็นว่าสมควรจะได้เลยชี้แจง ให้ทราบเสียในขณะนี้ก็คือว่า ท่านสงสัยมาตรา ๕๑ ว่าเขียนไว้ทำไม ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร หยุ่มหยมอีก ซึ่งความจริงนั้นที่เขียนไว้ก็เพราะเหตุว่าในรัฐธรรมนูญนี้เองเราได้จำกัดสิทธิ ของข้าราชการเอาไว้บางประการ เช่นอย่างเขามาสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ เป็น เป็นรัฐมนตรีไม่ได้ อะไรต่ออะไรเหล่านี้เราจำกัดสิทธิเขาไว้ เพราะฉะนั้นถ้าไม่เขียนมาตรานี้ ลงมา เราก็จำกัดสิทธิเขาไม่ได้ มาตรานี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติไว้ ทีนี้อีกมาตราหนึ่ง ที่ท่านสมาชิกสงสัยคือ มาตรา ๔๔ ที่ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองท่านบอกว่าไม่น่าจะมาจำกัดสิทธิเสรีภาพ ควรจะปล่อยให้ เขาจะดำเนินการทางการเมืองใดเป็นอิสระเสรีของเขาที่จะมีแนวนโยบายอย่างไรๆ ก็ได้ อันนี้ เราก็ไม่กล้าที่จะปล่อยอย่างนั้นครับ คือเราจะให้กระทำได้ก็ต้องกระทำตามวิธีการปกครอง ระบบประชาธิปไตยที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ โดยเหตุนี้มาตรา ๒๘ เราจึงต้องมีว่า บุคคล มีสิทธิเสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่มีสิทธิเสรีภาพจนสุดขอบฟ้า เพราะ ฉะนั้นถ้าจะตั้งพรรคการเมืองก็ต้องตั้งพรรคการเมืองตามวิธีการปกครองของระบบ ประชาธิปไตยนี้ และระบบประชาธิปไตยนี้ก็ได้อำนาจไว้แล้วว่าขอบเขตอะไรบ้างที่เราจะมี

ได้ ซึ่งสมมติว่าถ้าท่านตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาโดยขัดต่อมาตรา ๒ ของรัฐธรรมนูญนี้ ก็ทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นมาตรานี้จึงต้องระบุขอบเขตเอาไว้พอสมควร ที่นี้การจัดตั้งย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองนี้ อันนี้เราก็ต้องมีระเบียบแบบแผน มีกฎหมาย พรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อให้การตั้งพรรคการเมืองนี้เป็นระเบียบแบบแผนเดียวกัน ไม่ใช่ใคร ก็จะตั้งขึ้นมาซึ่งไม่มีขอบเขตและระเบียบแบบแผน แล้วมันก็จะยุ่งเหยิง โดยเหตุนี้ แต่ว่าพระราชบัญญัติพรรคการเมืองซึ่งจะได้นำเข้าสู่ที่ประชุมของสภานี้ก็จะได้เห็นที่เราไม่ได้ไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ที่จะตั้งพรรคการเมือง ในความคิดเห็น ในแนวนโยบาย ในอะไรต่ออะไรเลย ถ้าเป็นไปตามวิถีทางการปกครองของรัฐธรรมนูญแล้วเราจะต้องให้อนุญาต เว้นแต่ต้องมีระเบียบแบบแผนพอสมควรเท่านั้น อันนี้กระผมก็ขอชี้แจงเพียงเท่านี้ก่อน

นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ : ท่านประธานที่เคารพ ก่อนอื่นกระผมใคร่จะกราบเรียนว่า กระผมจะเป็นคนหนึ่งสนับสนุนให้สภานี้รับหลักการให้สภานี้รับหลักการในวาระที่ ๑ กระผมเห็นว่าบทบัญญัติต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ นี้ ท่านคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและรัฐบาลได้เสนอมาอย่างที่เป็นสิ่งที่ดีที่ควร และแน่ละครับกระผมที่กล่าวเมื่อกี้นี้ ไม่ได้หมายความว่า จะรับรองบทบัญญัติทุกบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญนี้ กระผมมีข้อสงวนเฉพาะที่จะขอแปรญัตติ และจะกล่าวคำเห็นของท่านคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายหน ซึ่งกระผมจะได้ขอโอกาสในวาระต่อไป สำหรับในหมวด ๓ นี้ กระผมเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่กับความเห็นของท่านสมาชิก กระผมขออนุญาตกล่าวนามคือ ดำรง ลัทธพิพัฒน์ ที่ได้กล่าวเป็นส่วนใหญ่ กระผมเห็นด้วยกับท่านเกือบทั้งหมด แต่สำหรับเรื่องที่กระผมใคร่จะขอเสนอนั้น ใคร่จะกราบเรียนเป็นประเด็นต่างหากออกมาซึ่งเข้าใจว่ายังไม่มีการผู้ใดได้กล่าว บทบัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น ทุกฝ่ายของสภานี้ได้เห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่สำคัญที่สุด แต่กระผมใคร่จะกราบเรียนล่วงหน้าเสียตั้งแต่ในเวลานี้ว่า บทบัญญัติเหล่านี้จะถูกทำลายด้วยมาตรา ๑๘๓ มาตราเดียวครับ ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ถ้าหากว่าเราไม่ระวังให้ดี มาตรา ๑๘๓ คือการกำหนดไว้ว่า เมื่อไรจะประกาศภาวะฉุกเฉินได้ เมื่อไรจะประกาศกฎอัยการศึกได้ ถ้าหากว่าเกิดภาวะฉุกเฉิน แล้วก็ประกาศกันง่าย ๆ กฎอัยการศึกประกาศกันง่าย ๆ บทบัญญัติในมาตรานี้จะสูญเสียความหมายอย่างสิ้นเชิง

กระทบจึงใคร่จะกราบเรียนเสียดังแต่ขั้นนี้เลยทีเดียวว่า ทั้ง ๆ ที่เห็นความจำเป็นและความสำคัญที่จะสนับสนุนหมวด ๓ นี้ ขอให้ท่านทั้งหลายได้คำนึงมาตรา ๑๘๓ กระผมมีความเห็นเป็นประการต่อไปว่า ร่างรัฐธรรมนูญนี้ได้ประกันสิทธิและเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนทั่ว ๆ ไป แล้วก็มีเจตนารมณ์ตามมาตรา ๑ ว่า ประเทศไทยเราจะเป็นประเทศที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะมีสามัคคีธรรมและจะมีความสมานฉันท์ กระผมก็ตั้งใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้เห็นบัญญัติในมาตรา ๒๔ ประกันให้ประชาชนทุกท่านทุกคนสามารถที่จะถือศาสนาอะไร ๆ ได้ทั้งสิ้น แต่ก็อดนึกไม่ได้ว่าในประเทศไทยเรา นั้น ไม่ใช่แต่เฉพาะมีต่างศาสนา เรายังมีต่างเชื้อชาติ กระผมใคร่จะได้เห็นว่า เพื่อที่จะให้เจตนารมณ์ของมาตรา ๑ เป็นได้โดยจริงจัง และเพื่อที่จะให้ประเทศไทยเรามีความสมานฉันท์ มีสามัคคีธรรมกันจริงๆ จัง ๆ กระผมคิดว่าควรจะมีบทบัญญัติประกันความเสมอภาคในการที่จะเป็นคนสัญชาติไทย ไม่ว่าจะมาจากเชื้อชาติใด เพราะเหตุว่าถ้าหากว่าเราต้องการสมานฉันท์จริงๆ แล้ว เราจะมีราษฎรประเภทที่ ๑ กับราษฎรประเภทที่ ๒ ไม่ได้ และจะมีความระแวงสงสัยกันอยู่ตลอดเวลาเรื่องนี้กระผมเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ จึงใคร่จะขอกราบเรียนไว้เพื่อที่จะได้จารึกไว้ เรื่องต่อไปกระผมมีความเห็นพ้องด้วยกับศาสตราจารย์ นิคม จันทรวิทุร ในแง่ที่ว่า การตั้งสมาคมตามมาตรา ๔๓ นั้น ควรจะให้สิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างดี รวมทั้งสมาคมอาชีพด้วยแต่สมาคมอาชีพ ที่กระผมใคร่จะขอให้พิจารณานั้น มิได้เป็นสมาคมอาชีพแต่เฉพาะทางด้านการกรรมากรของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเดียว หรือกรรมากรของบริษัทห้างร้านทางพาณิชย์กรรมากรอย่างเดียว แต่ควรที่จะคลุมจนถึงกรรมากรทางด้านเกษตรและควรที่จะคลุมถึงข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการชั้นผู้น้อย เฉพาะอย่างยิ่งครู ทุกวันนี้กฎหมายแรงงานของเรา ยังไม่ให้การประกันในเรื่องเหล่านี้ได้ทั่วถึงและเพียงพอเศรษฐกิจของประเทศไทย ใคร ๆ พุดกันทั้งนั้นว่ามีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและมีช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน กฎหมายกรรมากร กฎหมายแรงงานซึ่งจะมีการบัญญัติให้คนต่างอาชีพกัน ต่างชั้นกันได้เจรจากันโดยสันติ ไม่ใช่ด้วยการใช้กำลังรุนแรง เพื่อที่จะให้การกระจายรายได้นั้นเป็นไปโดยดี เป็นเรื่องที่สำคัญข้อใหญ่ ประการสุดท้าย กระผมใคร่จะขอสนับสนุนท่านผู้ที่ได้อภิปรายสนับสนุนมาตรา ๔๕ ว่าด้วยการมีสิทธิเสรีภาพในการที่จะพูดหรือเขียนหรือมีการคมนาคมซึ่งกันและกัน เมื่อระหว่างที่กระผมอยู่ในเคมบริดจ์

ในประเทศอังกฤษนั้น กระผมได้บอกกับเพื่อนฝูงทางกรุงเทพฯ เสมอว่า ถ้าใครอยากให้เจ้าหน้าที่สืบราชการลับของรัฐบาลรู้เรื่องอะไรแล้ว ขอให้เขียนลงในจดหมาย และส่งถึงกระผม เพราะแน่เหลือเกินว่ามีการเปิด ในขณะที่ที่บ้านกระผมเองก็เช่นเดียวกันถ้าหากว่ามีท่านสมาชิกสมานิติบัญญัติอยากให้ใครในหน่วยราชการลับของรัฐบาลทราบถึงเรื่องอะไรจะจริงหรือจะเท็จก็แล้วแต่ ขอได้โปรดโทรศัพท์ถึงกระผม โทรศัพท์หมายเลขที่ ๗๒๕๕๔ ถ้าหากว่าท่านล้มลุกก็เปิดดูในสมุดโทรศัพท์ได้ ที่กระผมนำเรื่องมากล่าวเป็นส่วนตัวนี้ก็เพราะเหตุว่าประสบมา กับส่วนตัวและเป็นสิ่งที่แน่เหลือเกิน แม้แต่กระผมเป็นสมาชิกสมานิติบัญญัติก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองกันจากการละเมิดสิทธิของกระผมเอง กระผมไม่ได้พูดสำหรับกระผมเป็นส่วนตัวอย่างเดียว แต่ใครจะทราบเรียนให้เห็นว่า ที่เราเขียนสิทธิเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญไว้ๆ นั้น เขียนเป็นสิ่งที่ควรเขียน แต่ที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติของรัฐบาลว่าจะปฏิบัติอย่างไรว่าจะประกาศกฎอัยการศึกและประกาศฉุกเฉินมากน้อยเพียงไร และแม้แต่จะไม่มีการอัยการศึกและภาวะฉุกเฉินนั้น รัฐบาลจะละเมิดกฎหมายและละเมิดสิทธิเพียงใด กระผมขอให้รัฐบาลปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ดี กรุณาคิดเรื่องนี้โดยด่วน เพราะเหตุว่ามีบุคคลหลายคนที่ได้ถูกจำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้ ทั้งในร่างกาย ชีวิตทรัพย์สินและการคมนาคม ในขณะที่มีคนที่กำลังถูกขังอยู่โดยที่ไม่มีความผิดและไม่ได้ถูกนำไปสอบสวน หรือฟ้องศาลภายในกำหนดของกฎหมาย จำนวนเป็นพัน ๆ ถ้าหากว่าต้องการรู้รายละเอียด กระผมจะเรียนให้ทราบได้ ขอขอบคุณ

คุณหญิง อัมพร มีสุข ท่านประธานที่เคารพ ดิฉันมีข้อสังเกตหลายประการเกี่ยวกับหมวด ๓ นี้ แต่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้อภิปรายไปแล้ว แล้วก็ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก็ได้มาชี้แจง แต่ดิฉันยังมีข้อสงสัยติดใจในบางมาตรา จึงใคร่ขอประทานอนุญาตท่านประธานตั้งข้อสังเกตและแสดงความข้องใจ ในข้อแรกเกี่ยวกับมาตรา ๔๐ ดิฉันตีใจที่ได้ยินท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างถึงมาตรานี้แต่ดิฉันยังข้องใจอยู่ว่า ตั้งแต่วรรค ๔ ไปถึงวรรค ๖ นั้นได้กล่าวถึงแต่เพียงสื่อมวลชนสื่อเดียว หนังสือพิมพ์หรือสิ่งตีพิมพ์ โดยเฉพาะวรรค ๓ ในมาตรานี้ เรื่องการปิดโรงพิมพ์หรือการห้ามทำการพิมพ์ ซึ่งจะกระทำมิได้ ดิฉันใคร่ตั้งข้อสังเกต ๒ ประการเกี่ยวกับมาตรานี้ ประการหนึ่งในวรรค ๓ นี้ กล่าวไว้โดยเด็ดขาดว่า จะกระทำมิได้โดยไม่มีข้อยกเว้นเลย แต่ที่จริงในเรื่องนี้

ทางรัฐบาลท่านก็อาจมีเหตุผลประการใด ถ้าท่านมีเหตุผลประการใด ดิฉันก็อยากจะขอประทานครบถ้วนให้ท่านชี้แจง ข้อสังเกตประการที่สองเกี่ยวกับมาตรานี้ก็คือว่า เมื่อได้กล่าวถึงบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา นั้นในโลกปัจจุบันนี้เรามีอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้มากไปกว่าสิ่งตีพิมพ์หลายอย่างด้วยกัน ในการที่จะให้บุคคลได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในทางการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา แต่เพราะเหตุใดในร่างรัฐธรรมนูญมาตรานี้ จึงรู้สึกวาระแต่เพียงเรื่องสิ่งตีพิมพ์แล้วก็ไปถึงวรรค ๔, ๕, ๖, นั้นระบุโดยเด็ดขาดเลยว่า หนังสือพิมพ์เท่านั้นดิฉันคิดถึงอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการที่จะช่วยให้คนได้แสดงออกคือสื่อมวลชนอื่นๆ นอกไปจากหนังสือพิมพ์ ได้แก่วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อมวลชนอื่นๆ ในเรื่องนี้ท่านอาจจะกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงก็ตี สถานีวิทยุโทรทัศน์ก็ตี ได้มีพระราชบัญญัติระบุไว้ว่าต้องเป็นแต่ของราชการเท่านั้น ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วก็จะแปลออกไปได้ว่า ถ้าสิ่งใดเป็นของราชการแล้วจะต้องมีเสรีภาพโดยไม่มี การจำกัด หรืออาจจะแปลเป็นอีกนัยหนึ่งก็ได้ว่า ถ้าสิ่งใดใช้เครื่องมือของราชการแล้ว จะไม่มีเสรีภาพ ดิฉันข้องใจในเรื่องนี้จึงใคร่ขอตั้งข้อสังเกตและฝากเอาไว้ด้วย ข้อสังเกตอีกข้อหนึ่งเกี่ยวกับมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ ดิฉันใคร่ขออนุญาตท่านประธานอภิปรายพร้อมกัน ดิฉันอ่านร่างรัฐธรรมนูญนี้หลายจบมาจนถึงตรงนี้แล้วไม่เข้าใจว่าทำไมทั้งมาตรา ๔๖ ซึ่งเกี่ยวกับเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร กับมาตรา ๔๗ ซึ่งระบุเรื่องเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพว่าจะต้องมีการจำกัดเสรีภาพเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่การจำกัดเสรีภาพนั้น ดิฉันคิดว่าไม่ต้องพูดมาก เสรีภาพต้องมีการจำกัด ดิฉันใคร่จะคิดว่า มนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิเสรีภาพ ดิฉันยังข้องใจที่มีท่านผู้มีเกียรติท่านมักจะกล่าวว่า เราจะต้องให้เสรีภาพแก่ประชาชน ดิฉันคิดว่าประชาชนที่เกิดมาทุกคนนั้นเกิดมาโดยมีเสรีภาพ แต่ก็เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า เมื่อเราอยู่เป็นสังคมแล้วนี้จะใช้เสรีภาพตามธรรมชาติทั้งหมดไม่ได้ ต้องมีการจำกัดเสรีภาพ เพราะฉะนั้นเมื่อมีบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญให้จำกัดเสรีภาพนั้นดิฉันเห็นด้วย โดยเฉพาะใน ๒ มาตรานี้จะกะ จำกัดเสรีภาพดังกล่าวเพื่อความปลอดภัยของประเทศ เพื่อสวัสดิภาพของประชาชนหรือการผังเมืองดิฉันไม่ข้องใจ แต่ที่เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวนี้ ขึ้นต้นดิฉันก็ไม่ค่อยจะเข้าใจว่าหมายความว่าอย่างไร ดิฉันยัง

ไม่เข้าใจว่ามีทฤษฎีหรือเหตุผลเบื้องหลังนี้ประการใด แต่ดิฉันคิดว่าถ้าใส่ไว้เช่นนี้ยังไม่ทันจะ  
ได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนี้เลย ก็อาจจะทำให้เกิดความข้องใจ แต่ดิฉันอยากจะคิดว่าที่ใส่ไว้  
เช่นนี้แทนที่จะจำกัดเสรีภาพเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ในภาคปฏิบัตินั้นอาจจะมี  
การจำกัดเสรีภาพ ซึ่งทำให้เกิดความแยกสลายในครอบครัวและทำให้เกิดความแตกแยกใน  
ครอบครัวก็เป็นได้ ดิฉันข้องใจต่อไปเหมือนกันว่า ถ้ารัฐบาลซึ่งเป็นห่วงเป็นใยความสัมพันธ์  
ในครอบครัวเป็นอย่างยิ่งนั้นทำไมจึงได้มาใส่ในร่างรัฐธรรมนูญแต่เพียง ๒ มาตรานี้เท่านั้น  
ดิฉันใคร่จะขอทราบเรียนท่านประธานว่าตัวดิฉันเองนั้นเป็นคนหนึ่งในประชาชนชาวไทยซึ่ง  
ต้องการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว แต่ดิฉันข้องใจในร่างนี้เป็นอย่างยิ่ง ข้อสังเกตข้อ  
สุดท้ายนั้น ซึ่งมีท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวแล้วเกี่ยวกับมาตรา ๕๑ ดิฉันข้องใจเช่นเดียวกับ  
ท่านสมาชิกซึ่งได้อภิปรายแล้ว ก็ทางรัฐบาลคือท่านรัฐมนตรีท่านก็ได้กรุณาชี้แจง ดิฉันอยาก  
จะขอประทานฝากความคิดต่อสภานี้ไว้ว่า จะมีไว้หรือไม่ก็ตามใจ ดิฉันไม่ต้องการจะมาพูด  
ถึงเรื่องถ้อยคำหรือภาษาในที่นี้ เพราะทราบดีว่าควรจะไปทำตอนแปรญัตติ แต่มาตรานี้ ภาษา  
ที่ใช้ดิฉันเกรงว่าจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดอย่างลึกซึ้ง เพราะกล่าวไว้ว่าบุคคลซึ่งเป็นทหาร  
ตำรวจ ข้าราชการและพนักงานท้องถิ่นย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับ  
ประชาชนพลเมืองณะคะ ในร่างเช่นนี้นะอาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ดิฉันใช้คำว่า "เข้าใจ  
ผิด" และดิฉันคิดว่ากรรมการร่างรัฐธรรมนูญคงจะไม่มิวัตถุประสงค์เช่นนั้น แต่เขียนเช่นนี้  
ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า บรรดาบุคคลซึ่งไปเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการและพนักงานท้องถิ่น  
นั้นไม่ใช่ประชาชนพลเมืองชาวไทย ตัวดิฉันเองไม่อยากจะคิดว่าเป็นเช่นนั้นมันชวนให้คิดว่า  
ยังไม่ทันกระไรร่างรัฐธรรมนูญของเราซึ่งร่างไว้อย่างดั้นนั้น ก็มีข้อความเสมือนหนึ่งว่าได้มีการ  
แตกแยกไปในบรรดาประชาชนชาวไทย เหตุไรทหาร ตำรวจ ข้าราชการและพนักงานท้องถิ่น  
จึงไม่ใช่ประชาชนพลเมืองชาวไทย ขอบพระคุณท่านประธานมาก

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ทางรัฐบาลเชิญครับ

นายสมภพ โทตระกิตย์ (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม) : ท่านประธาน  
ที่เคารพ กระผมรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม ขอเรียนชี้แจงข้อสงสัยของท่านสมาชิก  
เฉพาะในบางมาตราซึ่งอยู่ในหมวด ๓ ว่าด้วย สิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนชาวไทย ในประการ

แรกท่านสมาชิกคนสุดท้ายได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา และการพิมพ์ ท่านได้ตั้งข้อสงสัยว่าในส่วนที่เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนในระยะอื่นๆ นอกจากหนังสือพิมพ์ เช่นวิทยุหรือโทรทัศน์นั้นจะมีหลักประกันอย่างไร อันนี้ก็ได้อ้างหลักประกันไว้แล้วว่า สิทธิเสรีภาพนั้นเองบุคคลย่อมมีทั้งในด้านการพูด การเขียน การโฆษณาและการพิมพ์ แต่การจะจำกัดเสรีภาพนั้นก็ย่อมมีขอบเขต มีเงื่อนไขว่าการที่ฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายสภานิติบัญญัติจะไปออกกฎหมายจำกัดไว้อย่างไรนั้นก็ต้องมีเหตุที่จะให้จำกัดได้ เหตุนั้นก็อยู่ในวรรคสอง เช่นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และเพื่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของเยาวชน สำหรับข้อข้องใจที่เกี่ยวกับเรื่องการปิดโรงพิมพ์หรือการห้ามทำการพิมพ์ เพื่อบั่นรอนเสรีภาพจะกระทำมิได้ อันนี้ก็เป็นหลักประกันที่ทางฝ่ายกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนั้นเห็นว่าเป็นหลักประกันสำคัญที่จะต้องได้กำหนดไว้ เพราะการที่จะให้อำนาจปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์นั้นเป็นอันตรายอย่างยิ่ง และกระทบกระเทือนถึงการประกอบอาชีพของบุคคลหลายคนน่าที่จะไม่ต้องกระทำ น่าที่จะไม่ให้กระทำได้ง่าย เพราะเหตุที่ว่าฝ่ายรัฐอาจจะมีมาตรการอย่างอื่น เช่นการถอนใบอนุญาตผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาอย่างอื่นดีกว่า ซึ่งเป็นมาตรการที่ถูกต้องและเป็นธรรมกว่าที่จะไปปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ ส่วนในด้านของหนังสือพิมพ์นั้นเองก็ได้บัญญัติไว้ให้เห็นเป็นเด่นชัดว่า โดยเฉพาะในเรื่องของการตรวจข่าว หรือที่เรียกกันง่าย ๆ ว่าการเซ็นเซอร์นั้นก็ได้ให้ความคุ้มครองว่าจะต้องมีกฎหมาย จะต้องมีความร้ายแรงจริง ๆ ถึงจะกระทำได้ ดังที่ปรากฏอยู่ในวรรคสี่ ส่วนในเรื่องข้ออื่นๆ โดยเฉพาะในข้อที่เกี่ยวกับเสรีภาพตามมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ คือเป็นเสรีภาพที่เกี่ยวกับเรื่องถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร ซึ่งท่านสงสัยว่าทำไมเวลาจะจำกัดถึงจะต้องเอาเหตุของการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวมาบัญญัติเอาไว้ มีความจำเป็นอย่างไร การที่จะต้องยอมรับว่าจะจำกัดเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้นั้น อันนี้ก็โดยได้คำนึงถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้นก็หมายความว่าความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา ถ้าหากว่าไม่มีได้ให้จำกัดเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ของภรรยาไว้ได้แล้ว ก็อาจจะทำให้เกิดการแตกแยกครอบครัวได้ เพราะเหตุที่ว่าภรรยาอาจจะแยกออกไปมีถิ่นที่อยู่โดยไม่อยู่ร่วมกับสามี ซึ่งในกรณีเช่นนี้ย่อมจะทำ

ให้ฐานะของทางครอบครัวนั้นกระทบกระเทือนได้ แล้วโดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวก็ได้บัญญัติไว้ว่าสามีนั้นเป็นหัวหน้าของครอบครัวเป็นผู้เลือกถิ่นที่อยู่ ภรรยาเป็นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในกิจการบ้านเรือน ก็ย่อมที่จะต้องติดตามสามีไป ถ้าหากสามีจะทำอย่างไร ไปอยู่ ณ ที่ใดแต่อย่างไรก็ตาม อันนี้ก็เป็นเรื่องที่ยกเว้นได้ในประมวลกฎหมายแพ่งฯ แต่ในทางปฏิบัติภริยาอาจจะตกลงกับสามีที่จะแยกอยู่โดยเฉพาะในบางกรณีได้ ส่วนในเรื่องการประกอบอาชีพที่ย่อมให้มีการจำกัดเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวได้นั้น ก็ได้มองพิจารณากันถึงในด้านของความเป็นไปในทางสังคม ถ้าหากว่าไม่อ้างเหตุนี้ขึ้นมาจำกัดได้แล้ว ในการประกอบอาชีพนั้นมิอาจมีอาชีพหลายประเภทที่สามีไม่พึงพอใจที่จะให้ภริยาประกอบได้ อย่างเช่นขอประทานโทษท่านประธาน ถ้าหากว่าภริยาอยากจะทำประกอบอาชีพเป็นหมอนวด พาร์ตเนอร์หรือเป็นโสเภณี ถ้าหากว่ายอมให้ไม่จำกัดให้ขออนุญาตสามีก่อน ก็ย่อมจะทำให้เกิดการกระทบกระเทือนหรืออาจไม่รักษาความสัมพันธ์ของครอบครัวไว้ได้ ด้วยเหตุนี้ทางประมวลกฎหมายแพ่งฯ จึงได้กำหนดไว้เป็นหลักว่าในการประกอบอาชีพบางประเภทนั้น ภรรยาอาจจะต้องขอรับอนุญาตจากสามีก่อน ทั้งนี้เพื่อจะได้รักษาเกียรติหรือชื่อเสียงของสามีมิให้ประกอบอาชีพที่นำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่อาชีพหรือแก่ครอบครัว ส่วนในมาตราสุดท้าย มาตรา ๕๑ ที่ท่านข้องใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพของข้าราชการ ท่านมองเห็นว่าข้าราชการนั้นก็เหมือนประชาชน ควรมีสติสิทธิเสรีภาพเท่ากัน ไม่ควรที่จะยินยอมให้มีกฎหมายมาจำกัดเสรีภาพของข้าราชการไปได้ แต่ความมุ่งหมายของมาตรา ๕๑ นั้น ถ้าหากพิเคราะห์ดูให้ดีแล้วก็จะเห็นได้ว่าในประการแรก มาตรานี้จะยอมรับว่าสิทธิเสรีภาพของข้าราชการนั้นไม่ว่าจะเป็นข้าราชการประเภทใด ย่อมมีฐานะมีสิทธิเสรีภาพเหมือนกับประชาชนแต่เฉพาะในด้านการปฏิบัติหน้าที่ของราชการและความรับผิดชอบซึ่งมีต่อประชาชนนั้นและโดยเฉพาะฐานะของข้าราชการนั่นเองเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้าหากว่าจะยอมให้ข้าราชการมีสิทธิเสรีภาพเหมือนประชาชนแล้ว อาจจะทำให้ข้าราชการนั้นเกิดอภิสิทธิ์ได้ในฐานะที่เป็นผู้รับใช้ประชาชน การที่จะต้องอยู่ในกรอบวินัย ต้องมีสมรรถภาพบางประการ ในด้านจะต้องเป็นกลางในทางการเมืองนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ฝ่ายรัฐจะต้องมีอำนาจออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของข้าราชการไว้บางประการ ทั้งนี้เพื่อในด้านของการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสม

และนอกจากนั้นเองเพื่อที่จะให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็จำเป็นที่จะต้องให้มีอำนาจจำกัดเสรีภาพบางประการ โดยเฉพาะเพื่อรักษาระเบียบวินัยและสมรรถภาพ

นางแรม พรหมไบบล บุญยประสพ ทานประธานที่เคารพ ดิฉัน แรม พรหมไบบล บุญยประสพ ขอประทานกราบเรียนต่อท่านประธานเกี่ยวกับเรื่อง ทิววัด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในข้อความบางประการ. ดิฉันทราบดีว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติหลายท่านได้พูดแล้วในประเด็นซึ่งดิฉันอาจจะได้พูดซ้ำกันในมาตรานั้น แต่อาจจะเป็นคนละประเด็นก็ได้ เช่นในมาตรา ๑๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย และก็ในวรรคสองได้เขียนต่อไปว่า ผู้ถูกจับกุมมีสิทธิที่จะให้การต่อเจ้าพนักงานหรือไม่ก็ได้ คำให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และก็มีมาตรา ๓๕ คำรับสารภาพของบุคคลซึ่งเกิดจากการถูกทรมานขู่เข็ญหรือใช้กำลังบังคับหรือเกิดจากการกระทำใด ๆ ที่ทำให้คำให้การนั้นเป็นไปโดยไม่สมัครใจก็ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานแห่งคดีได้ อันนี้ดิฉันใคร่จะขอประทานกราบเรียนว่าผู้ถูกจับกุมนั้น ถ้าหากว่าจะได้มีโอกาสให้การต่อหน้าญาติพี่น้องหรือผู้ที่เป็นฝ่ายของผู้ถูกจับกุมหรือกระทำต่อหน้าทนายความจึงจะใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้เช่นนี้จะทำให้มาตรา ๓๕ วรรคสองนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องมีการปรากฏไว้ก็ได้ เนื่องจากว่าฝ่ายทนายความของผู้ถูกจับกุมก็ดีหรือญาติพี่น้องหรือสักขีพยานอื่น ๆ ของผู้ถูกจับกุมก็ดีก็จะได้มีโอกาสเป็นพยานให้ได้ว่า ทั้งนี้มิได้รับการทรมานขู่เข็ญหรือใช้กำลังบังคับหรือเกิดจากการกระทำใด ๆ ซึ่งเวลานี้ก็เป็นข่าวอ้างกันอยู่เกือบจะบ่อย ๆ แล้วว่าผู้ถูกจับกุมนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะว่าการรับสารภาพก็ดีหรือคำให้การนั้น ๆ ได้เป็นไปโดยปราศจากความรู้เห็นของบุคคลอื่น ดิฉันก็มีอีกประเด็นหนึ่งคือในมาตรา ๔๐ เช่นเดียวกับท่านผู้อื่น แต่ว่าคนละประเด็นคือในวรรคห้าของมาตรา ๔๐ ในรัฐธรรมนูญนี้ได้เขียนไว้ว่า "เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ" คำว่า "บุคคล" ในที่นี้ไม่ใช่แต่บุคคลธรรมดาเท่านั้น ย่อมจะหมายถึงนิติบุคคลด้วย แต่ในเรื่องหนังสือพิมพ์ ดิฉันเข้าใจว่ามีใช่เป็นบริษัทการค้าหากำไรอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากว่าจะมีหน้าที่สื่อมวลชนให้ปรากฏข้อความจริงต่อประชาชน เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้ท่านทั้งหลายหรือท่านประธานที่เคารพย่อมจะทราบอยู่แล้วว่า สื่อมวลชนนั้นมีอิทธิพลเป็นอย่างมากสำหรับประชาชน เพราะเหตุว่าประชาชน

เวลานี้ก็ได้อ่านหนังสือพิมพ์ และก็ได้รับทราบข้อความต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์นั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วดิฉันคิดว่าในเรื่องนิติบุคคลก็ไม่ควรที่จะให้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายที่ว่าชาวต่างประเทศมีหุ้นอยู่ ๔๙ เปอร์เซนต์ แล้วก็เป็นผู้สัญชาติไทยที่จดทะเบียนไว้ในประเทศไทยมีสัญชาติไทย เป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ได้ นอกจากนั้นในวรรคหกของมาตรานี้มีว่า “การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้” คำว่า “รัฐ” นี้ดิฉันก็ได้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญนี้แล้วเห็นว่าไม่ได้รวมถึงคำว่า “ท้องถิ่น” ด้วย เพราะฉะนั้นไม่ทราบว่าเจตนารมณ์ของกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะให้ข้าราชการท้องถิ่นหรือท้องถิ่นให้เงินอุดหนุนกับหนังสือพิมพ์ได้ เพราะว่าได้จำกัดความเพียงแต่คำว่า “รัฐ” เท่านั้น ที่นี้มาเป็นปัญหาซึ่งท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้พูดไปแล้วในมาตรา ๔๖ ในมาตรา ๔๖ นี้ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรมก็ได้กรุณาชี้แจงแล้วว่าต้องการให้รักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวคือวรรคสองอันนี้บอกว่าเพื่อจะรักษาความเรียบร้อยในครอบครัว ดิฉันก็เห็นว่าเป็นการกรณอย่างมาก แต่ดิฉันใคร่จะขอประทานคราบเรียนต่อท่านประธานว่า รัฐธรรมนูญตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมาจนถึงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๒ ไม่ปรากฏเลยว่ามีบทอย่างนี้ในรัฐธรรมนูญ มีแต่ว่าสิทธิเสรีภาพและเสมอภาคของประชาชนตัดเทียมกัน แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งซึ่งออกใช้ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้พยายามเขียนไว้ว่าให้สามีเป็นผู้เลือกถิ่นที่อยู่ ทั้งนี้ดิฉันก็เห็นด้วยอีกว่า สามีนั้นควรจะเป็นผู้นำในครอบครัว ขณะนั้นถึงไม่มีรัฐธรรมนูญกฎหมายแพ่งยังได้ตราข้อบัญญัติไว้ในทางที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญด้วยซ้ำไป ทั้งนี้ไม่มีใครที่จะอ้างว่ากฎหมายแพ่งในขณะนั้นผิดรัฐธรรมนูญ รวมทั้งตัวดิฉันด้วย ที่เห็นเป็นเช่นนั้นก็เพราะเหตุว่าในขณะนั้นภาวะการณ์ของบ้านเมืองของเรายังมิได้เปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการไปเช่นขณะนี้ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ รัฐธรรมนูญจึงได้เขียนไว้ว่า ถ้าในเรื่องกรณีเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรก็ให้มีข้อยกเว้นว่าจะกระทำมิได้ นอกจากจะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ในขณะนั้นดิฉันใคร่จะได้เรียนตามที่ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรมได้แถลงไว้ว่า เพราะเหตุว่าบางกรณีเกี่ยวกับความประสงค์ของสามีที่ต้องการที่จะให้ภรรยาไปอยู่ในที่แห่งหนึ่งแล้ว ก็ถ้าหากไม่ตามไปด้วยเช่นนี้ก็เกิดความไม่ถูกต้องในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว อันนี้ดิฉันใคร่จะเรียนว่าในขณะนั้น พ.ศ. ๒๔๙๒ ผู้หญิงคนไหนที่

ชุดขึ้นสามีบ้าง จนกระทั่งเป็นเหตุให้ทางฝ่ายกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หรือผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ได้ดำริเอาเรื่องนี้เข้าไปใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญทั้งๆ ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้พยายามบัญญัติในทางที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่ต้นแล้ว ดิฉันเชื่อแน่ว่าผู้หญิงไทยนี้คงจะไม่ใช้เป็นคนไปขัดขึ้นสามี จนเป็นเหตุให้ทางฝ่ายกรรมการร่างรัฐธรรมนูญในสมัยนั้นต้องเอามาใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๒ ตั้งแต่นั้นมาก็ได้มีการร่างกฎหมาย และก็คัดลอกข้อความ เช่นนี้ลงในรัฐธรรมนูญตลอดต่อๆ มา จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๑๑ ดังจะได้เห็นได้จากในรัฐธรรมนูญฉบับนั้นๆ และขณะนั้นท่านประธานที่เคารพ ดิฉันใคร่ขอประทานกราบเรียนว่าไม่ว่าสมัยใดหนึ่ง ทุกๆ สมัยมาไม่เคยมีผู้หญิงเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเลยมีแต่ผู้ชายเท่านั้นที่เขียนไปโดยหาได้คำนึงถึงความเป็นอยู่ในด้านของผู้หญิงไม่ แต่ทั้งนี้ดิฉันใคร่จะขอประทานกราบเรียนว่า ผู้หญิงไทยนั้นย่อมจะอยู่ในระเบียบประเพณีอันดีงามย่อมจะเคารพนับถือสามีเป็นหัวหน้าครอบครัว โดยมีได้พยายามที่จะทำลายสถาบันหรือทำลายสัมพันธ์ในครอบครัวขึ้นมา แต่ในสมัยนี้ดิฉันก็ใคร่จะขอขอบพระคุณท่านประธานที่ได้มีโอกาสให้ผู้หญิงเพียงคนเดียวเท่านั้นใน ๑๙ คนเข้าไปเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญผู้หญิงคนเดียวเท่านั้นที่ไปต่อสู้ให้กับสิทธิของสตรี แต่ว่าในที่สุดกฎหมายรัฐธรรมนูญก็ได้ออกมาในแบบมาตรา ๔๖ คือว่า ยังเน้นคำว่า "หรือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว" นั้นอีก ทำไมดิฉันจึงได้พยายามที่จะพูดในเรื่องนี้ เพราะในการเลือกถิ่นที่อยู่ นั้น ได้มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไว้ชัดเจนว่า ให้สามีเลือกถิ่นที่อยู่ และอันนี้ถ้าหากว่าผู้หญิงไม่ตามไปก็เป็นเหตุให้สามีฟ้องหย่าได้ การที่หย่าขาดจากการเป็นสามีมกรรยากันนั้นดิฉันใคร่จะขอกราบเรียนว่า เป็นเรื่องที่เศร้าสลดมากมาย และก็ไม่ใช่ว่าแต่เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุตรด้วย เพราะโดยปกตินั้นบุตร มารดานี้ก็ทิ้งไม่ได้ ดิฉันจึงใคร่ขอประทานกราบเรียนวิงวอนให้พิจารณาเห็นเถิดว่า การที่จะเขียนไว้ในที่เช่นนั้นเป็นการไม่สมควร นอกจากนั้นการวิวัฒนาการทางด้านยานพาหนะต่างๆ ความเจริญของประเทศชาตินี้ เช่นว่าสามีจะย้ายไปเป็นผู้พิพากษาอยู่ที่เชียงใหม่ แล้วก็ภรรยาใคร่จะขอทำงานที่อยู่ที่กรุงเทพฯ ซึ่งในขณะนี้ท่านทั้งหลายก็ย่อมจะทราบแล้วว่าเศรษฐกิจของประเทศชาตินี้ จำเป็นที่ผู้หญิงจะต้องออกมาช่วยกันทำมาหากินช่วยกันทำนุบำรุงครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข หรือว่าให้อยู่ดีกินดีบ้างตามอัธยาศัย เพียงชั่ว

ลัดนิ้วมือเดียว คือเพียง ๒ ชั่วโมงเท่านั้นเราก็จะได้มีเครื่องบินไปพบกันได้ เพราะฉะนั้นทั้งฝ่ายสามีก็มาพบกับภรรยาได้ในวันเสาร์ วันอาทิตย์ ภรรยาก็อาจจะพาบุตรไปวันเสาร์ วันอาทิตย์ไปอยู่กับสามีได้ ฉะนั้นโปรดจงให้ความเมตตาเถิด อย่าได้พึงเขียนไว้เช่นนี้เลย เพราะเหตุมันเป็นเรื่องกฎหมายล้ำสมัยแล้วละ แล้วก็มาตรา ๔๗ อีกอันหนึ่งก็ยังเขียนว่า "ย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ" ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรมก็พยายามที่จะชี้แจงว่า ถ้าหากว่าผู้หญิงไปเป็นหมอนวด หรือว่าไปเป็นโสเภณีก็เป็นการไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ดิฉันก็เห็นด้วย เพราะว่าท่านเองยังมีได้พูดถึงความเสมอภาคระหว่างทั้งสองฝ่ายขอประทานโทษนะค่ะ ถ้าหากว่าผู้ชายไปมีอาชีพเป็นแมงดา เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วความเสมอภาคย่อมเกิดขึ้นด้วยกันทั้ง ๒ ข้าง คือว่าถ้าผู้หญิงเป็นหมอนวดหรือผู้ชายเป็นแมงดา เมื่อเกิดความเสมอภาคกันแล้วก็ไม่จำเป็นต้องเขียนไว้ในที่นี้ และอีกอย่างหนึ่งดิฉันเข้าใจว่าเวลานี้นะค่ะ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒ นั้นนะไม่มีละ ยังไม่มีหมอนวดปรากฏอยู่เลย แต่ก็มีความหมายอย่างนี้เกิดขึ้นอยู่แล้ว และครั้นมาบัดนี้เรามีหมอนวดเกิดขึ้นนะ บางทีดิฉันก็คิดอยู่เหมือนกันนะว่าหมอนวดที่มีเสน่ห์ก็มาก ปรากฏสามีไปจากภรรยาได้เหมือนกัน โดยที่ทางฝ่ายสามีไม่รังเกียจในอาชีพนั้นๆ ด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ดิฉันจึงขอประทานความกรุณาท่านประธานที่เคารพคะ ดิฉันรู้สึกเหมือนกันว่าได้พูดยืดยาวไปแต่ว่าถ้าไม่ได้พูดในครั้งนี้ก็ไม่สามารถที่จะขอความกรุณาท่านประธานรวมทั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติผู้มีเกียรติให้เข้าใจว่า ในการประกอบอาชีพในขณะนี้นั้นนะก็ไม่จำเป็นต้องเขียนข้อยกเว้นไว้หรือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ถ้าหากว่าท่านเป็นห่วงอยู่ว่าภรรยาของท่านจะไปหาอาชีพซึ่งไม่ถูกใจ ท่านก็ควรจะเขียนไว้ว่า "หรือเพื่อรักษาประเพณีและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน" ขอบพระคุณท่านประธานค่ะ

นายสมภาพ โทตระกิตย์ (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม): ท่านประธานที่เคารพ กระผมรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม กระผมขออนุญาตท่านประธานมาชี้แจงข้อข้องใจของท่านสมาชิกคนสุดท้ายอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะในด้านของความเสมอภาคระหว่างสามีและภรรยาที่ท่านสมาชิกข้องใจอยู่มากนั้น ความจริงในด้านของกฎหมายนั้น ก็ดังที่กระผมได้กราบเรียนแล้ว แต่ในทางความเป็นจริงนั้น มันก็ขึ้นอยู่กับฐานะของสามีภรรยาแต่ละคู่ แต่ละครอบครัวไป ซึ่งในทางส่วนมากท่านก็อาจจะเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ในบาง

ครั้งฝ่ายชายเราก็มักจะยอมให้แก่ฝ่ายหญิง คือภรรยาให้มีอำนาจหน้าที่อยู่เหนือสามีอยู่มาก อันนี้สำหรับประเด็นที่ท่านได้สงสัยในแง่ของกฎหมาย ท่านได้กล่าวว่ารัฐธรรมนูญตั้งแต่มีมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อนจะถึงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๒ นั้นก็ไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ ทำไมไม่ถือว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้บัญญัติคุ้มครอง จำกัดสิทธิเสรีภาพของภรณยานั้น เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญสำหรับในข้อที่ท่านข้องใจในข้อนี้ กระผมคิดว่าท่านเข้าใจคลาดเคลื่อนไปเล็กน้อย รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกถิ่นที่อยู่ นั้น ไม่ได้กำหนดเอาไว้ครับ เพราะฉะนั้นเมื่อรัฐธรรมนูญไม่ได้รับรองเสรีภาพเกี่ยวกับเรื่องถิ่นที่อยู่ นั้น ก็หมายความว่าฝ่ายรัฐหรือสภานิติบัญญัติจะออกกฎหมายธรรมดา คือพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมายในลักษณะอย่างไรก็ได้ ฉะนั้นเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีมาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ กว่า และเมื่อรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติจำกัดไว้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพของภรรยาเอาไว้ จะถือว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญมิได้ ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพนั้น จริงอยู่มีรัฐธรรมนูญ ๒๔๗๕ ได้รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพเอาไว้ แต่ท่านพึงสังเกตว่าในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๙ นั้นได้บัญญัติว่า มีเสรีภาพภายใต้บังคับของกฎหมาย และเมื่อมาเขียนแต่เพียงว่า มีเสรีภาพภายใต้บังคับของกฎหมาย ไม่ได้กำหนดถึงกฎเกณฑ์ที่จะจำกัดเสรีภาพเหมือนกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๒ หรือพ.ศ. ๒๕๑๑ ฉะนั้นก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่า กฎหมายธรรมดานั้นเองอาจจะตราขึ้นเพื่อจำกัดเสรีภาพภรรยาอย่างไรก็ได้ และเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีบทบัญญัติในทางจำกัดเสรีภาพภรรยาไว้แล้วก็ย่อมได้ไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญยอมรับเสรีภาพภายใต้บังคับของกฎหมายครั้นมาถึง พ.ศ. ๒๔๙๒ นั้น นับตั้งแต่รับธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๒ ก็มีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๑ จนมาถึงร่างรัฐธรรมนูญปัจจุบัน เราก็ได้วางกำหนดข้อจำกัดเสรีภาพเอาไว้ว่า จะจำกัดเสรีภาพของภรรยาได้หรือสามีได้ในลักษณะอย่างไร ก็มีเหตุอยู่ ๓-๔ ประการ คือการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวก็เป็นเหตุหนึ่งที่จะได้จำกัดเสรีภาพของสามีหรือภรรยาได้ และเหตุผลของการจำกัดนั้นก็ดังที่ผมได้กราบเรียนท่านประธานไว้แล้วว่า เพื่อรักษาความสัมพันธ์ของครอบครัวในการเลือกถิ่นที่อยู่ ในประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ก็ว่าสามีเป็นผู้มีสิทธิเลือกถิ่นที่อยู่ ถ้าหากว่าไม่มีเหตุให้จำกัดได้ ภรรยาก็อาจจะอ้างเอาสิทธิเสรีภาพได้ว่า รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครอง สามีจะไปอยู่ที่ไหน ฉันไม่ไปก็ได้ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ การจะเขียนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็จะไม่สอดคล้องกับความ เป็นอยู่ของครอบครัว ก็จำเป็นต้องไปแก้กฎหมายแพ่ง ในด้านการประกอบอาชีพก็เช่นเดียวกันนะครับ ถึงแม้ว่า พ.ศ. ๒๕๕๒ จะไม่มีในด้านอาชีพของหมอนวด แต่ในด้านอื่น ๆ ก็มีอยู่ แม้กระทั่งในเรื่องความสัมพันธ์ของครอบครัวนั้นไปตรงไปมุ่งเพ่งเล็งเฉพาะแต่ด้านสามี ภรรยาอาจจะมึระหว่างบิดามารดากับบุตรอีกด้วย ในกรณีเช่นนี้ก็จำเป็นที่จะต้องยอมรับให้ บิดามารดานี้ใช้อำนาจปกครองเหนือบุตรได้ อันนี้ก็จำเป็นที่ยอมให้มีการจำกัด ถ้าหากไม่มี ข้อนี้แล้ว บุตรหรือภรรยาอาจจะอ้างเอาสิทธิเสรีภาพนั่นเองมาไม่เชื่อฟังบิดามารดาหรือสามี ได้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวย่อมกระทบกระเทือนประการสุดท้ายที่ท่านขอร้องใจว่า ทำไมผู้ ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถึงได้จำกัดเฉพาะภรรยาในการที่จะต้องขอรับอนุญาต ในการประกอบอาชีพ หรือเมื่อสามีเลือกถิ่นที่อยู่ก็ต้องตามไปโดยไม่มีสิทธิเสรีภาพประการใด ทำไมทางฝ่ายสามีถึงไม่จำกัดบ้าง อย่างเช่นถ้าหากว่าสามีจะไปมีอาชีพเป็นแมงดา ท่านก็ตั้งข้อ สงสัย ก็ยอมกระทำได้ แต่ท่านสมาชิกก็เป็นถึงทนายความเป็นนักกฎหมาย ท่านไปตรงอย่าลืม ไปว่าแมงดานั้นก็เป็นอาชีพที่ต้องห้ามตามกฎหมายอาญา เป็นไม่ได้รับอาชีพแมงดานั้น เพราะฉะนั้นไม่มีทางที่จะเป็นเช่นนั้นได้

นายบุญชนะ อัดถากร : ท่านประธานที่เคารพ กระผม บุญชนะ อัดถากร ขอ ประทานกราบเรียนความรู้สึกว่า รัฐธรรมนูญที่ร่างมาโดยคณะกรรมการของรัฐบาลคราวนี้ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีความละเอียดลออมากและเป็นรัฐธรรมนูญที่ก้าวหน้าทันสมัย ซึ่งกระผม คิดว่าเมื่อส่งกรรมาธิการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมแล้วก็จะ เป็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดฉบับหนึ่ง ของประเทศไทย เฉพาะในวันนี้กระผมขออภิปรายประเด็นเดียวในมาตรา ๓๕ วรรคสาม ซึ่งพูดถึงการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ โดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการ เกษตรหรืออุตสาหกรรมหรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ที่ กระผมขออภิปรายมาตรานี้ก็เพราะเหตุว่าตามกฎหมายเก่า ๆ ความจริงการเวนคืนอสังหา-

ริมทรัพย์เราทำได้อยู่แล้ว แต่ตลอดระยะเวลา ๑๕-๑๖ ปี ซึ่งรัฐบาลเก่าๆ พยายามที่จะเวนคืน เพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมทำไม่ได้ เพราะเหตุว่ามีนักกฎหมายผู้ใหญ่หลายท่านในสมัยนั้น เห็นว่าการเวนคืนที่ดินเพื่อประโยชน์ในการที่จะสร้างนิคมอุตสาหกรรมนั้นขัดกับกฎหมาย ขัดกับประเพณี ขัดกับธรรมเนียมการปกครองชั่วคราวและรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ เหตุผลก็คือว่า เมื่อเวนคืนที่ดินมาแล้วรัฐบาลจะต้องมาจัดสรรปันส่วนให้เช่าหรือขายหรือประการอื่น อย่างที่ประเทศต่างๆ เขาทำกัน วิธีการที่ทำอย่างนี้ท่านนักกฎหมายผู้ใหญ่เหล่านั้นก็เห็นว่าทำไม่ได้ และรัฐบาลก็เลยทำไม่ได้ตลอดมา เป็นเหตุให้นิคมอุตสาหกรรมของเราได้แยกย้ายอยู่ในถิ่นที่ต่างๆ เช่น ที่บางปูบ้าง ที่ปากน้ำบ้างพระประแดงบ้าง มีนบุรีบ้าง รังสิตบ้าง และรอบๆ บริเวณสนามบินดอนเมือง ท่างไปไม่ถึง ๑ กิโลเมตร ก็จะปรากฏว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ไม่ใช่โรงงานอุตสาหกรรมของคนไทยโดยเฉพาะ มีโรงงานอุตสาหกรรมของชาวต่างประเทศอยู่ด้วย การที่มีโรงงานอุตสาหกรรมของชาวต่างประเทศล้อมรอบสนามบินดอนเมือง ซึ่งเป็นสนามบินทหารนั้น กระผมคิดว่าเป็นเรื่องที่หมิ่นเหม่ต่อการที่จะรักษาความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติเป็นอันมาก เมื่อเหตุการณ์เป็นอย่างนี้ กระผมคิดว่าถ้าเรามีบทบัญญัติท่านเองที่จะให้รัฐบาลเวนคืนที่ดินเพื่อประโยชน์ในการที่จะสร้างเป็นนิคมอุตสาหกรรมแล้ว ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น บรรยากาศหรืออากาศหรือสิ่งแวดล้อมตามที่บัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๗ ในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐนั้น กระผมคิดว่าก็คงจะไม่มีปัญหามากมายเท่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เมื่อร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๙ วรรคสามได้กำหนดไว้อย่างนี้แล้ว ก็ทำให้ผมสงสัยและไม่แน่ใจว่าจะมีผลทำให้รัฐบาลเวนคืนที่ดินมาเพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมได้หรือไม่ถ้าบัญญัติไว้อย่างนี้แล้วยังทำไม่ได้ กระผมคิดว่าปัญหาใหญ่ก็จะเกิดขึ้นต่อไปอีก เจตนาารมณ์ของรัฐบาลหรือคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่อยากจะให้บรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมของเราบริสุทธิ์เพื่อประโยชน์ของสุขภาพอนามัยของเราตามมาตรา ๘๗ ก็คงจะไม่ได้ผล อันนี้กระผมใคร่ขอฟังความเห็นจากท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมว่า ความหมายของมาตรานี้ครอบคลุมไปอย่างที่กระผมสงสัยนี้เพียงใดหรือไม่

นายประกอบ หุตะสิงห์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) : ท่านประธานที่เคารพ กระผมนี้กว่ามาตรา ๓๙ ที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติชี้แจงนั้น กระผมนี้กว่าข้อความมัน

ชัคอยู่แล้วครับ คือเราจะเวนคืนที่ดินได้เพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือพัฒนาการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน เพราะฉะนั้นกระผมนี้กว่าก็ทำได้ครับตามที่ท่านสมาชิกข้องใจ

นายวิญญู อังคนารักษ์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผม วิญญู อังคนารักษ์ ความจริงกระผมตั้งใจจะมาฟังเฉย ๆ เพื่อที่ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้สภาจะได้รับหลักการเสียโดยเร็วไว และเพื่อนฝูงก็อุตส่าห์เอาทอฟฟี่ เอาทอฟฟี่มายัดใส่ปากไม่ให้กระผมพูด แต่ว่าเนื่องจากว่าได้มีท่านผู้มีเกียรติท่านหนึ่งได้กล่าวพาดพิงมาถึงกระผมเรื่องเกี่ยวกับร่างกฎหมายพรรคการเมือง ฉะนั้นกระผมขอประทานอนุญาตกราบเรียนสั้น ๆ แต่เพียงว่า กระผมยังคงยืนยันอยู่ว่าตามที่มิบบัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ ในมาตรา ๔๔ ที่ว่า การจัดตั้งและดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง เพราะฉะนั้นความจำเป็นในการที่จะต้องมีกฎหมายพรรคการเมือง ต้องมีอยู่ แม้แต่ในขณะนี้เรายังไม่ทันมีกฎหมายฉบับนี้ออกมา พรรคการเมืองก็ได้ออกมาแล้วเป็นดอกเห็ด และเห็ดนี้ไม่ใช่จะมีเฉพาะเห็ดชั้นดีเท่านั้นเอง อาจจะมีเห็ดชั้นเลว หรืออาจจะมีเห็ดที่มีพิษแทรกแซงขึ้นมา ก็ได้ถ้าหากว่าไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้ ในประการที่สอง ที่ท่านผู้มีเกียรติสงสัยว่าการที่ว่าการจดทะเบียนพรรคการเมืองนี้จะต้องไปยื่นคำร้องต่อปลัดกระทรวงมหาดไทยนั้น ในทางปฏิบัติเกรงว่าจะไปยื่นกับหัวหน้าแผนกนั้น อันนี้เป็นไปไม่ได้ เมื่อกฎหมายกำหนดว่าต้องยื่นต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย ก็ต้องยื่นต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้พิจารณา ซึ่งในเรื่องนี้คณะกรรมการร่างทั้งที่ยกร่างกฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายพรรคการเมือง เราก็ได้ปรึกษาหารือกันว่า อันกระทรวงมหาดไทยนี้ใช้มีหลายท่านได้พูดถึงข้อระแวงสงสัยว่ากระทรวงมหาดไทยนี้เป็นกระทรวงที่เก่า เป็นกระทรวงที่หวงอำนาจเป็นกระทรวงที่มีลูกไม่มาก จนกระทั่งมีคำกล่าวว่า "ลูกไม่มมหาดไทย" เพราะฉะนั้นเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงพจน์ของกระทรวงมหาดไทยเสียใหม่ คณะกรรมการทั้ง ๒ ชุดนี้จึงได้เสนอความเห็นว่าจะได้เสนอต่อรัฐบาลว่าให้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาเป็นพิเศษเพื่อดำเนินการเลือกตั้งโดยตรง และให้องค์กรนี้ขึ้นตรงต่อรัฐสภา และถ้าหากว่ามีองค์กรนี้เกิดขึ้นแล้วไซ้ร้ ก็ให้หัวหน้าขององค์กรนี้ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนไปเสียเลย เพื่อที่จะป้องกันข้อครหาที่หวังที่จะตั้งข้อ

ระวางสงฆ์กระทรวงมหาดไทย ให้ภาพพจน์ของกระทรวงมหาดไทยนี้เป็นกระทรวงมหาดไทยใหม่ หรือเรียกว่านิวกระทรวงมหาดไทย แสดงว่าเราทำงานกันอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา ไม่มีการหวงอำนาจ ไม่เป็นกระทรวงเก่าคร่ำครึโบราณอีกต่อไปแล้ว สำหรับส่วนตัวของกระผมเอง เมื่อได้มีโอกาสขึ้นมากล่าว ขอกล่าวเพิ่มเติมอีกนิดเดียวเท่านั้นเองครับ คือกระผมไม่เห็นด้วยในตอนท้ายของมาตรา ๔๖ ในปัญหาเรื่องว่า สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็คือเรื่องว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่ออะไร โซแอนโซ (so and so) นี่นะครับแล้วก็บอกว่าเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว กระผมคิดว่าเรื่องนี้สงสัยว่าในทางปฏิบัติไม่น่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้เพราะเหตุไร ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้มากเพียงพอแล้ว และในทางปฏิบัติจริง ๆ ในปัจจุบันนี้การคมนาคมก็เป็นไปได้รวดเร็ว ผัวเมียเขาจะอยู่กันที่ไหน เขาจะกินกันที่ไหน เขาจะนอนกันที่ไหน ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องมาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมาย รัฐธรรมนูญตัวอย่างเช่น สมมติว่าลูกน้องกระผมคนหนึ่งเป็นชาวธนบุรีโดยกำเนิด ได้รับการแต่งตั้งไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช พอไปอยู่ศรีธรรมราชแล้วก็เมียนะครับ ซึ่งก็เป็นชาวจังหวัด สมมติว่าจังหวัดกรุงเทพมหานครนี้หรือจังหวัดชลบุรีก็ตาม ก็บอกว่าย้ายจังหวัดนครศรีธรรมราชนี้มันแปลกมาก มีแม่น้ำลำคลองมากนะครับ ผู้คนบางคนนะครับ ผู้คนบางคนต้องไปพายเรือให้โจรนั่ง หรือเดินตามหลังโจร อ้ายนี้ไม่ใช่คำพูดของผมนะครับ เป็นคำพูดของท่านผู้มีเกียรติท่านหนึ่งพูดในสภาแห่งนี้ ในขณะที่ผมไปปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่บ้านนาทรายแดงผมข้างหลังโดยผมไม่มีโอกาสกล่าวกั้ เพราะฉะนั้นผมขอกล่าวแก่ ณ ที่นี้ว่า ถ้าหากว่าผมไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช เมียบอกว่าไปอยู่นครศรีธรรมราชนี้ ไอ้โฮเขาบอกว่าไบจากมันใหญ่ขนาดปุนอนได้ พอจะเข้าเมืองก็ไปเจอเอาศาลาโกหกเสียแล้ว กรณีเช่นนี้เมียเขาก็ไม่ยากไปอยู่ เขาก็ยังอยู่ที่กรุงเทพฯ นี่หรือว่าเลือกไปอยู่จังหวัดอื่นที่ใกล้เคียง แต่เนื่องจากการคมนาคมมันไปมาถึงกันได้โดยสะดวก เพราะฉะนั้นเขาก็คิดว่าเวลาที่ จะกิน ที่จะนอน ที่จะพบกัน มันก็เรื่องของเขา เพราะฉะนั้นไม่น่าที่จะเอามาบัญญัติไว้ในร่าง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ แล้วกระผมขอประทานอภัยที่พูดเห่าความเข้าใจไปถึงเรื่องนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าเมื่อตอนที่ผมถูกโจมตีเรื่องนี้นั้น ตัวผมไปปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานคณะ-

กรรมการสอบข้อเท็จจริงเรื่องบ้านนาทราย เพราะถูกคนอื่นแทงเอาข้างหลังในท่ามกลางสภา  
ผู้มีเกียรติ บัดนี้ตัวนายวิญญูและคณะกรรมการได้ทำการสอบข้อเท็จจริงเรื่องบ้านนาทราย  
เสร็จเรียบร้อยแล้วโดยเที่ยงธรรม โดยรวดเร็ว และโดยเปิดเผยให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะ  
ทำได้ และนำเสนอคณะรัฐบาลแล้ว เป็นแต่เพียงคอยฟังคำสั่งของคณะรัฐบาลเท่านั้นเอง  
จึงขอโอกาสกราบเรียนเรื่องนี้ ณ ที่ประชุมแห่งนี้ไว้ ณ บัดนี้ ขอขอบพระคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เชิญคุณไชยยงค์ครับ

(นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ ได้ยืนขึ้นแสดงการประท้วง)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เอ้าๆ ขอความกรุณาเดี๋ยว ให้ประท้วงเสียให้  
เสร็จไป

นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ : ท่านประธานที่เคารพ ผม สุรินทร์ มาศดิตถ์ จากนคร-  
ศรีธรรมราช ขอประท้วงคำอภิปรายของนายวิญญู อังคนารักษ์ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย  
ซึ่งได้มาเป็นสมาชิกของสภานี้ด้วย ท่านประธานที่เคารพ คำกล่าวของนายวิญญู อังคนารักษ์  
ผมพูดตามข้อบังคับ ผมมีสิทธิออกชื่อผู้อื่นได้ด้วยความจำเป็น ที่พูดขึ้นมาเมื่อก็ ผมดูเจตนา  
แล้วมีเจตนาที่จะเสียดสีผม สุรินทร์ มาศดิตถ์ และคนนครศรีธรรมราชทั้งจังหวัด ผมขอให้  
ท่านประธานได้โปรดพิจารณาในเรื่องนี้ นายวิญญู อังคนารักษ์ ผู้นี้ครั้งแรกก็ได้พูดพาดพิงถึง  
ผมโดยเสียดสีให้เข้าใจว่า การที่ผมเอาจังหวัดนครศรีธรรมราชมาบอกว่าผมอยู่นครศรีธรรมราช  
นั้น ไม่เป็นการสมควร หลังจากนั้นท่านก็ลุกออกจากที่ประชุมนี้ไป เมื่อลุกไปแล้ว ผมจะพูด  
ต่อหน้าท่านว่าเหตุผลที่ผมเอาจังหวัดนครศรีธรรมราชมาอ้างว่า ผมมาจากนครศรีธรรมราช  
นั้นด้วยเหตุผลอะไร ผมจึงไม่มีโอกาสพูด เพราะท่านพูดเสียดสีผมแล้ว ท่านก็ลุกหนีออกจาก  
ที่ประชุมไป หลังจากนั้นเมื่อผมมีโอกาสดังกระทุ้งตาม ได้สิทธิในการพูด ผมจึงเรียนท่าน  
ประธานว่าท่านประธานที่เคารพ ผม สุรินทร์ มาศดิตถ์ จากนครศรีธรรมราช . ที่เรียนท่าน  
ประธานว่ามาจากนครศรีธรรมราชนั้น เพื่อส่งเสริมและสรรเสริญพระบารมีของพระบาท-  
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบุคคลจากหลายจังหวัดหลายอาชีพ  
ให้มานั่งในสภานี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งผมภูมิใจที่จะเรียนต่อท่านประธานว่า ผม

สุรินทร์ มาศดิตถ์ จากนครศรีธรรมราชนี้ ไม่เคยพายเรือให้โจรนั่ง ไม่เคยตามหลังโกง ไม่เคยเป็นสมุนของทรราชย์สมัยใด ๆ มาก่อน ถ้าคุณวิญญูเข้าใจว่าผมพูดอย่างนี้เป็นการแทงลับหลังเสียใจ ผมไม่ได้แทงคุณวิญญู แต่เรียนให้ท่านประธานทราบเท่านั้น ท่านประธานที่เคารพ ผมขอแก้ข้อกล่าวหาของนายวิญญู อังคนารักษ์ ที่พูดถึงว่า ถ้าลูกน้องท่านไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชจะไปพบว่ามีศาลาโกหก ไปพลุปูนอนได้อะไรเหล่านี้จะอยู่นครศรีธรรมราชไม่ได้ พูดอย่างนี้เป็นการดูถูกชาวนครศรีธรรมราชทั่วทั้งจังหวัด ท่านเป็นรองปลัดกระทรวงมหาดไทย ท่านทำไม่จึงพูดอย่างนี้.....

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : คุณสุรินทร์ครับ พอครับ

นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ : ผมขอให้ท่านประธานให้ท่านผู้นี้ถอนคำพูด

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ความจริง ผมฟังตั้งแต่แรกมันก็ยังไม่ได้มีการเสียดสีอะไรกันมาก ก็ว่ากันพอดิบปากหอมคอ ไม่น่าจะถึงโกรธกันมากมายอย่างนี้ ผมถือว่าพูดกันคนละที แล้วก็คุณวิญญูตอนนั้นก็ไม่ใช่จริง ๆ แต่ว่าผมฟังดูคุณสุรินทร์ก็ไม่ได้ว่าอะไรนักหนา ไม่ได้ว่าใครหรอก เป็นการประกาศคุณสมบัติ แล้วคุณวิญญูพูดขึ้นมา ท่านก็นึกว่าไปแทงท่านข้างหน้าข้างหลังอะไร ผมก็ปล่อยให้พูดไป เมื่อคุณสุรินทร์ขึ้นมาพูดอีกที ผมก็ให้พูดแล้วก็เห็นจะพอ นึกว่าขอผมเถอะ ไม่ต้องไปถอนกันละครับ

นายไชยยงค์ ชูชาติ : ท่านประธานที่เคารพ กระผมใคร่ขอกลับมามาตรา ๓๔ อีกสักครั้งหนึ่งครับ ที่อาจารย์บุญชนะได้กล่าวไว้ในมาตรานี้ วรรคที่สาม มีว่าให้รัฐเวนคืนที่ดินได้เพื่อการปฏิรูปที่ดินนี้ กระผมใคร่ขอสนับสนุนท่านคณะกรรมการที่เห็นการณ์ไกลในเรื่องนี้ที่จะมีการปฏิรูปที่ดินขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือพรรคการเมืองอื่นการเมืองใดจะทำก็ตามอันนี้นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ทว่าเมื่ออยู่ในวรรคสุดท้าย ทางคณะกรรมการได้ร่างเอาไว้ว่าให้มีการทำขัญญาที่ดินด้วย การทำขัญญานั้นให้พิจารณาถึงความเป็นธรรมประกอบกับสภาพสถานที่ตั้งและสิ่งอื่น ๆ อีกบ้าง ต่าง ๆ เหล่านี้ กระผมเกรงว่ารายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ จะทำให้กฎหมายปฏิรูปที่ดินซึ่งจะต้องพิจารณาแล้วโดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรมเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจสังคมส่วนรวม จะทำได้ไม่มากนัก เพราะว่ากระผมเชื่อแน่เหลือ

เกินว่าผู้ที่ต้องการจะปฏิรูปที่ดินในประเทศนี้ก็คงจะพิจารณาแล้วว่า ป่าไม้ต้นน้ำลำธารขอ เราได้ถูกบุกรุกทำลายไปมากมายแล้ว ทางกรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ก็ได้สำรวจกันดูว่าประมาณ ตั้ง ๓๗ กว่าล้านไร่ แล้วถ้าหากว่าที่ดินเหล่านี้ถูกบุกรุกทำลายมากยิ่งขึ้นแล้ว เราไม่เอาที่ดินที่ไม่ อยู่แล้วปัจจุบันซึ่งมี ๗๕-๘๕ ล้านไร่ทำประโยชน์ให้เต็มที่แล้วก็จะไม่มีผลผลิตเลี้ยงประชาชน ที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ต่าง ๆ อะไรเหล่านี้ เราทำปฏิรูปที่ดินนี้ก็เพื่อจะให้มันเป็นประโยชน์ต่อ เศรษฐกิจสังคมส่วนรวม แต่ถ้าหากจะต้องทำโดยมีกัรชดเชยให้ค่าทำขวัญ ในนั้นใช้คำว่า ใ เป็นค่าทำขวัญที่ดิน ค่าทำขวัญครับ แล้วกระผมกลัวว่าถ้าเมื่อเจ้าของที่ดินท่านขวัญเสียมาก เราจะต้องจ่ายเงินก่อนนั้นมากมายเหลือเกิน เพราะฉะนั้นถ้าหากเป็นไปได้แล้วละก็กรุณาขอใ รายละเอียดเหล่านี้ได้เก็บเอาไว้ในกฎหมายปฏิรูปที่ดินโดยเฉพาะที่เราจะมีและเป็นประโยชน์ มากกว่า และประการสุดท้ายถ้าหากว่าเราขึ้นปล่อยรายละเอียดจนมากเกินไปนัก เราทำปฏิรู ที่ดินนี้ภายหลังหลายประเทศเขาจะมองว่าไม่ใช่เป็นโครงการปฏิรูปที่ดินแห่งชาติ มันจะกลั กลายเป็นการขายที่ดินระดับชาติเลยครับ กระผมขอขอบพระคุณ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติครับ เวลาตามนาฬิกา ที่ผมก็ได้เวลาใกล้จะเที่ยงอีกไม่กี่นาทีแล้ว ถ้าจะให้ท่านอภิปรายต่อไปประเด็นก็จะล่าช้า บรรยากาศก็ชักจะอึดอัดเต็มทีในที่ประชุม ผมขอพักการประชุมชั่วคราวเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน แล้วก็จะได้เริ่มประชุมต่อไปเวลา ๑๔.๐๐๐ นาฬิกา ครับ

พักการประชุมเวลา ๑๑.๕๕ นาฬิกา

### เริ่มประชุมใหม่เวลา ๑๙.๑๐ นาฬิกา

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ขณะนี้มีท่านสมาชิกมาอยู่ในที่ประชุมครบองค์ประชุมแล้ว กระผมขอดำเนินการประชุมต่อจากเมื่อเช้านี้ครับ ท่านสมาชิกผู้ใดที่ยังไม่ได้ถอดเสื้อนอก ประสงค์จะถอดก็เชิญตามสบาย การอภิปรายยังอยู่ในหมวดที่ ๓ แห่งร่างรัฐธรรมนูญ

นายมานะ พิทยาภรณ์ : ท่านประธานที่เคารพ จากการอภิปรายเมื่อเช้านี้ กระผมใคร่จะกราบเรียนท่านประธานว่ายังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญอยู่บางประการ กล่าวคือ แม้ว่าจะมีกฎหมายอาญาก็ดี กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ดี บัญญัติไว้เป็นประการใดแล้วก็ตาม การที่จะมาบัญญัติซ้ำไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นหาเป็นการเสียหายแต่ประการใดไม่ กลับเป็นการรับรองซึ่งสิทธิและเสรีภาพของชาวไทยให้ดียิ่งขึ้น สิ่งที่เราควรระวังในการร่างรัฐธรรมนูญก็คือ เราไม่ควรเอาสิ่งซึ่งไม่จำเป็นซึ่งควรจะอยู่ในกฎหมายชั้น ๒ รองลงไปมาไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น กระผมรู้สึกว่าร่างรัฐธรรมนูญในหมวด ๓ นี้มีข้อดีเป็นส่วนใหญ่และก็เห็นด้วยกับ ๆ ภาณฯ รัฐมนตรีทั้ง ๒ ท่านที่ได้ออกมาอภิปรายชี้แจงเมื่อเช้านี้เป็นอันมาก แต่ยังมีข้อความบางประการซึ่งกระผมยังมีความสงสัย และข้อความบางประการซึ่งกระผมไม่เห็นด้วย ซึ่งกระผมใคร่ขอกราบเรียนท่านประธานโดยย่อ ๆ ดังต่อไปนี้ ประการแรกกระผมมีความสงสัยว่าจัวหน้าหมวด ๓ นี้บอกว่า สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย แต่ถ้าพลิกไปดูมาตราทุกมาตรา จะใช้คำว่าบุคคล ๆ และไม่เคยพูดถึงชาวไทยเลย จะเอาอย่างไรกันแน่ จะหมายความว่าเมื่อเขียนจัวหน้าบอกเป็นสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยก็เป็นการเพียงพอกระนั้นหรือ แต่เมื่อกระผมพิจารณาบางมาตราแล้ว จะเห็นว่าแม้แต่จะเป็นชนชาติอื่น เราก็อาจจะจำเป็นที่จะต้องให้สิทธิและเสรีภาพเช่นนั้นกับเขาด้วย เช่นในมาตรา ๓๑ ที่เกี่ยวกับว่า ในคดีอาญานะให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด หรือว่าจะมีมาตรา ๓๐ ว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ในเรื่องนี้กระผมจึงใคร่อยากจะขอความกรุณาท่านรัฐมนตรีได้กรุณาชี้แจงว่าที่เราใช้ถ้อยคำที่ต่างกันนั้นจะมีผลเสียหายหรือไม่ ประการใด สำหรับประการที่สอง ซึ่งกระผมไม่เห็นด้วยในการที่ ๆ ภาณฯ

รัฐมนตรีได้กล่าวในการอภิปรายเมื่อเช้านี้ก็คือในเรื่องมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๓ นี้มีบัญญัติบอกว่า การจับกุม และการสอบสวนเพื่อฟ้องร้องให้บุคคลรับโทษอาญามีให้กระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน ถ้าเพียงแค่นี้ก็ไม่เป็นไร และกระผมก็ยินดีจะสนับสนุนเต็มที่ แต่เมื่อมาต่อด้วยประโยคที่ว่าเว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น อันนี้นะครับ สำหรับความเห็นของกระผมใคร่เรียนว่าเป็นการลดชั้นของรัฐธรรมนุญให้ลงไปอยู่ต่ำในระดับเดียวกันหรืออยู่ภายใต้กฎหมายทั่วไป ถ้ากฎหมายทั่วไปจะบัญญัติออกมาว่าอย่างไร ข้อบังคับแห่งมาตรา ๓๓ แห่งรัฐธรรมนุญก็เป็นอันว่าใช้ไม่ได้เลย ซึ่งเป็นการกลับกันกับหลักซึ่งเราได้ทราบกันดีว่ารัฐธรรมนุญนี้เป็นกฎหมายหลัก เป็นกฎหมายใหญ่ ซึ่งจะต้องใช้บังคับเหนือกว่ากฎหมายอื่นใด อีกข้อหนึ่งซึ่งกระผมรู้สึกว่กระผมไม่สามารถที่จะเห็นด้วยได้ก็คือในมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๑ นี้บัญญัติถึงเรื่องสิทธิของทหาร ตำรวจ ข้าราชการพนักงานท้องถิ่น กระผมขอเรียนถามอย่างจริงจังว่า มีท่านข้าราชการที่ไหน ทหารที่ไหน ตำรวจที่ไหน ซึ่งสามารถจะพูดได้ว่าสิทธิของตนน้อยกว่าประชาชน ขอให้ท่านดูในประวัติศาสตร์เถอะ จะเห็นได้ว่า บรรดาทหารก็ดี ตำรวจก็ดี ข้าราชการก็ดี พนักงานท้องถิ่น ถ้าหากไม่มีอภิสิทธิ์ดีกว่าประชาชนธรรมดา ก็เป็นการดีอยู่แล้วขออย่าได้มาโอดครวญเลยว่า สิทธิของตนด้อยกว่าประชาชน เพราะฉะนั้นสำหรับมาตรา ๕๑ นี้ กระผมไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนุญ ขอให้พิจารณาอีกที่ถ้าหากท่านจะเห็นว่า จำเป็นจะต้องบัญญัติจะต้องมีบทบัญญัติเยี่ยงมาตรา ๕๑ อยู่ในรัฐธรรมนุญแล้ว จะต้องบัญญัติอีกเยอะแยะ เช่น นักกฎหมายนี้จะต้องมีมารยาทเป็นพิเศษ มีหน้าที่พิเศษนายแพทย์เราจะต้องกระทำตัวเป็นพิเศษ มิฉะนั้นจะไม่มีสิทธิที่จะมาประกอบวิชาชีพ โดยนัยเดียวกันว่า ในฐานะที่เราเป็นข้าราชการเราก็จำเป็นจะต้องมีระเบียบวินัย จะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใด ทนายความก็ดี นายแพทย์ก็ดี ก็จำเป็นจะต้องมีระเบียบวินัย ซึ่งจะต้องปฏิบัติตาม ถ้าหากว่าจำเป็นจะต้องบัญญัติมาตรา ๕๑ สำหรับทหาร ตำรวจ ข้าราชการและพนักงานท้องถิ่นแล้ว ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องออกกฎหมายพิเศษ สำหรับพวกนักกฎหมาย นายแพทย์ และวิศวกรทั้งหลายด้วย ขอขอบคุณครับ

นายประกอบ หุตะสิงห์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) : ท่านประธานที่

เคารพ กระผม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ขอเรียนชี้แจงข้อข้องใจของท่านสมาชิกผู้  
 มีเกียรติในเบื้องต้นที่ท่านข้องใจว่า ในหัวหมวดได้เขียนไว้ว่า สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย  
 แล้วทำไมในมาตราข้างในนั้นถึงไม่ได้เขียนระบุลงไปว่า ชนชาวไทย เขียนแต่ว่า บุคคล ๆ คือ  
 เรื่องนี้ความจริงจุดมุ่งหมายของเรา ก็เพื่อจะบัญญัติถึงสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญ  
 ให้ความสำคัญคุ้มครอง แต่ว่าแต่ละมาตราหลายมาตราในนี้เราจะระบุว่าเฉพาะชนชาวไทยเท่านั้นที่  
 ได้รับความคุ้มครองนั้น ย่อมเป็นไปได้ เพราะเหตุว่าต้องเป็นไปตามกฎหมาย ต้องเป็นไป  
 ตามข้อผูกพัน อาจจะมีสัญญาทางราชไมตรีหรืออะไรก็ได้ โดยเฉพาะในมาตรา ๓๐, ๓๑,  
 ๓๒ เกี่ยวกับกฎหมายอาญา วิธีพิจารณาคดีอาญานั้น เราจะไปใช้เฉพาะชนชาวไทยก็ไม่ได้  
 เพราะเหตุว่าในกฎหมายอาญาผู้ที่เป็นจำเลยก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตามนี้เหมือนกัน โดย  
 เหตุนี้แหละครับ ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ได้ใช้ถ้อยคำเพียงว่า บุคคล ๆ เท่านั้น ไม่ได้  
 แยกออก ที่นี้ข้อข้องใจอีกข้อหนึ่ง คือ มาตรา ๓๓ กับมาตรา ๕๑ นั้น กระผมก็ได้เรียน  
 ชี้แจงไปเมื่อตอนเช้านี้แล้ว แต่เพื่อความชัดเจน ตามข้อสงสัยของท่านสมาชิกนั้น คือกระผม  
 ขอเรียนชี้แจงว่า มาตรา ๓๓ นั้น ที่เราเขียนลงไปที่ทำให้การจับกุมและสอบสวนต้องแยกกระทำ  
 จากพนักงานเจ้าหน้าที่คนละหน่วยกันนั้น ก็เป็นจุดมุ่งหมายของเรา ซึ่งต้องการจะประกัน  
 ความยุติธรรมให้แก่ผู้ที่ถูกจับกุมและถูกสอบสวนดำเนินคดีอาญานี้เป็นหลักสำคัญครับ ถ้า  
 เราจะบัญญัติเพียงแค่นี้ กฎหมายอื่น ๆ ที่มีอยู่เวลานี้ก็จะพลอยใช้ไม่ได้ไปด้วย เพราะไปขัด  
 กับรัฐธรรมนูญมาตรา ๕ นั้นประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งนั้นกระผมก็ได้เรียนชี้แจง  
 แล้วว่า บางกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การจับกุมจะต้องดำเนินการสอบสวนไปโดยรวดเร็ว  
 หรือโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายเดียวกันนั้น ก็อาจจะมีกฎหมายบัญญัติท่านองนี้ขึ้นมาได้ในเมื่อมี  
 ความจำเป็น ซึ่งเรื่องนี้ก็แล้วแต่สภาจะพิจารณาว่ากฎหมายเช่นนี้จะควรให้ผ่านออกมาเป็น  
 กฎหมายได้หรือไม่ สำหรับข้อใหญ่ที่เราต้องการคุ้มครอง ก็มีบัญญัติไว้แล้วในตอนต้น แต่ว่า  
 ส่วนกฎหมายนี้ก็ข้อยกเว้น ข้อยกเว้นจะมีแค่ไหนประการใด จะออกมาได้หรือไม่ก็แล้ว  
 แต่สภาจะเป็นผู้พิจารณา นี่ก็เป็นแนวทางทางหนึ่งให้สภาได้พิจารณาว่า กฎหมายเช่นนี้จะ  
 ควรจะออกมาเป็นข้อยกเว้นจากหลักใหญ่ ได้ประการใดหรือไม่ สำหรับมาตรา ๕๑ นั้น ที่  
 ท่านสงสัยว่าบุคคลที่เป็นทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการ สิทธิเสรีภาพของเขาเหล่านี้จะแตกต่าง

กับประชาชนอย่างไรนั้น ในมาตรา ๕๑ ก็ได้เขียนรับรองไว้แล้วว่า ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ กระผมขออย่าว่าอย่างนั้น เช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง ที่นี้ถ้าเราไม่มีข้อยกเว้นที่จำกัดในกฎหมายหรือกฎข้อบังคับอะไรแล้วละก็ รัฐธรรมนูญนี้อีก หลายมาตราก็จะใช้ไม่ได้ เพราะเหตุว่าเรามีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้เองว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้จะเป็นข้าราชการประจำมิได้ อันนี้ก็เราไปจำกัดสิทธิเขา เพราะฉะนั้นก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายที่เขียนไว้ในเรื่องนั้น ๆ นี้แหละครับจึงมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ในการที่จะต้องไปจำกัดสิทธิเขา และอีกประการหนึ่งข้าราชการเหล่านี้ก็เมื่อเป็นข้าราชการมีตำแหน่งหน้าที่แล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องอยู่ในระเบียบอยู่ในวินัยของข้าราชการ เรื่องระเบียบวินัยนี้ไม่ใช่กฎหมายครับ คือกฎหมายที่เราบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐, ๓๑, ๓๒ อะไรเหล่านี้ นี่เป็นเรื่องคดีอาญา เป็นความผิดทางอาญา ซึ่งจะต้องลงโทษกันตามกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทางวินัยนี้เราไปลงโทษข้าราชการเหมือนกัน แต่เป็นโทษทางวินัย เพราะฉะนั้นเราก็ต้องเขียนเอาไว้ในนี้ว่า เมื่อสมัครเข้าเป็นข้าราชการ เราก็ลงโทษได้ทางวินัย นี่ก็เป็นข้อยกเว้นจากหลักของประชาชนพลเมืองธรรมดาเท่านั้น ขอเรียนชี้แจง

นายสุชน ชื่นสมจิตต์ : ท่านประธานที่เคารพ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ กระผมสุชน ชื่นสมจิตต์ ขอแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในมาตรา ๓๔ ในมาตรานี้ร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดเอาไว้ว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ก็มีเกี่ยวกับเรื่องที่จะเวนคืนมาเพื่อสาธารณูปโภคและอื่น ๆ อีก กระผมมีความสนใจในประเด็นที่ว่าในตอนท้ายนะครับ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นและต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ กระผมสนใจประเด็นตรงที่ว่าต้องชดใช้ค่าทำขวัญ กล่าวคือในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะที่ดินในปัจจุบันนี้ การเวนคืนเพื่อการสร้างถนนก็ดี หรือการกระทำกิจการใดก็ดี เมื่อเวนคืนมาแล้ว โดยเฉพาะการสร้างถนนนี้เห็นได้ชัด เมื่อสร้างถนนผ่านที่ดินไป ทำให้ที่ดินทั้งสองข้างที่ผ่านไปเกิดประโยชน์ขึ้นมา อย่างนี้กระผมมีความเห็นว่า ไม่น่าที่จะชดใช้ค่าทำขวัญ กลับที่จะเรียกเอาจากเจ้าของที่ดินเสียอีก เพราะฉะนั้นถ้ารัฐธรรมนูญบอกว่า ต้องชดใช้ค่าทำขวัญ ก็เห็นจะไม่มีทางหลีกเลี่ยงทางอื่น แทนที่รัฐจะได้เงินในการที่ทำประโยชน์ให้แก่เจ้าของที่ดินที่

ผ่าน ก็กลับจะต้องเสียประโยชน์ เพราะรัฐธรรมนูญบังคับว่าต้องชดใช้ค่าทำขวัญ ประเด็นนี้กระผมข้องใจ และก็ใคร่อยากจะกราบเรียนถามทางรัฐบาลด้วยนะครับ และอีกเรื่องหนึ่งก็คือว่าการเวนคืนในปัจจุบันนี้เท่าที่ผ่านมาแล้ว โดยเฉพาะที่ผ่านมามีแล้วนั้น จะเห็นได้ชัดว่าการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ก็ดี ในการที่จะสร้างถนนหนทางก็ดีที่รัฐบาลได้ออกกฎหมายเวนคืนจากราษฎรเอามาทำประโยชน์ อย่างเป็นทางการนั้น สร้างถนนเสร็จไปแล้วเป็นระยะเวลาตั้งหลายปีจนถนนจะพังอยู่แล้ว แต่ราษฎรไม่เคยได้รับค่าเวนคืนยังเรื้อรังอยู่ตลอดมา เรื่องนี้เป็นประเด็นที่ยังความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรอย่างยิ่ง มีทางใดบ้างที่รัฐธรรมนูญจะกำหนดเอาไปว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้น ถ้าหากว่ารัฐบาลได้ดำเนินโครงการจะสร้างสาธารณประโยชน์ เช่นว่าถนนหนทางหรือเขื่อนอะไรก็ตาม รัฐบาลควรที่จะมีเงินงบประมาณเสียก่อน แล้วก็ไปจัดการเวนคืน เอาเงินจ่ายให้เจ้าของที่ดินเสียก่อนแล้วจึงจะสร้าง มิฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันนี้กระผมว่ามีโครงการมากมายหลายอย่างแล้วโดยเฉพาะแม้แต่ในเมืองหลวงนี้ก็ปรากฏว่ารัฐบาลได้เวนคืนที่ดินของเอกชนมาเป็นจำนวน ๕ ปี ๑๐ ปี ได้ไล่ที่ของเจ้าของนั้นออกไปแล้ว แต่ปรากฏว่ารัฐบาลยังไม่มีเงินที่จะชดใช้ค่าที่ดิน กระผมเชื่อแน่ว่ารัฐบาลยังเป็นหนี้เรื่องชดเชยค่าที่ดินอยู่จำนวนมหาศาล รัฐบาลไม่ได้ตั้งงบประมาณเอาไว้ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าคิด โดยเฉพาะราษฎรต่างจังหวัด การเวนคืนผ่านที่นาผ่านที่ไร่คนที่ยากจนนั้นยิ่งจะเป็นปัญหาอย่างหนัก กระผมขอยกตัวอย่าง ความจริงจังหวัดอื่นๆ ก็มีแต่เท่าที่กระผมทราบและอยู่ใกล้ชิดกับที่จังหวัดขอนแก่น เขื่อนอุบลรัตน์สร้างเสร็จมาเป็นสิบๆ ปี ราษฎรแถวอำเภอกุเวียงยังไม่ได้รับการเวนคืนอยู่จนทุกวันนี้ ที่นาที่เขาเคยอาศัยทำมาหากินในที่สุดก็ไม่มี ที่นารัฐบาลก็เอาไปทำการสร้างเขื่อน ราษฎรก็ต้องซัดเซพเนจรไปหาที่อยู่ ในที่สุดเดือดร้อนหนักเข้าก็ไปโนน ปาดลาน สีชมพู ทำลายป่า ตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรของชาติซึ่งทางราษฎรก็ไม่มีเจตนาเช่นนั้น แต่ความจำเป็นมาบีบบังคับเกี่ยวกับการครองชีพ ก็ได้ทำไปโดยที่ไม่เต็มใจที่จะทำ นี่ประเด็นนี้กระผมอยากจะตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า โครงการใดก็ตามที่จะทำขึ้นมา ต้องไปซื้อที่ดินก่อนเพื่อให้ราษฎรได้มีโอกาสเอาเงินนั้นไปซื้อที่ทำมาหากินต่อ เอาที่ดิน เงินก็ไม่ให้ที่ที่จะไปประกอบทำมาหากินต่อไปก็ไม่มี เป็นปัญหาหนัก กระผมตั้งข้อประเด็นไว้ มีด้วยท

กฎหมาย โดยเฉพาะยังเป็นเรื่องรัฐธรรมนูญด้วยยิ่งสำคัญมากนะครับ ถ้ากำหนดเอาไว้แก่  
 ยากด้วยยิ่งเป็นผลดี ธรรมดาว่าอยากจะขอเติมว่า ให้เปลี่ยนแปลงในเรื่องชดใช้ค่าทำขวัญนี้  
 บางกรณีไม่ต้องชดใช้ แถมนจะเรียกเอาจากเจ้าของที่ดินได้ด้วยนะครับ อย่าไปกำหนดในเรื่อง  
 ที่จะต้องให้ค่าทำขวัญแต่อย่างเดียว สำหรับมาตรา ๓๕ ธรรมดาขออภิปรายเพียงแค่นี้ ธรรมดา  
 ขอรุกไปอภิปรายมาตรา ๓๖ มาตรา ๓๖ นี้เกี่ยวกับบุคคลที่ต้องรับโทษทางอาญาโดยคำ  
 พิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่ร้องฟ้องคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลัง  
 ว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการทดแทนกระผมสนใจมาตรานี้  
 กระผมใคร่ที่จะเรียนถามทางรัฐบาล กระผมเชื่อเหลือเกินว่า คู่กรณีความทุกคู่ในประเทศไทยนี้  
 หรือในโลกนี้ไม่มีใครที่จะยอมรับว่าตัวเองผิด ทุกคนก็ต้องคิดว่าตัวเองถูก จึงมีคดีถึงศาล  
 ต้องเสียค่าเสียหายไปฟ้องร้องถึงศาล คราวนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ความจริงนั้นเป็นเจตนา  
 ที่ควรแก่การยกย่องของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอย่างยิ่ง ที่บัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับนี้  
 ขึ้นมาในลักษณะนี้ว่า เมื่อผู้ที่ถูกศาลพิพากษาไป เมื่อปรากฏภายหลังว่าไม่ผิด ควรจะได้รับ  
 ชดเชยค่าเสียหาย ธรรมดาว่าเจตนาในการร่างนี้ดีมาก แต่มีประเด็นที่ควรพิจารณาว่า ภาค  
 ปฏิบัติเราจะทำได้หรือไม่ ธรรมดาขอเรียนถามประเด็นที่ ๑ คือ เมื่อคดีใดถึงที่สุดในศาลชั้น  
 ดันก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ศาลฎีกาก็ดี คู่กรณีธรรมดาว่าแทบทุกคู่กรณีจะร้องฟื้นขึ้นมาใหม่ จะ  
 บอกว่าตัวเองไม่ผิด ตัวเองถูก และจะพยายามที่จะฟ้องร้องเรียกค่าทดแทนความเสียหาย  
 เพราะฉะนั้นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา เมื่อจบศาลฎีกา ถ้าคู่กรณียื่นอุทธรณ์ใหม่ต่อ  
 ศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นบอกว่าคุณผิดอยู่แล้ว ก็ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็  
 บอกว่าคุณก็ผิดอยู่แล้ว ไปถึงศาลฎีกา ในที่สุดกระบวนการความยุติธรรมไม่รู้จักจบสิ้น ก็จะทำให้  
 ให้คดีซึ่งปัจจุบันนี้กระทรวงยุติธรรมก็ต้องยอมรับว่า เรียกว่าคดีรอกศาลกันมากมายอะไร  
 อย่างที่ว่าแล้ว คาราคาซึ่งอยู่ในศาลนั้นมาก มีมีเพิ่มจำนวนมากยิ่ง ๆ ขึ้นหรือประเด็นนั้นะ  
 ครับผม ประเด็นที่ ๒ ธรรมดาอยากจะกราบเรียนถามว่า คงจะต้องตั้งงบประมาณไว้เพื่อการ  
 นี้โดยเฉพาะหรืออย่างไร ถ้าหากในเรื่องเกี่ยวกับการทดแทนค่าเสียหาย ธรรมดาว่าต้องใช้  
 งบประมาณเป็นจำนวนมาก แล้วก็ไม่ทราบว่าการรัฐบาลจะอาศัยตัวเลขสถิติอย่างไรมาในการ  
 ตั้งงบประมาณ ธรรมดาขอประทานกราบเรียนถามแค่นี้ครับผม

นายสมภพ โทตระกิตย์ (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม) : ท่านประธานที่เคารพ กระผม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม ขอเรียนชี้แจงท่านสมาชิกสำหรับมาตราที่เกี่ยวกับเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะที่ท่านตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดค่าทำขวัญ โดยที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติว่าต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นกรรม แล้วท่านก็ได้แสดงความคิดเห็นว่าการเวนคืนในบางกรณีนั้นเป็นการเวนคืนที่ดินของราษฎรเพื่อเอามาทำสาธารณประโยชน์ เช่นสร้างเขื่อนพลังน้ำ ไฟฟ้า หรือตัดถนน เอาไปสร้างถนน หรือสร้างคลองส่งน้ำ ความหมายของคำว่าชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นกรรมนั้น อันนี้เป็นหลักการทั่ว ๆ ไปที่จะต้องยอมรับว่าในการเวนคืนนั้นเป็นระบบที่รัฐบังคับซื้อที่ดินของประชาชนเราเพื่อกิจการบางอย่างดังที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติเอาไว้ เพราะฉะนั้นเมื่อไปบังคับซื้อที่ดินเขาแล้วเจ้าของที่ดินในแง่ของกรรมสิทธิ์ ในแง่ของความเป็นเจ้าของอาจจะไม่ยินยอมที่จะอยากขายให้แก่รัฐ แต่เมื่อรัฐบังคับโดยออกกฎหมายก็จำเป็นต้องให้ความเป็นธรรมแก่เจ้าของเขา คือได้รับการชดใช้ค่าที่ดินตามความเป็นธรรม คือตามราคาที่ดินที่เป็นอยู่ในขณะเวนคืนนั้น หรือในขณะที่ทำการสำรวจ แต่อย่างไรก็ตาม กรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้พิเคราะห์ถึงความคิดเห็นของท่านสมาชิกซึ่งเป็นความคิดเห็นที่ได้มีการเรียกร้องกันอยู่นานแล้วว่า ที่ดินที่ถูกเวนคืนนั้นในบางกรณีได้ถูกเวนคืนเพื่อสร้างถนน ซึ่งทำให้ที่ดินนั้นเองได้รับประโยชน์และมีค่าที่ดินนั้นเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้เอง ทางกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดเป็นหลักการใหม่ในการพิจารณาค่าทำขวัญนั้น ให้พิจารณาที่ตั้งและสภาพของอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งหมายความว่าในการกำหนดนั้นต้องดูว่าอสังหาริมทรัพย์หรือที่เวนคืนนั้นตั้งอยู่ที่ไหน และมีสภาพอย่างไร สภาพนั้นเองอาจจะอยู่ติดถนน ที่จะได้รับประโยชน์จากการตัดถนนอยู่แล้ว ฉะนั้น ค่าทำขวัญนั้นเองก็อาจจะลดลงมาไม่จำเป็นต้องให้เท่ากับราคาที่ดิน อันนี้เป็นเรื่องที่ว่าให้อำนาจในการกำหนดราคาที่ดินนั้นโดยให้กรรมการพิเคราะห์ถึงสภาพและที่ตั้ง ซึ่งจะทำให้การกำหนดค่าที่ดินนั้นเองไม่ต้องสูงหรือไม่ต้องใช้จ่ายมากเกินไป นำเอาประโยชน์ที่เจ้าของที่ดินได้รับเข้ามาพิจารณาด้วย นี่เป็นประการแรก

ประการที่ ๒ ที่ท่านกล่าวถึงเรื่องการที่ว่าประชาชนได้รับค่าทำขวัญล่าช้าอันนั้นก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง เท่าที่กระผมทราบมา ขอประทานกราบเรียนท่านประธาน

เฉพาะเท่าที่ทราบปัญหาที่ราษฎรได้รับค่าชดใช้ล่าช้านั้น เท่าที่ได้ผ่านสายตาของกระผมและกระผมทราบนั้นเป็นเรื่องที่ความเข้าใจผิดระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ เพราะเหตุบางครั้งราษฎรนั่นเองเข้าใจว่าตนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น ในบางครั้งไปครอบครองที่ดินที่ไม่มีสิทธิ์ที่จะครอบครอง เช่น เป็นที่สาธารณประโยชน์ ก็เมื่อราษฎรได้อยู่มานาน ตามหลักกฎหมายแล้วถึงแม้จะอยู่มานานสักเท่าไร ก็ไม่ทำให้เกิดสิทธิครอบครองหรือได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น แต่ราษฎรเข้าใจว่าตนได้ทำมาหากินอยู่เป็นเวลานาน ที่นี้เมื่อไปเวนคืนเข้ามาแล้วก็ควรจะได้รับค่าชดใช้ แต่ตามระบบกฎหมายนั้นคนที่ได้รับค่าใช้นั้นต้องเป็นเจ้าของที่ดินครอบครองที่ดินต้องมีหนังสือสัญญา เอกสารอย่างเช่น สค. ๑ อันนี้ก็เป็นเรื่องความเข้าใจผิดประการหนึ่งแล้วประการที่สอง เท่าที่กระผมได้ทราบก็มีเรื่องการเกี่ยงหรือโต้แย้งกันในระหว่างจำนวนค่าทำขวัญ โดยเฉพาะที่ดินใด ถ้าหากว่าเจ้าของที่ดินที่มีชื่ออยู่ตามโฉนดนั้นถึงแก่กรรมลงทายาทจะเป็นผู้รับค่าทำขวัญแทน แต่ทายาทนั่นเองเกิดความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน บางคนอาจต้องการมาก บางคนต้องการน้อย ก็ไม่เป็นที่ตกลงกันโดยเด็ดขาด เจ้าพนักงานก็ไม่กล้าจ่ายค่าทำขวัญนั้น นี่อีกประการหนึ่ง แล้วนอกจากนั้นก็ยังมีเกี่ยวกับเรื่องการทำหลักฐานในการแสดงกรรมสิทธิ์ไม่ได้บ้าง แสดงการครอบครองไม่ได้บ้าง ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่กล้ารับผิดชอบที่จะจ่ายไปให้ เพราะไม่แน่ใจว่าจะเป็นเจ้าของหรือกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ อันนี้เท่าที่กระผมได้ทราบถึงข้อขัดแย้งหรือความล่าช้า เหตุของความล่าช้าเท่าที่ทราบเรียนนี้ แต่ในเรื่องอื่นๆ นั้นก็เป็นเรื่องของวิธีการ แต่อาจจะพอทราบเรียนได้ว่าเรื่องงบประมาณนั้นรัฐบาลก็ได้เตรียมไว้เสมอ เท่าที่กระผมได้ผ่านร่างกฎหมายการจัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเวนคืนนั้น เมื่อได้อ่านไปแล้ว โครงการทุกโครงการจะต้องได้รับก่อนอนุมัติและงบประมาณแล้วถึงจะดำเนินการตามกฎหมายเวนคืนได้ ฉะนั้นกระผมเชื่อว่างบประมาณมีอยู่แล้ว แต่ที่ขัดข้องนั้นเป็นเรื่องวิธีการ นี่เป็นประเด็นที่กระผมอยากจะเรียนชี้แจงท่านประธานและท่านสมาชิกผู้ที่มีเกียรติ สำหรับอีกประเด็นหนึ่งที่ท่านสงสัยคือเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาพิพาทษาใหม่ อันนี้ก็เป็นหลักการใหม่ที่ควรจะต้องสร้างความคุ้มครองหรือให้หลักประกันแก่ประชาชน ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้ราษฎรมีสิทธิขอให้ศาลหรือฟื้นคดีเพื่อพิจารณาพิพาทษาใหม่นั้น ไม่ใช่เป็นความคิดใหม่ กระผมขออนุญาตทราบเรียนได้ว่า ความคิดเห็นนี้รัฐบาล

หลายสมัยได้มีมานานแล้วและได้มอบให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาค้นคว้าและยกร่างกฎหมายนี้ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้ยกร่างเป็นกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ด้วยเหตุผลทางการเมืองบางประการ และด้วยความไม่มั่นใจในความเข้าใจในสิทธิที่จะใช้ตามระบบใหม่นี้ ร่างกฎหมายนี้ก็มิได้ชะงักงันไปครับ หลักการของเรื่องการพิจารณาพิพากษาใหม่นั้น กระผมขอกราบเรียนสรุปได้โดยย่อว่า มีหลักการดังนี้ คดีใดศาลได้พิจารณาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว หมายความว่าคดีถึงที่สุดแล้ว จำเลยผู้มีสิทธิผู้มีส่วนได้เสียอาจจะเป็นญาติที่ดี หรือทางฝ่ายรัฐบาลก็ดี อาจจะร้องขอให้มีการดำเนินการพิจารณาพิพากษาใหม่ ถ้าหากว่าปรากฏว่า

๑. พยานหลักฐานที่นำมาแสดงต่อศาลในการพิจารณาคดีนั้นเป็นหลักฐานเท็จ  
นี้ประการหนึ่ง พิสูจน์ได้ หรือ

๒. มีหลักฐานใหม่ที่มาแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นหลักฐานที่จะลบล้างหลักฐานเดิม  
ที่จะกล่าวหาว่าเขากระทำความผิด

เพราะฉะนั้นถ้าหากปรากฏว่ามีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าเป็นหลักฐานเท็จก็ดี หรือหลักฐานใหม่ที่แสดงถึงความบริสุทธิ์ของจำเลย หรือผู้ที่ต้องคุมขัง หรือผู้ที่ต้องจำคุก นั้นแล้วว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จริงๆ ในกรณีเช่นนี้ เขาก็ให้สิทธิญาติพี่น้องหรือว่าผู้ที่มีส่วนได้เสีย บิดามารดาที่จะร้องขอให้ศาลพิจารณาใหม่ได้ หรือแม้แต่รัฐบาลเอง รัฐบาลก็อาจจะดำเนินการขอร้องให้มีการพิจารณาพิพากษาใหม่ โดยยื่นคำร้องต่อศาล และก็ได้ให้ศาลฎีกานั้นเองเป็นผู้พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพราะฉะนั้นด้วยเหตุที่เราสร้างความเป็นธรรม คิดถึงความเสียหายที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องจำคุกได้รับโทษมาแล้วนั้น จึงได้เห็นว่าการกำหนดค่าทดแทน และค่าทำขวัญแก่บุคคลที่ต้องจำคุกโดยตนเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงได้ให้ค่าทำขวัญให้ ซึ่งกรณีเช่นนี้ คิดว่าจะไม่เป็นการเปลืองงบประมาณมากเกินไป แล้วก็คดีนี้คงจะมีน้อย เพราะเชื่อมั่นในความยุติธรรมของศาลว่า การที่จะพิจารณาพิพากษาไปในทางที่บกพร่องไปหรือการทำให้มีการรื้อฟื้นคดีใหม่นั้นคงจะมีจำนวนน้อยมาก อาจจะมีได้ยาก แต่อย่างไรก็ตามที่ได้นำหลักการนี้มาใหม่ก็เพื่อเป็นการให้หลักประกันแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้นเท่านั้นเอง กระผมคิดว่า คำชี้แจงของกระผมคงจะเป็นที่กระจ่างแจ้งแก่ท่านสมาชิก

นายมารุต บุณนาค : ท่านประธานที่เคารพ กระผม มารุต บุณนาค กระผมขอแสดงความคิดเห็นในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เพื่อประกอบในการที่จะได้ร่วมกันแปรญัตติ และประกอบข้อคิดเห็นของท่านกรรมาธิการในวาระที่ ๒ กระผมคิดว่าจากประเด็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย และจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหลายฉบับ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยนั้นเราอาจจะแบ่งได้เป็นหลักใหญ่ ๆ ๘ ประการ เท่าที่ได้เคยบัญญัติอยู่ในสิทธิ

ประการแรก คือเสรีภาพในร่างกาย

ประการที่ ๒ ในเคหสถาน

ประการที่ ๓ ในทรัพย์สิน

ประการที่ ๔ ในการประกอบอาชีพ

ประการที่ ๕ ในการนับถือศาสนา

ประการที่ ๖ ในการประชุม ตั้งสมาคม และการตั้งพรรคการเมือง

ประการที่ ๗ ในการพูด เขียน โฆษณา

ประการที่ ๘ ในการศึกษาอบรม

ด้วยเหตุนี้ การที่จะมีบทบัญญัติที่มาตรฐานนั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับหลักการใหญ่ทั้ง ๘ ประการเราจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญบางฉบับมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพียงไม่กี่มาตรา แต่บางฉบับก็มีมาก เช่นฉบับปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นฉบับที่ ๕ และเป็นฉบับต้นร่างของฉบับนี้นั้นมีเพียง ๒๐ มาตรา แต่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีถึง ๒๖ มาตรา ซึ่งจากที่มีการตรวจสอบกันแล้วก็ปรากฏว่ามีอยู่หลายมาตราที่เขียนขึ้นใหม่ และได้แก้ไขใหม่ เช่นมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๒ วรรคสอง มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๘ วรรคสี่ มาตรา ๔๐ วรรคสอง มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓ วรรคสาม มาตรา ๔๖ วรรคสอง มาตรา ๔๗ วรรคสอง เป็นต้น กระผมเห็นด้วยกับท่านสมาชิกบางท่านที่ได้อภิปรายไปแล้วว่า บทบัญญัติบางมาตราซ้ำซ้อนซึ่งกันและกัน และบางมาตราก็เป็นการซ้ำกับกฎหมาย

ธรรมดา ด้วยเหตุนี้กระผมจึงใคร่จะขอแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะในประเด็นที่ไม่เข้ากับท่านสมาชิกและโดยสมควร กระผมเห็นว่า มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ นั้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความคุ้มครองของบุคคลพึงได้รับสิทธิเสมอกัน ควรจะตัดได้ ถ้าหากว่าเราจะได้นำไปบัญญัติไว้ในมาตรา ๑ วรรคสอง ตามที่กระผมได้เคยกล่าวไว้แล้วในการประชุมคราวที่แล้ว ส่วนมาตรา ๒๘ เป็นบทบัญญัติที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งมุ่งคุ้มครองถึงเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กฎหมายใดจะออกมาเพื่อขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไม่ได้ บทบัญญัติอันนี้กระผมเห็นว่าเป็นการขีดขู่ว่าซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ควรตัดออก เพราะเท่าที่แล้วมานั้นยังไม่มีบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองโดยตรง สำหรับมาตรา ๒๙ ก็เป็นเรื่องเสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งไม่มีปัญหาประการใด ส่วนตั้งแต่มาตรา ๓๐ ถึงมาตรา ๓๐ ถึงมาตรา ๓๖ ซึ่งมีท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ ซึ่งเป็นผู้ช่วยท่านอธิบดีกรมตำรวจได้อภิปรายว่า บางมาตราเป็นการซ้ำซ้อนกับประมวลกฎหมายอาญา และไม่จำเป็นนั้นนะ กระผมเห็นด้วยเฉพาะบางมาตรา แต่บางมาตรากระผมเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะยืนยันคงไว้ซึ่งร่างนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา ๓๑ วรรคสาม ซึ่งมีข้อความว่า การพิจารณาค่าขอประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินแก่กรณีมิได้ อันนี้กระผมเห็นว่าจะต้องดำรงซึ่งร่างนี้ไว้ เพราะเหตุว่าตามกฎหมายธรรมดา คือมาตรา ๑๐๘ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น การพิจารณาค่าขอประกันมีหลักเกณฑ์หลายประการ โดยคำนึงถึงความหนักเบาของรูปคดีและอื่น ๆ อีกหลายประการ แต่ในทางปฏิบัตินั้นอาจกล่าวได้อย่างตรงไปตรงมาว่า กระบวนการยุติธรรมทุกระดับ แม้แต่ศาลยุติธรรมเองเวลาพิจารณาในการให้หลักประกันแก่จำเลยนั้น มิได้คำนึงถึงความหนักเบาแห่งคดีและความเหมาะสมแก่รูปคดีนั้น ๆ หากมุ่งไปถึงหลักทรัพย์ เช่นผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดอาญาเพียงเล็กน้อยในกรณีจำยเช็คไม่มีเงิน สมมติว่าในวงเงินเพียง ๑ ล้านบาท หรือ ๑ แสนบาท ท่านก็เรียกหลักประกันถึงเท่าตัว ๒ แสนบาท หรือ ๒ ล้านบาท ในกรณีทีครั้งหนึ่งนักการเมืองระดับรัฐมนตรีได้ถูกกล่าวหาในทางอาญาเมื่อศาลพิจารณาให้หลักประกันปรากฏว่าได้เรียกหลักประกันเป็นเงินถึง ๓๖ ล้านบาท ทั้งที่ข้อกล่าวหาของท่านผู้นั้นเพียงได้รับจำคุก โทษอย่างมากที่สุดก็ไม่เกิน ๒๐ ปี

แต่ว่าเนื่องจากท่านถูกกล่าวหาทุจริตต่อหน้าที่เป็นเงิน ๑๘ ล้านบาท ศาลเรียกหลักประกัน ๓๖ ล้านบาท อันนี้แหละครับเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะคงไว้ซึ่งร่างนี้ เพราะเหตุว่ากฎหมายธรรมดาไม่ได้กล่าวไว้ สำหรับมาตรา ๓๒ วรรคสอง ปรากฏว่าต้องมีหลักเกณฑ์เกิดขึ้น ๓-๔ ประการ ประการแรก ตำรวจจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ประการที่สอง ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่า มีสิทธิจะให้การต่อพนักงานหรือไม่ ประการที่สามจะต้องแจ้งให้ทราบด้วยว่า คำให้การนั้นใช้เป็นหลักฐานในคดีได้ ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้ กระผมเห็นด้วยว่ามีอยู่ในกฎหมายธรรมดาแล้ว แต่กระนั้นในเรื่องนี้เป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการที่จะได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดี ควรจะยืนยันเอาไว้ และประการที่สี่ ที่มีเพิ่มขึ้นผู้ถูกจับกุมมีสิทธิที่จะพบปะและปรึกษากับทนายความ ซึ่งหมายถึงนักกฎหมายเป็นการเฉพาะตัวได้ อันนี้เป็นสิทธิที่มีได้เคยมีอยู่ในกฎหมายธรรมดาแต่ประการใด แต่ครั้งหนึ่งได้เคยมีบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๑ และต่อมารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้นำไปลอกเอาไว้ในมาตรา ๒๙ แล้วก็ได้มีการปฏิบัติด้วยดี ให้ผู้ต้องหามีโอกาสพบปะกับนักกฎหมายหรือทนายความ ในการที่จะพิจารณาว่าควรจะต้องสู้คดีหรือรับสารภาพในชั้นสอบสวน แต่รัฐธรรมนูญมีอันเป็นไป สิทธิอันนี้ของประชาชนก็หมดสิ้นไป ทำให้ไม่มีบัญญัติอยู่ในกฎหมายธรรมดาไม่ อันนี้กระผมเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นและไม่ก่อให้เกิดสิทธิพิเศษแต่ประการใด ยิ่งกว่านั้นกระผมยังมีความเห็นว่าบทบัญญัติในมาตรานี้ควรจะได้เพิ่มขึ้นอย่างที่ท่านสมาชิกที่เป็นสุภาพสตรีได้อภิปรายเมื่อเช้านี้ว่า ควรจะเพิ่มให้ทนายความหรือนักกฎหมายหรือญาติพี่น้อง ญาติสนิทของผู้ต้องหาได้นั่งฟังการพิจารณา ได้นั่งฟังคำให้การของผู้ต้องหาด้วยเฉพาะผู้ต้องหาปากเดียว เพื่อจะได้เกิดความยุติธรรมในการสอบสวน สิทธิอันนี้มีอยู่ในประเทศทั่วไป สำหรับมาตราอีกมาตราหนึ่ง ซึ่งกระผมเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะได้กล่าวไว้ คือมาตรา ๓๖ มาตรา ๓๖ นี้ ถึงแม้ว่าเป็นของใหม่ แต่ว่าเป็นของที่มีอยู่ในนานาอารยประเทศมาแล้ว คือการให้หรือฟื้นคดีที่พิจารณาไปแล้ว ถ้าหากว่ามีหลักฐานที่บ่งชี้ชัดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด อันนี้มีอยู่ในสหรัฐอเมริกา ในประเทศยุโรปหลายประเทศรวมทั้งในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลี ได้มีบทบัญญัติอันนี้มาก่อนแล้ว เพราะข้อเท็จจริงที่ยอมรับว่าบรรดาจำเลยที่ได้ถูกศาลพิจารณาถึงที่สุดแล้วมีเป็นจำนวนไม่น้อยที่ได้ถูกตัดสิ้นไปโดยได้มี

การดำเนินการผิดพลาดในหลายระดับ รวมทั้งอาจจากการให้การเท็จของพยานบางปาก ซึ่งความไม่เป็นธรรมอันนี้ หากได้มีการรื้อฟื้นขึ้นในลักษณะอันสมควร เช่นที่ได้เคยกระทำ ในหลายประเทศก็จะเป็นการสมควรอย่างยิ่ง เพราะในทางข้อเท็จจริงก็มีเป็นอันมากที่จำเลย หลักฐานบางคดีได้ปรากฏในภายหลังว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด จนกระทั่งในการพิจารณา ในขั้นต่อไป ทางราชการต้องออกกฎหมายหรือขอพระราชทานนิรโทษกรรม หรือขอให้มีการ อภัยโทษให้ ซึ่งเป็นเรื่องยากลำบากมาก ข้อเรียกร้องอันนี้มิใช่ของใหม่ นักกฎหมายทั่วประเทศ ได้มีการประชุมสัมมนากันเมื่อปี ๒๕๑๓ จากนักกฎหมายทั่วประเทศรวมเกือบพันคน ได้มี ข้อยุติอันนี้ ขอให้ทางราชการรื้อฟื้นที่จะแก้กฎหมายให้มีการพิจารณาใหม่สำหรับคนคดีที่ไม่ เป็นธรรม นับว่าเป็นงานชิ้นโบว์แดงของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งกระผมขอขอบคุณ ไว้ด้วยในนามของนักกฎหมาย สำหรับมาตราอื่น ๆ นั้นก็เป็นเรื่องที่ได้ลอกจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๒ เป็นส่วนใหญ่ แต่กระผมจะฝากข้อสังเกตไว้สำหรับมาตรา ๔๐ เกี่ยวกับเสรีภาพใน การพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา อันนี้ได้เคยมีบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรค ๓ ถ้อยคำที่ว่า การปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อ บันทอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้ มาตรานี้ได้มีการนำไปยกอ้างขึ้นในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๑๑ แต่แล้วได้มีการแปรญัติตัดวรรคนี้ออกไปเสีย ซึ่งนับว่าเป็นการบันทอนเสรีภาพใน การพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณาอย่างร้ายกาจ เพราะเหตุที่เราต้องยอมรับข้อเท็จจริง ว่า หนังสือพิมพ์นั้นได้เป็นส่วนหนึ่งในการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ถ้าหากว่าตัดวรรค นี้ออกไปแล้ว ย่อมทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง กระผมจึงขอฝากไว้ว่า ท่านเพื่อน สมาชิกคงจะได้ช่วยกันดำรงไว้ซึ่งร่างอันนี้ สำหรับมาตรา ๕๑ ซึ่ง ๖๖ พรรษา รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมได้กล่าวเมื่อสักครู่นี้คือด้วยความเคารพ กระผมมิได้เห็นด้วยโดยตรงที่ เดียว เพราะกระผมคิดว่า ถ้าหากว่ามาตรานี้ไม่มีเสียเลยจะเป็นการเหมาะสมกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งหรือฐานะอย่างใดนั้นย่อมเหมือนกับประชาชนธรรมดา การที่ไม่มีมาตรานี้ก็ย่อมหมายความว่า ทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการและพนักงานท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิโดยสมบูรณ์โดยเท่าเทียมกัน บุคคลเหล่านี้จะมาสวมครุผู้แทนราษฎรย่อมไม่ได้ เพราะเหตุว่ามาตรา ๔๔ ซึ่งเป็นมาตรายกเว้น และเป็นมาตราพิเศษของรัฐธรรมนูญฉบับนี้

ได้ห้ามไว้ว่าจะเป็นข้าราชการประจำมิได้ ด้วยเหตุนี้มาตรา ๕๑ กระผมเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะตัดไปได้ นอกจากนี้กระผมขอสนับสนุนความเห็นของท่านสมาชิกหลายท่านที่ควรจะได้มีบทบัญญัติกล่าวถึงการตั้งสหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ที่ใช้แรงงาน และขอสนับสนุนความเห็นที่ควรจะได้มีบทบัญญัติเชิดชูสิทธิเกี่ยวกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นหลักทั่วไปในนานาประเทศ และรัฐบาลในหลายยุคหลายสมัยก็ได้เคยกล่าวไว้ว่าจะรักษานโยบาย โดยถือหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพราะฉะนั้นควรจะได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อีกประการหนึ่งรัฐธรรมนูญที่ท่านสมาชิกท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนของเราทั้งหมดนี้อาจจะถูกลิดรอนได้โดยง่าย ในกรณีที่มีการใช้กฎอัยการศึกนั้น กระผมขอฝากข้อสังเกตไว้ว่า หากเราจะได้ช่วยกันแปรญัตติในบทบัญญัติว่าด้วยการประกาศใช้กฎอัยการศึกให้เหมือนกับประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศอื่น ๆ ว่า การที่รัฐบาลจะได้นำความกราบบังคมทูลขอให้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกนั้น ควรจะได้รับอนุมัติจากรัฐสภาเสียก่อน อันนี้แหละครับ ก็เป็นการป้องกันในเรื่องที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ถูกลิดรอน เพราะเหตุว่าบรรดาผู้แทนราษฎรทั้งหลายย่อมมีส่วนรับผิดชอบในการที่จะพิจารณาว่า จะถึงวาระอันสมควรหรือยังที่จะประกาศใช้กฎอัยการศึกในเหตุการณ์ของบ้านเมืองแต่ละยุคแต่ละสมัยไป อนึ่งกระผมขอฝากข้อสังเกตว่าตามรัฐธรรมนูญฉบับเก่า ๆ นั้นหลายฉบับได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนรวมกับหน้าที่ของชนชาวไทย โดยบทบัญญัติที่เกี่ยวกับนโยบายของชนชาวไทยนั้น เข้าบัญญัติไว้เพียงมาตราเดียวเท่านั้น แล้วโดยมากก็เป็นเช่นนี้ในหลายประเทศ ด้วยเหตุนี้ในหมวด ๔ ถ้าหากว่าได้มีการบัญญัติกันตั้ง ๔-๕ มาตรากระผมคิดว่าน่าจะมารวมอยู่ในหมวด ๓ โดยมีข้อความทำนองเดียวกับที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ฉบับที่ ๓ เช่นในมาตรา ๑๖ กล่าวไว้เพียงสั้น ๆ ซึ่งได้ใจความชัดเจนว่าบุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย มีหน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยการเสียภาษีและอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้กระผมจึงขออภิปรายเลยไปถึงหมวด ๔ ว่า ควรจะตัดทั้งหมดและนำบทบัญญัติหมวด ๔ มาบัญญัติไว้เพียงมาตราเดียวอยู่ในหมวด ๓ นี้ ขอบคุณครับ

นายอมร จันทรสมบูรณ์ : ขอบคุณครับท่านประธานที่เคารพ ความจริง กระผมตั้งใจจะพูดสัก ๔ เรื่องสั้น ๆ นะครับ แต่เดี๋ยวก็มีท่านสมาชิกมีผู้มีเกียรติบางท่านยกมาตรา

๓๔ เกี่ยวกับเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ก็เพราะเหตุใดเมื่อทางรัฐได้ตัดถนนไปจนกระทั่งที่อยู่ข้าง ๆ ทางนั้นได้มีราคาสูงขึ้น แต่กลับได้รับประโยชน์ อันนี้กระผมก็อยากจะเรียนให้ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทราบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างนี้ก็เป็นข้อบกพร่องในกลไกของกฎหมายว่าด้วยการเวนคืน ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนนั้นได้เขียนอยู่แล้วว่า ในขณะที่พิจารณาค่าทดแทนที่เป็นธรรมให้แก่ผู้ที่ถูกตัดถนนไปนั้น ให้นำเอาที่อยู่ข้าง ๆ ทางนั้นที่มีราคาขึ้นนั้นมาหักกลบลบกับค่าทดแทน สิ่งนี้ได้เขียนไว้ชัดในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนฯ แต่ทำไมว่าจึงมีการละเลยบทบัญญัติของกฎหมาย เหตุที่ว่ามี การละเลยบทบัญญัติของกฎหมายก็เพราะว่าผู้ที่วินิจฉัยค่าทดแทนนั้นได้แก่กลไกตามกฎหมายเอกชน คืออนุญาโตตุลาการซึ่งจะตั้งขึ้นฝ่ายละ ๑ คน และฝ่ายเป็นกลางก็คือผู้ที่อนุญาโตตุลาการซึ่งชาตินั้นได้เลือกตั้งจากอนุญาโตตุลาการทั้งคู่ที่มาวินิจฉัยด้วยเหตุนี้เองเราจะเห็นว่าการวินิจฉัยค่าทดแทนด้วยกลไกตามกฎหมายเอกชนนั้นเราไม่สามารถที่จะบังคับให้อนุญาโตตุลาการนั้นปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายได้ และในต่างประเทศนั้นเขาจึงมีศาลที่ดิน ซึ่งเป็นศาลเบ็ดเตล็ดตามที่ท่านทั้งหลายหรือท่านบางกลุ่มนั้นกล่าวอยู่ กลไกเหล่านี้เราอย่าลืมว่ากฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชนนั้นจะต้องสร้างขึ้นมามาเพื่อที่จะรักษาประโยชน์ของสังคม เงินที่จ่ายไปให้แก่เอกชนนั้นคือเงินภาษีอากรของรัฐ ถ้าหากกลไกเหล่านี้ไม่ได้รับการปรับปรุงให้ถูกต้องแล้ว สิ่งที่เสียหายคือประโยชน์ของสังคม คราวนี้กระผมก็จะมาพูดสิ่งที่กระผมตั้งใจจะพูดไว้ ๔ เรื่อง เรื่องแรก คือเรื่องมาตรา ๓๓ เกี่ยวกับอำนาจสอบสวน มาตรา ๓๓ นั้น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่าการจับกุมกับการสอบสวนนั้นมีให้กระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน อำนาจอาญานั้นเป็นสิ่งที่เราควรระวังระมัดระวังอย่างยิ่ง และสิ่งนี้เองที่เป็นสิ่งที่ตัวกระผมเองหรือว่าใคร ๆ หลายคนได้พยายามที่จะคุ้มครองศาลยุติธรรม ไม่ใช่อำนาจตุลาการครับ ที่จะคุ้มครองศาลยุติธรรม เพราะศาลยุติธรรมนั้นมีอำนาจที่แท้จริง ๆ ที่ควรระวังรักษาไว้คือเรื่องอาญา และศาลยุติธรรมนั้นควรพยายามที่ให้เขามาเกี่ยวข้องกับองค์การทางการเมืองน้อยที่สุด ด้วยอำนาจหน้าที่ในทางอาญานี้เอง ไม่ใช่ด้วยอำนาจหน้าที่ในทางอื่น การที่เราจะแยกอำนาจจับกุมกับสอบสวนก็เพราะว่าปัจจุบันนี้ปัญหาของเรานั้นไม่เหมือนกับที่อื่น ที่อื่นนั้นอำนาจจับกุมสอบสวนนั้นได้มีการเช็ค แอนด์ บาลานซ์ (check and balance) หรือว่าคานกันหรือดุลกันด้วยเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ในระดับต่าง ๆ กัน การที่แยกออกมานั้น

ไม่จำเป็นที่จะต้องตั้งหน่วยงานใหม่ อันนี้กระผมได้เคยพูดในหลายครั้งแล้วว่าเราอาจจะเอาอำนาจหรือว่าคานกันหรือดุลกันด้วยเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ในระดับต่าง ๆ กัน การที่แยกออกมานั้นไม่จำเป็นที่จะต้องตั้งหน่วยงานใหม่ อันนี้กระผมได้เคยพูดในหลายครั้งแล้วว่าเราอาจจะเอาอำนาจสอบสวนนั้นมาให้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการก็ได้แต่สิ่งที่สำคัญในการที่จะแยกอำนาจระหว่างอำนาจจับกุมกับอำนาจสอบสวนนั้น มิได้อยู่ที่ชื่อว่าเป็นพนักงานอัยการหรือมิได้อยู่ที่ชื่อว่าเป็นตำรวจ แต่อยู่ที่ระบบว่าตำรวจนั้นอยู่อย่างไร และอัยการนั้นอยู่อย่างไรเราจะเห็นว่าตลอดระยะเวลา ๓๐ ปีมาอำนาจสอบสวนของเรานั้นย้ายไปย้ายมาระหว่างตำรวจกับพนักงานฝ่ายปกครอง คืออำเภอและก็ย้ายอยู่อย่างนี้ครับ ประมาณ ๘-๙ ปีแล้วเราจะเห็นทันทีว่ากฎหมายของเรานี้ไม่พัฒนาเลย สิ่งที่เราย้ายกลับไปกลับมา แสดงให้เห็นว่าเราได้ย้ายไปด้วยเหตุผลอย่างอื่นที่มีใช้ด้วยเหตุผลในทางวิชาการ และขณะนี้ก็มีร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยสภาให้กลับไปยังพนักงานฝ่ายปกครองอีกแล้ว เราจะเห็นว่ากฎหมายของเรานั้นอยู่กับที่นะครับ เราไม่ได้พัฒนา เราไม่ได้วิเคราะห้ ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากว่าเราจะออกจากกลไกหรือว่าสิ่งที่เราติดอยู่นั้น เราก็จำเป็นที่จะต้องหาทางพัฒนาหลักกฎหมายขึ้นไป การที่บอกว่าเว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นข้อยกเว้นนะครับ กระผมอยากจะยกตัวอย่างว่า โดยหลักการแล้วหัวหน้าพนักงานสอบสวนนั้น ควรจะเป็นพนักงานอัยการแต่ข้อยกเว้นที่เป็นสามัญคือคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นควรจะเป็นเรื่องที่พนักงานอัยการนั้นมอบให้ตำรวจไปทำก็เหมือนกับปัจจุบัน เป็นแต่เพียงเปลี่ยนหลักการเสียใหม่ คือว่าอำนาจที่เห็นนั้นอยู่กับพนักงานอัยการ ส่วนการมอบหมายอำนาจนั้นเป็นข้อยกเว้นซึ่งใช้เป็นหลักปกตินะครับ เรื่องสำคัญอัยการทำเอง แต่อัยการส่งวนอำนาจไว้ ทันทที่มีเรื่องที่ไม่ดีปรากฏขึ้น อัยการอาจจะเข้าทำเองได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้น คือตำรวจทำ กลไกเหล่านี้มัน เราอย่าคิดว่ามันจะสิ้นสุดนะครับหลักกฎหมายต้องพัฒนาไปเรื่อย ๆ อัยการที่สมควรที่จะเข้ามาคุมการสอบสวนนั้นอยู่ที่ระบบอัยการนั่นเอง ด้วยการมี ก.อ. เป็นผู้คุมอีกทีหนึ่ง แต่เราอย่างลืมน่าอัยการเองก็เสียได้นะครับ และเมื่ออัยการเสียแล้วจะแก้อย่างไร อันนี้ต่างประเทศเขาก็มีแล้วนะครับ แต่ว่ากระผมจะไม่เลยไปนะครับ เพราะว่ามันไกลเกินไปนะครับ เอาแค่ที่ละชั้นก็พอ คราวนี้กระผมอยากจะมาพูดอีกมาตราหนึ่งคือมาตรา ๔๔ ขอมตรา ๔๐ เสียก่อนนะครับ เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ เสรีภาพในหนังสือพิมพ์นั้นเป็นสิ่งที่เรารับรองนะครับ แต่เสรีภาพที่แท้จริง

ควรจะมีการควบคุมหรือไม่เพียงใด ได้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติเมื่อเช้านี้ได้กล่าวถึง ที่ ๖. กับวิทยุกระจายเสียงว่าควรจะให้เสรีภาพหรือไม่ กระผมอยากจะได้ใคร่เรียนว่าเสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั้นเกิดขึ้นมาเมื่อไร เสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั้นเกิดขึ้นมาเมื่อคนเราธรรมดาที่ทำหนังสือนั้นได้ด้วยการหมุนมือคว่ำเสรีภาพหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นในระบอบนี้ แต่ปัจจุบันนี้หนังสือพิมพ์นั้นลงทุนเป็นสิบล้านบาท เราลองนึกดูซิว่าผู้ที่อยู่เบื้องหลังหนังสือพิมพ์นั้นควรจะควบคุมหรือไม่ เสรีภาพที่มันเหลืออยู่ในรัฐธรรมนูญนี้เป็นสิ่งที่เหลืออยู่นะครับ แต่ว่ามันไม่ตรงความจริงแล้ว ปัจจุบันนี้สิ่งที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์นั้นเป็นที่บุคคลกลุ่มหนึ่งสามารถที่จะใส่ข้อความเข้าไปได้ กระผมอยากจะได้เรียนว่า สมมติต่อไปข้างหน้าเราจะมิตลาดหุ้น ถ้านายทุนหน้าทีนายทุนใครก็ตามต้องการจะขายสินค้า อาจจะมิตลาดได้ด้วยการลงข่าวในหนังสือพิมพ์ สิ่งเหล่านี้เราไม่มีการควบคุม แต่ในต่างประเทศเขามีนะครับ การควบคุมนั้นกระผมไม่ได้หมายความว่ารัฐจะต้องมาควบคุม กระผมหมายความว่าหนังสือพิมพ์นั้นจะต้องจัดองค์กรที่ควบคุมตนเองให้ได้ถ้าจัดไม่ได้ รัฐจะต้องยื่นมือเข้าไปเขียนกฎหมายให้ตามฟอร์มที่หนังสือพิมพ์ต้องการ แต่ต้องช่วยให้หนังสือพิมพ์นั้นคุมตนเองให้ได้ กระผมหมายความว่ารัฐจะต้องเข้าไปคุม ข้างหน้าหนังสือพิมพ์นั้นซึ่งลงทุนเป็นสิบล้านบาท จะมิตพบทเป็นอันมาก และประชาชนของเรานี้อาจจะเป็นเหยื่อโดยไม่รู้ตัว อันนี้กระผมอยากจะได้เรียนเตือนไว้ นะครับ ว่า ข้างหน้าที่เราจำเป็นต้องสร้างขึ้นมานั้นส่วนวิทยุหรือโทรทัศน์นั้นเป็นสิ่งที่แน่นอน ปัจจุบันนี้รับรองว่าวิทยุกับโทรทัศน์นั้นสร้างขึ้นโดยผู้ที่มีเงิน ด้วยเหตุนี้รัฐจึงไม่ยอมที่จะให้สิทธิเสรีภาพเหมือนกับหนังสือพิมพ์ เพราะว่าประชาชนทุกคนนั้นไม่ใช่จะสามารถไปออกรายการได้ หรือว่าสามารถที่จะเขียนข่าวไปให้วิทยุหรือว่าโทรทัศน์อ่านได้ ดังนั้นวิทยุกับโทรทัศน์จึงถูกจำกัดเสรีภาพแม้จนกระทั่งบัดนี้ ทั้งนี้เนื่องจากทุนที่ใช้ในการดำเนินการนั่นเอง ต่อมากระผมก็อยากจะเรียนถึงมาตรา ๕๔ เรื่องพรรคการเมือง เรื่องพรรคการเมืองนั้นก็เหมือนกันครับ เราต้องดูวิวัฒนาการ ในประเทศที่ระบบท้องถิ่นเจริญนั้น พรรคการเมืองนั้นเกิดขึ้นภายใต้การควบคุมของประชาชน แต่ว่าเราที่กำลังสร้างระบบพรรคขึ้นมาโดยประชาชนนั้นพูดกันง่าย ๆ ก็ไม่สามารถที่จะคุมพรรคการเมืองได้ แต่ว่าเราก็จำเป็นต้องสร้าง กระผมได้กล่าวแล้วว่าในระบบรัฐสภานั้นฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัตินั้นเป็นพวกเดียวได้ และจำเป็น

ที่จะต้องสร้างให้เป็นพวกเดียวกันเสียด้วย เพราะว่าเสถียรภาพของรัฐบาลนั้นขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของสภานิติบัญญัติ ดังนั้นเราจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างนะครับ สร้างให้รัฐบาลกับสภานิติบัญญัตินั้นเป็นพวกเดียวกัน และด้วยเหตุนี้เองเราจึงว่าจำเป็นที่จะต้องสร้างระบบพรรคการเมืองขึ้นมา แต่ว่าเราอย่าลืมว่าพรรคการเมืองนั้นอาจจะขาดตอนจากประชาชนเสียได้ ไม่เหมือนกับประเทศที่เขาวิวัฒนาการมาตามลำดับขั้นนะครับ ที่ประชาชนคุมพรรคการเมืองได้ และด้วยเหตุนี้เองในการร่างรัฐธรรมนูญนั้นจึงต้องสร้างมาตรการแก้ไขไว้ เพื่อที่ไม่ให้พรรคการเมืองนั้นขาดตอนจากประชาชน ซึ่งเรื่องนี้กระผมจะได้ไปกล่าวไว้ในหมวด ๖ อีกครั้ง มาตรการที่แก้ไขก็เป็นต้นว่าบังคับว่ากรรมการนั้นจะต้องมีพรรคการเมืองฝ่ายข้างน้อยนะ ครับ หรือมาตรการในด้านที่จะคุ้มครองสิทธิของสมาชิกหรือของรัฐมนตรี หรือแม้แต่มาตรการที่ถวายพระราชอำนาจแก่พระมหากษัตริย์ในการที่จะนำร่างกฎหมายธรรมดา คือร่างพระราชบัญญัตินั้นนำมาให้ประชาชนวินิจฉัย สิ่งเหล่านี้เป็นมาตรการแก้ไขนะครับ เปรียบเสมือนว่าเราเจียดยาป้องกันอหิวาต์ เราก็นำมาจำเป็นที่จะต้องกิน เอ.พี.ซี. (A.P.C.) เพื่อที่จะแก้ไขนะครับ ไม่ใช่เราจะสร้างกลไกขึ้นไปแล้วก็หลุดออกไปเลย ไม่ได้ด้วยเหตุนี้เองกระผมก็อยากจะเรียน ว่า การสร้างระบบพรรคการเมืองถึงแม้ว่าเราจะบังคับหรือกะเกณฑ์เสถียรภาพบางอย่างนั้นก็ เป็นสิ่งจำเป็น เพราะว่าท่านได้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชน ระบบพรรคการเมืองไม่ได้ สร้างขึ้นเพื่อใคร ไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อสภานิติบัญญัตินั้นหรือไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แต่สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนนั้นคุมนักการเมืองของตนเองได้นะครับ สร้างขึ้นเพื่อประชาชนนะครับไม่ใช่เพื่อใครทั้งนั้น และผู้ที่จะมาทำหน้าที่ให้แก่ประเทศนั้น ควรจะ ต้องยอมรับกฎเกณฑ์อันนี้เพราะว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง อีกมาตราหนึ่งก็คือมาตรา ๕๑ เกี่ยวกับข้าราชการทหาร ตำรวจนั้น เพราะเหตุใดจึงจำเป็นต้องมีมาตรา ๕๑ อันนี้ก็เพราะว่านักกฎหมายของเราอาจจะไม่รู้หลักกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชน สิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นเป็นสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายเอกชน ลองนึกดูสิครับว่า ปัจจุบันนี้ข้าราชการนั้นหรือทหารนั้นมีสิทธิน้อยกว่าประชาชนอย่างไรหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนนั้นเรามีสิทธิน้อยกว่า สมมติว่าข้าราชการถูกยุบตำแหน่ง กระผม ไม่ได้ทำผิดอะไรเลย เขาไล่กระผมออกได้ ถ้าหากถือหลักกฎหมายเอกชน กระผมต้องฟ้อง

เรียกค่าเสียหายแล้วอย่างน้อยต้องเอาเงินเดือนฟรีมา ๓ เดือน แต่ว่าเนื่องจากความสำคัญ ของทหารก็ดี ตำรวจก็ดี หรือพนักงานท้องถิ่นก็ดีนั้น เป็นบริการที่ให้แก่สังคม ดังนั้นสิทธิ ในด้านการทำสัญญาซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายเอกชนก็ดีหรือสิทธิต่าง ๆ ก็ดี รวมทั้งสิทธิที่จะสไตรค์ ข้าราชการนั้นถูกจำกัด ถ้าหากว่าเอากฎหมายเอกชนมาบอกว่าเสมอกัน กระผมสบายใจเลย กระผมสไตรค์เมื่อไรก็ได้ ด้วยเหตุนี้เองมาตรา ๕๑ จึงเป็นการวางหลัก ไว้สำหรับกฎหมายมหาชนว่าถึงแม้ว่าจะมีสิทธิเสรีภาพนั้นก็อาจถูกจำกัดได้เนะครับ อาจถูก จำกัดได้ และมาตรานี้ก็เป็นมาตราที่สร้างหลักความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ระหว่าง เอกชนกับเอกชน กับความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับรัฐ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ตามกฎหมาย มหาชน ขอขอบคุณครับ

นายชัชวาลย์ พงณา: ท่านประธานที่เคารพ กระผมชัชวาลย์ พงณา อยากจะฝาก ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้อภิปรายตั้งแต่เช้าจนถึงขณะนี้ คือ กระผม ได้อ่านดูในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในหมวดที่ ๓ นี้แล้ว บางมาตราก็ให้สิทธิเสรีภาพ มากเกินไป และบางมาตราก็น้อยเกินไป โดยเฉพาะได้อ่านร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้โดยตลอด แล้วเห็นว่าไม่ค่อยได้ตรงความจริงเท่าไรนัก คือบางทีก็เป็นอุดมคติเกินไป ที่กระผมเห็นว่า ไม่ค่อยตรงกับความจริงนั้น อย่างที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้อภิปรายเมื่อเช้าวา มาตรา ๒๔ ให้สิทธิเสรีภาพในการถือศาสนานั้น ความจริงลัทธินิยมในทางการเมืองนั้นก็มียู่มากมาย การที่คนจะถือลัทธินิยมโดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นไม่น่าจะ มีอะไรขัดข้องยกตัวอย่างเช่นกระผมอาจจะนิยมลัทธิเสรีนิยมหรือว่าสังคมนิยม หรือว่า ศีลลัทธิใดลัทธิหนึ่งแต่ไม่ได้กระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ ก็ควรจะให้สิทธิเสรีภาพพระบุ ไว้ให้ชัดแจ้งในมาตรา ๒๔ นี้ ประเด็นที่สองนั้น ที่กระผมเห็นว่าไม่ตรงกับความจริง คือการ ให้สิทธิของผู้ถูกจับกุมหรือของผู้ต้องหาสิทธิจะพบปะปรึกษาทนายเป็นการเฉพาะตัวนั้น อันนี้กระผมเข้าใจว่าท่านกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอาจจะมองไปในแง่ประเทศที่เขาศิวีไลซ์ มากเกินไป ไม่ได้มองถึงประชาชนที่อยู่ในป่าในดงว่า เขาถูกจับกุมแล้วนี่เขาจะมาปรึกษา ทนายหรือทนายได้อย่างไร และก็จะเป็นการยุ่งยากแก่พนักงานสอบสวนเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่าง

เช่นอำเภอปลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะต้องเดินทางมาปรึกษาทนาย ในหน้าฝนนี้ต้องเดินทางถึง ๑๕ วันอย่างนี้เป็นต้น พนักงานสอบสวนจะทำอย่างไร ใครจะออกค่าใช้จ่ายในการที่จะพาผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกจับกุมมาพบปรึกษากับทนาย อันนี้กระผมก็อยากจะฝากข้อสังเกตไว้ว่ากฎหมายของเราให้สิทธิเสรีภาพนั้นมันก็ได้อยู่หรอก แต่ว่าในทางปฏิบัตินั้นรู้สึกว่ามันไม่ค่อยเฟล็กซิเบิล (flexible) เท่าไร ข้อสังเกตประการที่สาม ก็อยากจะเรียนว่าสำหรับสิทธิเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์นั้นก็เป็นการดี ซึ่งท่านผู้อภิปรายเมื่อตะกี้ก็ได้ฝากข้อสังเกตไว้แล้วว่าทำอย่างไรสื่อมวลชนทั้งหลายนี้จะมีความรับผิดชอบในตัวเองหรือในกลุ่มของตัวเองให้มากที่สุดที่จะทำได้ นอกจากนั้นเห็นว่าการโฆษณาต่าง ๆ นี้เราจะเป็นประชาธิปไตยทั้งที่ทำไมจะต้องมาจำกัดว่า สถานีวิทยุก็ดี โทรทัศน์ก็ดีจะต้องเป็นของทางราชการเท่านั้น ความจริงควรจะเปิดสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน มีสักกี่แสนคนในจำนวนสี่สิบล้านจะได้อ่านหนังสือพิมพ์ของท่านที่ออกมาในเมืองไทยนี้ประมาณ ๑๐ กว่าฉบับนี้แต่ว่าขณะนี้บริการในด้านวิทยุซึ่งตามหัวไร่ปลายนา ตามป่าตามดงเขาได้ฟังวิทยุที่เป็นสื่อมวลชนที่ประชาชนจะได้รับรู้ เพราะฉะนั้นที่ว่าการปิดโรงพิมพ์หรือการห้ามพิมพ์จะกระทำมิได้นั้นความจริงการห้ามการโฆษณาต่าง ๆ เหล่านี้ก็ไม่ควรจะห้าม เพราะว่าประชาชนเขาจะได้ฟังข่าวสารจากทางรัฐบาลหรือทางสื่อมวลชนทั้งหลาย กระผมก็ขอฝากไว้ นอกจากนั้นที่เห็นว่าอาจจะไปไม่ได้สำหรับเจ้าของหนังสือพิมพ์ หรือโรงพิมพ์ ถึงแม้ว่าได้ห้ามไว้ในรัฐธรรมนูญก็จริงแต่ว่าใครจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าต่างตัวนั้นจะไม่สนับสนุนในด้านการเงินให้แก่สื่อมวลชนหรือหนังสือพิมพ์ ถึงแม้เขาไม่ได้เป็นเจ้าของเอง แต่ว่าเขามีทางที่จะสนับสนุนได้ อันนี้เราจะทำอย่างไรถึงจะเป็นกฎหมายที่ใช้ได้อย่างแท้จริง นอกจากนั้นกระผมยังเห็นว่าการที่ไม่ให้รัฐให้เงินสนับสนุนแก่หนังสือพิมพ์นั้น เป็นเพียงหลักการเท่านั้น แต่ว่าข้อเท็จจริงไม่จำเป็นต้องรัฐบาลส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น แต่ว่าอาจจะมึนนักการเมือง ยกตัวอย่างเช่นรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งให้เงินสนับสนุนหนังสือพิมพ์ แต่ไม่ได้ให้ในนามรัฐบาล อย่างนี้ท่านจะทำอย่างไร แล้วก็การที่หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนที่มีอยู่ในมือนั้น ความจริงถ้าท่านจะเล่นการเมืองท่านได้เปรียบ เพราะว่าท่านมีสื่อมวลชนอยู่ในมือ เพราะฉะนั้นกระผมก็ยังเห็นว่าการที่จะให้พรรคการเมืองหรือผู้บริหารในพรรคการเมืองให้เงินอุดหนุนแก่หนังสือพิมพ์ของเอกชนนั้น กระผมเห็นว่าควร

จะได้ห้ามไว้ด้วย เพราะถ้าจะเล่นการเมืองจริง ๆ ก็ขอให้เล่นอย่างเพอร์ ๆ ประการที่ห้า ที่กระผม  
 อยากจะฝากก็เช่นเดียวกันกับท่านหลายท่านที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องสมาคม เราจะเป็นประชา  
 ธิปไตยทั้งที่ทำไมถึงจะต้องมาห้ามว่า สมาคมนั้นจะต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง สมมติว่ามีครู  
 บาดอาจารย์หรือนักวิชาการทั้งหลายก็อยากจะตั้งสมาคมเพื่ออบรมหรือเพื่อสอนประชาธิปไตย  
 ให้แก่ประชาชนนี้ จะไปห้ามเขาทำไม กระผมก็อยากจะเสริมว่า สมาคมในที่นี้ไม่ควรจะห้าม  
 แต่ว่าควรที่จะห้ามในแง่ที่ว่า กระทำการที่เป็นปฏิปักษ์หรือต่อความมั่นคงแห่งรัฐ อย่างนั้นควร  
 จะเขียนห้ามไว้ อีกประการหนึ่งที่กระผมใคร่ขอฝากไว้ว่า เรายอมรับอยู่แล้วว่าประชาชนชาว  
 ไทยประมาณหรืออย่างน้อยก็เกือบ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ เป็นเกษตรกรหรือผู้ใช้แรงงานเป็นกรรม  
 การที่เขาจะมีเสรีภาพ นอกจากเสรีภาพในการประกอบอาชีพแล้วควรที่จะได้ส่งเสริม  
 ให้เขามีเสรีภาพในการที่จะจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมหรือสมาคมอาชีพ ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นอำนาจ  
 ต่อรอง เพชรเซอร์ กรุ๊ป (pressure group) หรือกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายเหล่านี้ หรือแม้  
 กระทั่งกลุ่มต่อรองกับรัฐบาล รัฐบาลจะมีเสถียรภาพมากขึ้นถ้ามองในแง่บวก เขาจะไม่เดิน  
 ขบวนมาเป็นพัน ๆ คน เมื่ออนุญาตให้เขามีตัวแทนขึ้นมา เขาก็จะส่งตัวแทนหรือกรรมการ  
 บริหารมาต่อรองกับกลุ่มต่าง ๆ อันนี้กระผมเห็นว่ามองในแง่ดีแล้ว จะทำให้กลุ่มชาวนา  
 เกษตรกร กลุ่มอาชีพต่าง ๆ นี้อาจจะได้เป็นแรงผลักดันให้การปกครองระบอบประชาธิปไตย  
 ของเราเป็นไปด้วยความราบรื่น เรามักจะกล่าวอยู่เสมอว่าทำไมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของ  
 ออร์แกนไนซ์กันได้อย่างไร ยกตัวอย่าง เช่นสมมติว่า จะมีการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกจากกลุ่ม  
 อาชีพ นักวิชาการทั้งหลายก็บอกว่ากลุ่มอาชีพเรายังด้อยในการรวมกัน ยังไม่รู้จักการเลือก  
 ผู้นำอะไรต่าง ๆ อันนี้เพราะว่าเราไม่ได้ให้เขาฟอร์มตัวกันขึ้นมาตั้งแต่ต้น เราห้ามกันอยู่ตลอด  
 เราเกรงว่าเขาจะเป็นภัยต่อสถานการณ์ต่อความมั่นคงของบ้านเมือง คือหมายความว่าเราสร้าง  
 อะไรขึ้นมาด้วยความกลัวก็เลยต้องกลัวกันตลอดไป ประการสุดท้ายที่กระผมอยากจะกล่าวไว้  
 สำหรับมาตรา ๕๑ นั้น อันนี้มองไปแล้วก็เป็นสิ่งจำเป็น แต่รู้สึกที่กระผมอยากจะเรียนถาม  
 ทางรัฐบาลหรือกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า นอกจากข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พนักงานท้องถิ่น  
 แล้ว ท่านลืมไปหรืออย่างไรว่าพนักงานหรือองค์การของรัฐนั้นไม่มีระเบียบวินัยหรืออย่างไร  
 หรือไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมายจะเล่นการเมืองหรือจะอย่างไรก็ได้ เพราะว่าพนักงานขององค์

การและรัฐวิสาหกิจนั้นถ้าถือเสมือนหนึ่งแล้วก็จะต้องมีระเบียบวินัยหรือถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ เช่นเดียวกันกับข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ยังไม่สุดท้ายนะครับ ขอแถมอีกนิดหนึ่งครับ สำหรับทางด้านสตรีนะครับ กระผมก็เห็นใจอยากจะสนับสนุนในมาตรา ๔๖, ๔๗ นี้ คือความจริงแล้ว เราไม่จำเป็นที่จะต้องไปเขียนข้อจำกัดไว้ว่า เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว เพราะเราเขียนแต่เพียงว่า เพื่อสวัสดิภาพของประชาชนเท่านั้นก็พอ สวัสดิภาพนี้ถ้ากระผมแปลไม่ผิดก็คงจะหมายถึงความผาสุกความสงบสุข ประชาชนคือสามีภรรยาหรือคนในครอบครัว ถ้าหากจะถูกจำกัดแล้วก็เห็นว่าคงจะครอบคลุมอยู่ในความหมายของคำว่าสวัสดิภาพอยู่แล้วไม่จำเป็นที่จะต้องไปเขียนผูกมัดไว้ว่า เสรีภาพของบุคคลในการเลือกถิ่นที่อยู่หรือการประกอบอาชีพ อาจจะต้องถูกจำกัด เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ในครอบครัว อีกอันหนึ่งเห็นว่าเขียนยืดยาวเกินไปหรือว่ายืดเยื้อ กระผมขอย้อนมามาตรา ๔๐ อีกนิดหนึ่งนะครับ ตอนสุดท้ายวรรคสอง บอกว่า เพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมทางจิตใจของเยาวชน อันนี้กระผมไม่เข้าใจละครับ ผู้ใหญ่ที่ไม่มีจิตใจเสื่อมโทรมหรืออย่างไร ความจริงเขียนไว้เป็นแต่เพียงว่า เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว เพราะว่าไม่ว่าเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นเด็ก ก็อยู่ในความหมายของคำว่าประชาชนด้วยกันทั้งนั้น ขอขอบคุณครับ

นางจันทน์ สันตะบุตร: ท่านประธานที่เคารพ ความจริงนั้นดิฉันมีข้อสงสัยและมีข้อคิดเห็นทั้งคัดค้านและสนับสนุนในหมวดที่ ๓ นี้หลายข้อหลายมาตราด้วย แต่เพื่อเป็นการประหยัดเวลา ดิฉันจะขออภิปรายเฉพาะข้อที่สนับสนุนท่านสมาชิกหญิง ๒ ท่านที่ได้กล่าวไปแล้ว มาตราที่ดิฉันขอสนับสนุนนั้น คือมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ ดิฉันมีความคิดเห็นว่า น่าจะได้ตัดวรรคท้ายของทั้ง ๒ มาตรานี้ออกเสียด้วยเหตุผลหลายประการ แต่ก่อนอื่นนั้นดิฉันต้องขออนุญาตกราบขอบพระคุณท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรมที่ท่านได้ให้ความเมตตาเอ็นดูแก่ภรรยาทุก ๆ ท่านโดยเฉพาะภริยาซึ่งภริยาของท่านนะคะ ดิฉันในนามของผู้หญิงก็ต้องขออ้อมรับและก็ขอขอบพระคุณท่าน แต่ว่าดิฉันผู้หญิงและท่านสุภาพบุรุษอีกหลาย ๆ ท่านคงจะไม่เป็นห่วง เพราะว่าท่านสุภาพสตรีซึ่งโชคดีเหล่านั้นเราไม่ต้องกล่าวถึง ที่เราเป็นห่วงนั้น เราเป็นห่วงผู้หญิงซึ่งเคราะห์ร้าย แม้แต่ท่านรัฐมนตรีเองท่านก็ยังไม่เป็นห่วงผู้หญิงซึ่งมีอาชีพที่ดีอีกหลาย ๆ ประเภท เช่นอาชีพครู อาชีพพยาบาล อาชีพแพทย์ แต่

ท่านกลับไปเป็นห่วงผู้หญิงประเภทพาร์ตเนอร์ สำหรับผู้หญิงโซครายนั้นนะ ดิฉันก็น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะว่าเขาเกิดมาก็เหมือนอย่างพวกเราๆ ธรรมดาที่โซครายอยู่ แต่บังเอิญเขาเคราะห์ร้ายไปเจออะไรมั่วผู้ชายใจไม่ค่อยดี เพราะฉะนั้นความที่เขาจะได้รับการยกย่องโดยพุดินัยนั้นมันก็หมดไป เมื่อหมดไปแล้วเขาก็ต้องหันมาหาความยกย่องหรือความถูกต้องทางนิตินัย แต่ทางนิตินัยก็ช่วยอะไรเขาไม่ได้ ทั้งนี้ดิฉันไม่ได้กล่าวเล่นลอย ดิฉันมีข้ออ้าง เพราะว่าดิฉันมีประสบการณ์จากแฟ้มของสมาคมบัณฑิตสตรีในทางกฎหมาย ซึ่งได้รับให้คำปรึกษากับประชาชนที่มีความเดือดร้อนในด้านปัญหากฎหมาย ประการที่หนึ่งจากแฟ้มของสภาสตรีแห่งชาติ โครงการส่งเสริมสวัสดิภาพสตรีและเด็ก ที่รับปรึกษาปัญหากฎหมายครอบครัว เรายืนยันได้ว่ามีผู้หญิงซึ่งได้รับความทุกข์ร้อนกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเข้ามาหาคณะกรรมการของเรา แล้วเราก็ช่วยไปได้เพียงเล็กน้อย ช่วยไม่ได้เพราะอะไร ก็เพราะว่ากฎหมายนั้นไม่ให้ความเป็นธรรม สำหรับที่ท่านอ้างว่าการร่างรัฐธรรมนูญ ๒ มาตรา นั้น เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งดิฉันเห็นว่าไม่ถูกต้อง เพราะอะไร เพราะว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเป็นแม่บทใหญ่ จำเป็นที่จะต้องให้สิทธิเสมอภาคโดยทั่วๆ ไปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ได้ใช้มาร่วม ๔๐ ปีแล้ว ถ้าจะคิดเป็นอายุคนก็เรียกว่าจนจะชราภาพเต็มที ยิ่งกว่านั้นดิฉันได้ทราบมาว่า ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้อยู่แต่ก็ได้ใช้เวลาถึง ๑๔-๑๕ ปีแล้วก็ยังไม่เสร็จ เพราะฉะนั้นถ้าเราได้มาแก้ไขในกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ ให้สิทธิเสมอภาคโดยทั่วถึงกันแก่ประชาชนแล้วดิฉันเชื่อว่าจะนำไปแก้กฎหมายซึ่งเป็นกฎหมายย่อยๆ ซึ่งกฎหมายแพ่งนั้นไม่ยากลำบากอะไร โดยเฉพาะการแก้กฎหมายนั้นดิฉันคิดว่าควรจะคำนึงถึงหลักความเป็นจริงในปัจจุบันมากกว่า เพราะว่าสภาพสังคมหรือสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเรานั้น ได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงเราเองต้องออกมามีส่วนช่วยสังคม มีการศึกษา ต้องมาช่วยทั้งครอบครัวและประเทศชาติในด้านเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นถ้าท่านให้โอกาส ให้สิทธิแก่ผู้หญิงของเราเพิ่มขึ้น ท่านจะได้กำลังมหาศาล คงจะไม่ครึ่งๆ กลางๆ ทำให้ผู้หญิงเรานี้ได้ช่วยพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่ ดิฉันขอสรุปว่า สำหรับท่านที่กล่าวว่า กฎหมายนั้นจะช่วยให้อุปการะอยู่เย็นเป็นสุขนั้น ไม่เป็นจริง ดิฉันเชื่อแน่ว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติซึ่งอยู่ในที่นี้ที่มีครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขนั้น ท่านไม่ได้เคย

คำนึงถึงกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอะไรใด ๆ ทั้งสิ้น กฎหมายจะมีบทบาทต่อครอบครัวก็ต่อเมื่อครอบครัวนั้นมีปัญหาแตกร้าง เมื่อแตกร้างแล้ว ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจะไปหาใครก็ต้องไปหากฎหมาย แต่เมื่อกฎหมายไม่เป็นธรรมนะละ เท่าที่ดิฉันได้ประสบมากับปัญหาที่เข้ามาขอคำปรึกษานั้นก็จะเห็นได้ว่าเราช่วยเขาไม่ได้ เพราะฉะนั้นดิฉันคิดว่านะละ ปัญหากฎหมายซึ่งเราจะออกมาในรูปใด ๆ ก็ดี จะไม่กระทบกระเทือนท่านที่มีคุณธรรม มีคุณความดี เหมือนกับกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ๆ นั้นจะไม่กระทบกระเทือนผู้ซึ่งมีศีลธรรมหรือมีคุณธรรมเลยข้อสุดท้ายท่านรัฐมนตรีท่านช่วยเป็นห่วงผู้เยาว์ ซึ่งดิฉันก็เห็นด้วยอย่างยิ่งท่านอาจจะเติมลงไปนะละ ในวรรคท้ายทั้ง ๒ มาตรา ๔๖ และ ๔๗ ต่อจาก “...หรือการผังเมือง” นั้น บอกว่า “เพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์” ดิฉันก็เชื่อว่าจะทำให้ปัญหาที่ท่านเป็นห่วงนั้นจบไปได้ ขอขอบพระคุณค่ะ

นายประธาน ดวงรัตน์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผม นายประธาน ดวงรัตน์ เพื่อนสมาชิกก็ได้พูดถึงเรื่องผู้หญิงเรื่องเกษตรและเรื่องอะไรต่าง ๆ มากมายแล้ว ยังมีปัญหาอยู่เรื่องหนึ่งที่ยังไม่มีใครพูด กระผมขอประธานอนุญาตพูดเสียในที่นี้เกี่ยวกับเรื่องผู้ต้องหาหรือจำเลยตามมาตรา ๓๑ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งดูตามมาตรา ๓๑ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เน้นไว้เพื่อที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาของศาลได้รับสิทธิและเสรีภาพเหมือนอย่างคนธรรมดา โดยเฉพาะในวรรคแรก จะเห็นได้ว่าในทางคดีอาญานั้น กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนที่จะมีการพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้ และโดยเฉพาะใน ๒ วรรคนี้เท่าที่ได้ปฏิบัติและเท่าที่ได้ผ่านมาในทุกวันนี้ จะเห็นได้ว่าผู้ต้องหาที่ดี จำเลยที่ดี จะได้สิทธิเสรีภาพอย่างที่กฎหมายหรือร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เขียนไว้น้อยเหลือเกิน และโดยเฉพาะในวรรคสาม ซึ่งกระผมมีความห่วงใยและเห็นว่ามีส่วนที่น่าสังเกตก็คือว่าในคดีอาญา ผู้ต้องหาที่ดี จำเลยที่ดี ที่จะยื่นขอประกันนั้น ในนี้เขียนไว้ว่า คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องได้รับการพิจารณาคำว่า “ได้รับการพิจารณา” นี้ในทุกวันนี้จะเห็นได้ว่าในคดีอาญาหลายรายแล้ว ถึงแม้ว่าผู้ต้องหาที่ดี จำเลยผู้กระทำความผิดที่ดี ไม่ได้กระทำความผิด หรือไม่ได้มีความผิด แต่ต้อง

ถูกจับกุมคุมขังอยู่ยื่นขอประกันไปแล้วจะได้รับการพิจารณาเพียงตามตัวอักษร แต่จะไม่ได้รับการปล่อยหรือประกันตัวชั่วคราวแต่ประการใด กระผมเห็นว่าเมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะให้โอกาสให้สิทธิแก่จำเลยก็ดี ผู้ต้องหาที่ดี ในวรรคนี้เห็นสมควรว่าคำขอประกันผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องได้รับการพิจารณานั้นสมควรที่จะเติมให้เป็นหลักไว้ว่าจะต้องได้รับการพิจารณาให้ประกันตัวไป ในการให้ประกันตัวไปนั้นกระผมเห็นด้วยในการที่จะเรียกหลักประกัน แต่จะเรียกเกินควรแก่กรณีไม่ได้ เพราะที่กระผมได้ประสบมาในปัญหาที่ผ่าน มาในชีวิตที่กระผมได้ผ่านทางวิชาชีพกฎหมายมีอยู่หลายเรื่องกับทางผู้ต้องหาที่ดี จำเลยที่ดี ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากพนักงานผู้จับกุม หรือจากทางกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเท่า ที่ได้ประสบมาอยู่เป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ง่าย ๆ ว่า มีเด็กนักเรียนซึ่งต้องขาดตัวปล้นทรัพย์ ซึ่งความจริงไม่ได้กระทำความผิด มาถูกจับที่หน้าโรงเรียนซึ่งครูบาอาจารย์ก็เห็น เมื่อถูกคดีปล้น ทรัพย์ไปแล้วต้องหาว่าปล้นทรัพย์ เมื่อพนักงานสอบสวนสอบสวนแล้วส่งไปที่ศาล อ้างเหตุผล อย่างไร ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ไปให้คำรับรองอย่างไร ศาลก็ดี พนักงานสอบสวนก็ดี ไม่เคยได้ ให้ประกัน ไม่เคยได้รับการพิจารณา เห็นว่าเป็นคดีอุกฉกรรจ์มีโทษนั้นประการหนึ่ง แต่ แล้วที่สุดเด็กคนนั้นก็ต้องถูกศาลปล่อยโดยพนักงานสอบสวนให้เหตุผลในตอนสุดท้ายก่อน ที่จะถึงกำหนดวันครบกำหนดจับกุมว่าไม่มีหลักฐานพอที่จะฟ้อง นี่เป็นเรื่องแรกที่กระผมได้ ประสบ ส่วนเรื่องที่ ๒ ที่กระผมได้ประสบนั้นจะเห็นได้ว่ามีเรื่องฆ่าคนตาย ซึ่งตำรวจจับมา โดยอาศัยเหตุทางหนังสือพิมพ์ไปจับกุมตัวมา เมื่อจับกุมตัวมาแล้วจับไว้ในที่สถานีตำรวจ เสร็จแล้วส่งศาล ขออนุญาตศาลเพื่อประกันตัว ประกันเท่าไรก็ได้จนกว่าจะถึง ๘๔ วัน เกือบจะถึง ๘๔ วันตำรวจมีหนังสือแจ้งไปว่าหลักฐานไม่พอฟ้องปล่อยตัวไป ตลอดระยะเวลา ผู้ต้องหาทั้งสองคดีนี้ยื่นคำร้องขอประกันโดยเหตุผลไม่ว่าจะเหตุผลอะไรร้อยแปดไม่ได้ รับการพิจารณาให้ปล่อยประกัน โดยให้เหตุผลเพียงว่าสอบสวนยังไม่เสร็จ เพราะฉะนั้นกระผม เห็นว่าในข้อความวรรค ๓ ของมาตรา ๓๑ ที่เขียนไว้แต่เพียงลอย ๆ ว่าจะต้องได้รับการ พิจารณานั้น กระผมเห็นว่า โดยหลักแห่งกฎหมายอันนี้เป็นข้อถือไว้ก่อนว่า คดีอะไรก็ตามไม่ ให้ประกันไว้ก่อน ข้อยกเว้นก็คือว่าถ้าให้ประกันจะต้องได้รับเหตุผลอะไรอีกหลายอย่าง ฉะนั้น กระผมเห็นว่าเมื่อจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้ว ก็ควรจะถือเป็นหลักว่าเมื่อผู้

ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกฟ้องในคดีอาญา นี้ยังไม่ถือว่าเขาเป็นผู้มีความผิดตามกฎหมาย ก็ควรที่จะขอให้เขาได้รับประกันตัวไปในเหตุผลที่เขาให้พอสมควร และโดยเหตุผลที่เขามีหลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๐๘ ซึ่งให้ออกสอยอยู่แล้ว แต่เท่าที่ทุกวันนี้ในการปฏิบัติเท่าที่ได้พบมาจะเห็นได้ว่า จำเลยก็ดี ผู้ต้องหาที่ดีไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องนี้ กระผมจึงเห็นว่าฝากข้อคิดไว้แก่คณะกรรมการวิสามัญที่จะพิจารณาเรื่องนี้ ขอให้โปรดพิจารณาเพิ่มเติมในข้อนี้ สำหรับในข้อที่ผู้ต้องหาเป็นจำเลยยื่นคำขอประกันโดยรับรองไว้ในที่นี้ว่าจะต้องได้รับการพิจารณาให้ประกันตัวไป แต่ส่วนข้อยกเว้นนั้นจะไม่ให้ประกันอย่างนั้น โดยเฉพาะในข้อความต่อไปในการที่ศาลหรือเจ้าพนักงานสอบสวนจะไม่ให้ประกันตัว จะให้เหตุผลประการใดก็ตาม จะแจ้งเหตุใดๆ ไม่ได้ สมควรที่จะต้องแจ้งเหตุผลที่ไม่ให้ประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบด้วย เพราะคำว่า "เหตุ" ใดๆ นี้เท่าที่กระผมได้ประสบมา เพียงแต่แหงว่า "ยังไม่มีเหตุสมควรให้ประกัน" แค่นี้ก็หมดประตูไปแล้ว เพราะฉะนั้นควรจะให้เห็นว่าเหตุผลอันใดถึงจะไม่ให้เขาประกันไปในเมื่อเขามีเหตุผลหรือมีข้อรายละเอียดในการที่จะยื่นคำขอประกันตัวพอสมควรในคำร้องของเขา เมื่อตัวไม่ให้อย่างไรตัวก็ควรแจ้งเหตุผลให้เขาทราบ ไม่ใช่จะแจ้งแต่เหตุอย่างเดียวแล้วก็ไม่ให้ประกันตัวไป กระผมขอฝากความคิดไว้แต่เพียงเท่านี้ พอละครับ ขอบพระคุณครับ

นายกระมล ทองธรรมชาติ: ท่านประธานที่เคารพ กระผม นายกระมล ทองธรรมชาติ กระผมใคร่ขออนุญาตท่านประธานได้กราบเรียนเสนอความเห็นเพิ่มเติมความคิดเห็นบางอย่างที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้อภิปรายไปหลายข้อแล้ว แต่กระผมเห็นว่า มีบางสิ่งบางอย่างที่อยากจะเพิ่มเติมซึ่งที่ยังไม่ได้มีการพูดถึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อความที่มีสมาชิกท่านผู้มีเกียรติหลายท่านได้คัดค้านว่าการบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญมากมายนั้นไม่ดี ควรจะไปไว้ในกฎหมายอาญาหรือวิอาญาจะดีกว่า กระผมคิดว่า ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติที่มีความคิดเห็นเช่นนั้นอาจจะลืมไปว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายหลัก แล้ววัตถุประสงค์ของการมีรัฐธรรมนูญตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีมา ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๓ นั้นก็เป็นกฎหมายเพื่อเป็นหลักประกันของสิทธิเสรีภาพ ตอนหลังก็ได้มาเป็นกฎหมายเพื่อวางโครงสร้างทางการปกครอง เพราะฉะนั้นเรื่องการที่เราจะกำหนดสิทธิ

เสรีภาพไว้มากๆ นั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น กระผมถึงขอสดุดีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและรัฐบาลที่ได้เขียนเสรีภาพไว้มากๆ เพื่อที่จะได้เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะมีผลทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีลักษณะเป็นพลังที่จะทำให้ประชาชนสนับสนุน เพราะว่าจะจะเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ประโยชน์แก่เขา การที่จะไปคิดว่าเอาไปใส่ไว้ในกฎหมายอาญา หรือวิอาญานั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว เป็นการเข้าใจผิดในสาระสำคัญมาก เพราะกฎหมายอาญาหรือวิอาญานั้นเป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษมากกว่าเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การที่มีการเขียนไว้ในตอนต้นๆ ของกฎหมายอาญาหรือวิอาญาว่ารับรองบางสิ่งบางอย่างนั้นมันเป็นแต่เพียงการแสดงถึงเจตจำนงของกฎหมายฉบับนั้นเท่านั้น ซึ่งจะต้องเป็นการพูดซ้ำไว้อีกทีหนึ่ง เพื่อเป็นการยืนยันว่ากฎหมายฉบับนั้นๆ ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นกระผมจึงใคร่ขอสนับสนุนและขอยืนยันว่าการเขียนรับรองสิทธิเสรีภาพไว้มากๆ นั้นจะเป็นการทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีพลังที่ทำให้เกิดความมั่นคงแล้วก็ได้รับการปกป้องรักษาจากประชาชน ไม่จำเป็นที่เราต้องมานั่งคิดสร้างกำลังหรือกองกำลังป้องกันรัฐธรรมนูญกันต่อไปในภายหลัง อย่างที่เคยมีคนเสนอขึ้นมาในหลายๆ ที่ นอกจากนั้นกระผมใคร่ขอยืนยันความเห็นของกระผมในข้อนี้อีกว่าในรัฐธรรมนูญต่างๆ ของต่างประเทศนั้น เรื่องสิทธิเสรีภาพนี้มีแต่การเพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีการลดลง เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าจะมีอะไรเพิ่มเติมได้อีก กระผมก็คิดว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติและสภานี้ควรจะเพิ่มไว้ให้มากที่สุด แทนที่จะไปตัดสิทธิเสรีภาพบางอย่างที่เราถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ สหรัฐอเมริกาได้แก้ไขรัฐธรรมนูญที่ไรก็เพิ่มเรื่องสิทธิเสรีภาพทุกครั้งครับ ไม่มีการตัดเลย เพราะฉะนั้นเราร่างรัฐธรรมนูญกันมันก็ค่อนข้างจะสายอยู่แล้ว ถึงแม้เราจะจะมีมา ๙ ฉบับ ก็เป็นรัฐธรรมนูญซึ่งให้สิทธิเสรีภาพไว้ค่อนข้างน้อย นอกจากนั้นกระผมใคร่ขอเพิ่มเติมความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิเสรีภาพที่ท่านรัฐบาลชุดนี้ได้ร่างไว้อย่างดีแล้ว แต่ทว่ากระผมยังเห็นว่ามีความบางอย่างที่อาจจะทำให้เกิดการไร้ผลในมาตรานั้นๆ อย่างเช่น มาตรา ๓๒ ซึ่งมีหลักประกันเพิ่มเติมขึ้นมามากมาย กระผมเข้าใจว่าท่านกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและรัฐบาลคงจะได้เห็นตัวอย่างจากต่างประเทศมากมาย ที่ได้ยืนยันว่าเวลาตำรวจจับผู้ต้องหา ก็จะต้องมีการแจ้งทันทีว่า ท่านมีสิทธิที่จะไม่ให้การ คำให้การของท่านจะถูกใช้เป็นหลักฐาน

ในการพิจารณาคดีอาญาได้ ก็เลยมีการเอามาใส่ไว้ ซึ่งกระผมเห็นว่าเป็นของดี แต่ทว่าการที่  
 มาเขียนไว้แบบนี้ต้องมีบทบังคับไว้ด้วยว่าให้การเขียนอันนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ ถ้าหากว่าไม่ได้  
 เขียนไว้แล้วก็จะอาจจะทำให้ข้อความที่เขียนไว้แบบนี้ไม่มีการปฏิบัติตามได้ ก็เมื่อไม่มีการ  
 ปฏิบัติตามได้แล้วก็จะอาจจะไม่มีผล คือว่าเมื่อไม่มีการปฏิบัติตามข้อความในมาตรา ๓๒ แล้ว  
 ก็ไม่มีผลเสียหายอย่างใดต่อรูปคดี กระผมจึงใคร่ขอเสนอว่า เพื่อจะให้มาตรา ๓๒ มีผล  
 บังคับให้มีการปฏิบัติตามอย่างแท้จริง โดยเจ้าหน้าที่ที่ทำการจับกุมและพนักงานสอบสวน  
 ควรจะเพิ่มในมาตรา ๓๕ ซึ่งมีหลักประกันบอกไว้แล้วว่า คำสารภาพที่ได้จากผู้ต้องหาหรือ  
 จำเลย ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุมที่ได้มาจากการขู่เข็ญ หรือการส่อลวงด้วยประการใด ๆ นั้น  
 ไม่อาจจะใช้เป็นหลักฐานในคดีอาญาได้ กระผมขอเติมอีกข้อความหนึ่งว่าคำสารภาพที่ได้จาก  
 การที่ไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรา ๓๒ วรรคสอง ก็ไม่อาจใช้เป็นหลักฐานในคดีอาญาได้ อันนี้  
 กระผมขอยืนยันว่าในสหรัฐอเมริกา ศาลได้ยกฟ้องการสอบสวนซึ่งบังเอิญพนักงาน  
 สอบสวนลืมนบอกเขาไปว่า คุณมีสิทธิอย่างนั้นคุณมีสิทธิอย่างนี้ ก็ทำให้สำนวนการสอบสวนนั้น  
 ใช้ไม่ได้เลย ฉะนั้นกระผมจึงเห็นว่า ควรจะได้เพิ่มเติมเข้าไปด้วยก็จะทำให้มาตรา ๓๒  
 มีความหมายในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง มิฉะนั้นก็จะเป็นการรับรองลอย ๆ กระผมใคร่ขอ  
 เพิ่มเติมความคิดเห็นอีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับมาตรา ๓๓ นั้นจากที่กระผมได้ฟังคำอภิปราย  
 ของท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ ๒ ท่านที่ผ่านมาสักครู่นี้ ก็ทำให้กระผมเห็นชัดว่ามาตรา ๓๓ นี้  
 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเขียนไว้แบบนี้ เพียงแต่ถ้าหากว่าแก้ข้อความสุดท้ายที่ว่า  
 เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นนั้นให้ชัดเจนไปว่าอย่างอื่นในเรื่องอะไรบ้าง เช่นว่า  
 เพื่อความจำเป็นรีบด่วนหรือในกรณีเล็ก ๆ น้อย ๆ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้เขียนไว้ให้ชัดไม่ควร  
 จะมอบไว้ให้เป็นเรื่องของสภาในอนาคตที่จะตีความเอาว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ควรยกเว้นได้  
 มันจะทำให้กฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรานี้ไม่มีความหมายไปได้ ก็เท่ากับเป็นการเราไปยกย่อง  
 อำนาจของสภาข้างหน้ามากจนเกินไป และเพราะว่าการตัดสินใจของสภานั้นเป็นการตัดสินใจโดย  
 เสียงข้างมากเท่านั้น ไม่ควรที่จะให้รัฐธรรมนูญมาตรานี้ถูกบิดเบือนเจตนารมณ์ โดยเสียง  
 ข้างมากชั่วคราวช่วยยาม ซึ่งอาจจะมีการทำให้มาตรานี้ทั้งมาตราไม่มีความหมายเลย จึงน่าจะ  
 เขียนข้อความไว้ให้ชัดว่า เว้นแต่ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นนั้นในเรื่องอะไรบ้าง

เหมือนอย่างกับที่เขียนไว้ในเรื่องการจำกัดเสรีภาพเรื่องการพิมพ์ หรือเรื่องต่างๆ อยู่แล้ว ในประการสุดท้ายที่กระผมอยากจะเรียนก็คือ เรื่องมาตรา ๔๔ ครับ ที่มีผู้ได้อภิปรายไว้แล้ว เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการรวมตัวเป็นพรรคการเมืองนั้น กระผมเห็นด้วยในหลักการของการที่สมาชิกผู้มียุติวิธีคนหนึ่งได้อภิปรายไว้ว่า ไม่ควรจะมีการมาบังคับให้มีการจดทะเบียนพรรคการเมือง หรือการดำเนินงานพรรคการเมือง เพราะว่าพรรคการเมืองนั้นมันเป็นผลผลิตของการเมือง ไม่ใช่ผลผลิตของกฎหมาย เมืองไทยเรามักจะมองการเมืองเป็นผลผลิตทางกฎหมาย คือว่าพรรคการเมืองจะต้องมีกฎเกณฑ์อย่างนั้น กฎเกณฑ์อย่างนี้ ต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้ ก็เลยวางกรอบอะไรต่างๆ ไว้ก็ลืมไปว่ากฎหมายนั้นจะไม่มีผลเลย ถ้ามันมีพรรคบางพรรคซึ่งไม่อยากจะปฏิบัติตามกฎหมาย เขาก็สามารถจะทำได้อยู่แล้ว เราก็เลยไปจำกัดพรรคประชาธิปไตยตลอดเวลาว่า เราจะต้องทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์สบาย ไม่ต้องถูกจำกัดเพราะฉะนั้น กระผมจึงเห็นว่าพรรคสองของมาตรา ๔๔ นั้นจะตัดข้อความคำว่า "การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง" ออกเสีย เพียงเอาแต่การจัดตั้งก็เห็นจะเป็นการเพียงพอแล้ว เมื่อเราจะแยกให้เห็นถึงพรรคการเมือง ๒ ชนิดคือ พรรคการเมืองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กับพรรคการเมืองที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ส่วนเรื่องการดำเนินกิจกรรมพรรคการเมืองนั้นไม่ควรจะไปวางข้อกำหนดเลยว่า ต้องมีกรรมการเท่านั้นต้องมีกรรมการเท่านี้ ประธานมีอำนาจอย่างนั้น เลขาธิการมีอำนาจอย่างนี้ นั่นเป็นเรื่องที่ไม่มีมีความหมายในทางปฏิบัติจริงๆ และการไปจำกัดพรรคการเมืองซึ่งเป็นพรรคที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์นั้นเขาไม่ถูกจำกัด นี่แหละเขาไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเหล่านั้น ก็จะได้เปรียบไปโดยปริยาย เพราะฉะนั้นการออกกฎหมายใดๆ ก็ดี ไม่ควรที่จะจำกัดสิทธิของบุคคลที่อยากจะส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย กระผมจึงใคร่ขอฝากสภานี้ และท่านสมาชิกผู้มียุติวิธีว่า ในการแปรญัตตินั้น ก็ขอได้คำนึงถึงว่าพรรคการเมืองนั้นไม่ใช่ผลผลิตทางกฎหมาย แต่เป็นผลผลิตทางการเมือง อย่าไปจำกัดเขาละก็เป็นการดี ควรจะให้เขามีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นพลังที่เข้มแข็งได้ง่ายๆ และรวดเร็ว จะเป็นการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงกว่าเกี่ยวกับเรื่องพรรคการเมืองนี้ มันก็มาเกี่ยวพันกับเรื่องสมาคมทางการเมือง พรรคการเมือง

นั้นไม่น่าจะไปคำนึงในเรื่องสมาชิกแต่ละคนมากเกินไป เมืองไทยเราไปคำนึงถึงว่าพรรคการเมืองจะต้องรับสมาชิกมาจากเอกชนแต่ละคนอย่างนั้นอย่างนี้จริง ๆ แล้วพรรคการเมืองน่าจะเกิดจากสมาคมได้ เพราะฉะนั้นกระผมจึงขอสนับสนุนความคิดเห็นของท่านสมาชิกหลายท่านที่ได้อภิปรายไว้ว่า ควรจะเลิกกฎหมายสมาคมเสียที่ ห้ามสมาคมมีวัตถุประสงค์ทางการเมือง เพราะกฎหมายฉบับนั้นเป็นการบั่นทอนรากฐานของพรรคการเมืองอย่างมากที่สุด ควรเลิกกฎหมายฉบับนั้น และวิธีที่จะเลิกโดยรวดเร็วก็คือ เพิ่มเติมเสียในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า การรวมตัวกันเป็นสมาคมนั้น ย่อมกระทำได้โดยเสรี เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่ขัดต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็เป็นการเพียงพอแล้ว อย่าไปเขียนว่าต้องไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะถ้าไปเขียนว่าต้องไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ออกกฎหมายมาบังคับได้ ว่าอย่าทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ มันก็จะทำให้สมาคมกลายเป็นสมาคมเฮฮา หรือสมาคมกินเหล้าอย่างที่มีอยู่มากมายในเมืองไทยในขณะนี้ แล้วก็ช่วยทำให้เกิดสมาคมการเมืองที่จะเป็นฐานรองรับพรรคการเมืองให้เข้มแข็งขึ้นอีก อย่างที่เราปรารถนาอยากเห็นเกิดขึ้น เพราะท่านสมาชิกก็คงทราบดีแล้วว่า เราต้องการพรรคการเมืองที่เข้มแข็งขึ้น เพื่อช่วยทำให้ระบบรัฐสภาของเราที่กำลังจะสร้างขึ้นในอนาคตนั้นเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาของชาติได้ ระบบรัฐสภาจะแก้ปัญหาไม่ได้เลยครับ ถ้าระบบพรรคไม่เข้มแข็ง ระบบพรรคจะไม่เข้มแข็ง ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์หรือสมาคม สมาคมหรือกลุ่มผลประโยชน์จะสนับสนุนพรรคการเมืองก็ไม่ได้ ถ้าหากว่ายังมีกฎหมายห้ามสมาคมมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองอยู่ ท่านประธานที่เคารพ กระผมได้มีความรู้สึกในเรื่องพรรคการเมืองนี้อย่างมาก จึงใคร่ขอฝากท่านประธาน และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติแห่งสภานี้ไว้ว่า ในเรื่องของพรรคการเมืองนั้นขอให้ท่านได้สนใจเป็นพิเศษ เพราะจะเป็นหลักประกันของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในอนาคต ขอบพระคุณครับ

นายกมล สมวิเชียร : ท่านประธานที่เคารพ กระผมขออนุญาตสรุปประเด็น ๒ นาที กระผมสรุปประเด็นตั้งแต่เข้าได้ว่า เรากำลังพิจารณากันว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งสิทธิเสรีภาพนั้นได้บัญญัติไว้มากน้อยเพียงใด บางท่านก็บอกว่าบัญญัติไว้มากเกินไป หยุ่มหยุ่ม บางท่านก็บอกว่าน้อยเกินไป ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่

กระผมเคยเสนอตั้งแต่เริ่มต้นแล้วว่าน่าจะเป็นหลักการที่เราจะคุยและตกลงกันเสียก่อนว่า ถ้าเมื่อเราสรุปได้ว่าเราต้องการรัฐธรรมนูญในลักษณะที่เป็นรัฐธรรมนูญ รายละเอียดแบบที่มีรายละเอียดมาก ๆ หรือเราต้องการรัฐธรรมนูญในลักษณะที่เป็นแบบพื้นฐาน คือเอาแต่สิ่งสำคัญ ๆ ที่สำคัญ ๆ เท่านั้นบรรจุไว้ แล้วเราก็คงจะอภิปรายกันได้เร็วมาก เพราะจะตัดปัญหาเรื่องความยาวเกินไปหรือสั้นเกินไปได้ แต่ว่าอย่างไรก็ตามที่ กระผมก็ได้พิจารณา รัฐธรรมนูญฉบับนี้แล้วก็เห็นว่าทางรัฐบาลก็ได้ใช้วิธีการสายกลาง คือ ไม่ยาวเกินไปและไม่สั้นเกินไป อะไรที่มีความจำเป็นต้องยาวก็ยาว เช่น มาตรา ๓๐ จนถึงมาตรา ๓๖ นั้น ซึ่งหลายท่านก็บ่นว่าเป็นการบัญญัติที่สลับซับซ้อนจนเกินไป แต่ว่าเมื่อเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญ ท่านก็บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นการเขียนรัฐธรรมนูญในหมวดนี้นั้น ในส่วนตัวของกระผมรู้สึกว่าเป็นการเขียนที่ดีที่สุดในบรรดาหมวดทั้งหลายของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ และการอภิปรายตั้งแต่เช้าก็มุ่งในประเด็นนี้ ซึ่งกระผมเองก็มีความรู้ และก็ได้รับทราบอะไรหลายอย่างซึ่งตัวเองไม่ได้คาดคิดมาก่อน ล้วนแล้วแต่มีประโยชน์ทั้งสิ้น กระผมมีความรู้สึก أنناจะได้คุยกันพอแล้วในเรื่องนี้ในวาระแรก จึงใคร่เสนอขอให้ผ่านหมวดนี้ไปครับผม

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : มีท่านผู้เสนอ ขอให้ผ่านหมวด ๓ ไปครับ มีท่านผู้ได้รับรองไหมครับ

(มีสมาชิกยื่นขึ้นรับรอง)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดเห็นควรจะอภิปรายกันต่อไป ในหมวด ๓ บ้างไหมครับ คุณประทีป ว่าอย่างไรครับ

นายประทีป เสียงหวาน : กระผมเห็นว่า ควรจะมีการอภิปรายกันต่อไปครับ เพราะว่าหมวดนี้เป็นหมวดที่สำคัญที่สุดหมวดหนึ่งครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เข้าใจ เดียว ๆ ใครรับรองคุณประทีปบ้างละครับ ผมว่าควรอภิปรายกันต่อไปอีกในหมวด ๓ มีผู้รับรองครบถ้วน

(มีสมาชิกยื่นขึ้นรับรอง)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ขอมติดีกว่านะครับ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะผ่านหมวด ๓ ไปได้เพื่ออภิปรายกันในหมวด ๔ ต่อไป ขอได้โปรดยกมือขึ้นครับ

(มีสมาชิกยกมือ ๔๔ คน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดเห็นว่ายังควรอภิปรายกันต่อไปในหมวด ๓ ขอได้โปรดยกมือขึ้นครับ

(มีสมาชิกยกมือ ๔๔ คน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เป็นอันว่าที่ประชุมให้อภิปรายกันต่อไปในหมวดที่ ๓

นายสมัคร สุนทรเวช : กระทบขอท้วงการนับคะแนนครั้งนี้ครับ เพราะว่าการนับคะแนนเมื่อตะกี้เห็นได้ชัดด้วยสายตาวา คนที่ขอให้ผ่านไปนั้นมากเสียจนขนาดหนัก แต่ว่าจะแนะนำออกมาอย่างนี้ กระทบเห็นว่าเจ้าหน้าที่นับไม่ถูก กระทบขอให้นับใหม่ โหวตใหม่ อะไรก็ได้ครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เมื่อมีท่านสมาชิกสงสัยก็นับคะแนนใหม่นะครับ

นายจันทร์ อินลุตเทพ : ลงมติคนเดียวก็พอครับ ไม่ควรโหวตเป็นสองที่ครับ ถือเป็นเด็ดขาดเลย

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : มันก็ไม่ถูก ยกมือ ๕ คะแนน ผมถือว่าเป็นเด็ดขาดมันก็หมดเรื่องกันซี ไม่ถามคนอื่นเขาบ้างไม่ได้หรอก เอาใหม่อีกทีก็แล้วกันครับ ท่านผู้ใดเห็นควรผ่านหมวด ๓ ไปได้ ขอได้โปรดยกมือขึ้น

(มีสมาชิกยกมือ ๑๓๔ คน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดเห็นควรอภิปรายต่อไป ในหมวด ๓ ขอได้โปรดยกมือขึ้น

(มีสมาชิกยกมือ ๖๓ คน)

(นายประคอง เทวารุทธ ได้ยื่นขึ้นแสดงการประท้วง)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : คุณประคองว่าอย่างไรครับ

นายประคอง เทวารุทธ : ขอกราบประท้วงท่านประธานครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ได้ครับ เชิญครับ

นายประคอง เทวารุทธ : การขอนับคะแนนใหม่นั้นต้องมีสมาชิกรับรองถึง ๓๐ คน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เออจริงซี ผมก็ดันไป เข้าเอาใหม่อีกที ไม่ยกหรอก ไม่ยกหรอก มีท่านผู้เสนอให้นำคะแนนใหม่ครับ ท่านผู้ใดอยากจะรับรองให้ครบ ๓๐ คน ตามข้อบังคับ โปรดยื่นขึ้น

(มีสมาชิกยื่นขึ้นรับรองครบจำนวน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ขอขอบคุณประคองครับ ครบแล้ว เอ้าที่นี้ การยกมือก็ยกไปแล้ว ก็เห็นจะไม่ต้องยกกันอีก ก็เอากัน ถือว่าอย่างนี้รับรองเรียบร้อยแล้ว เป็นอันว่าที่ประชุมนี้เห็นควรผ่านหมวด ๓ ไปครับ ต่อไปเป็นการอภิปรายในหมวด ๔ นะครับ เรื่องหน้าที่ของชนชาวไทย คุณนิคมครับ

นายนิคม จันทรวิฑูร : ท่านประธานที่เคารพ กระผม นิคม จันทรวิฑูร กระผม ในตอนต้นนี้อยากจะกราบเรียนท่านประธานว่า กระผมไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของท่าน สมาชิกผู้มีเกียรติคนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนที่ผมเคารพรักส่วนตัวอยู่ ที่จะให้ตัดหมวด ๔ ออกโดย นำหมวด ๔ ไปไว้ในหมวด ๓ กระผมเห็นว่าหมวด ๔ นี้จำเป็นจะต้องมี และก็มีลักษณะเด่นชัดของตัวเอง อันนี้เป็นประเด็นแรก

ประเด็นที่สอง กระผมเห็นด้วยกับหน้าที่ต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ แต่ใครที่จะกราบเรียนเสนอท่านประธาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านคณะกรรมการซึ่งจะได้มีการพิจารณารายละเอียดต่อไปว่ามีหน้าที่สำคัญอีกอันหนึ่งซึ่งน่าจะเขียนไว้ หน้าที่นั้นก็คือ บุคคลทุกคนมีหน้าที่ที่จะเลี้ยงดูและอบรมบุตร ให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ กระผมขอ

เสนอเหตุผลสั้น ๆ ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันนี้มีมากมายและปัญหาสำคัญที่สุดอันหนึ่งก็คือปัญหาเยาวชน ปัญหาเด็กวัยรุ่น ปัญหาเด็กเกี่ยวกับความประพฤติต่างๆ มีสาเหตุสำคัญมาจากผู้ปกครอง โดยปกติก็หัวหน้าครอบครัวไม่ได้ดูแลให้การอบรมให้การรับอบรมเลี้ยงดูอย่างดี ฉะนั้นกระผมเห็นว่า เมื่อเรามีสิทธิเสรีภาพมากมายกั๊กหน้าหลายประการแล้วก็จำเป็นอย่างยิ่ง คนไทยก็ควรจะมีหน้าที่อันสำคัญนี้คือ เราให้กำเนิดบุตรออกมาแล้วก็ควรจะได้ดูแลเขาให้ดีให้การอบรมเขาให้ดี เพื่อที่เขาจะได้เป็นพลเมืองดีมาทำหน้าที่ทำนุบำรุงประชาธิปไตยต่อไปครับ ขอขอบพระคุณ

นายประคอง เทวารุท: ท่านประธานที่เคารพ ในหมวดนี้กระผมได้อภิปรายไว้บ้างแล้วในตอนคำปรารภ แต่กระผมยังมีความติดใจอยู่นิดหน่อยที่ใครจะขอแสดงความเห็นเพิ่มเติมในหมวดนี้ก็คือตามมาตรา ๕๕ ที่ว่าบุคคลมีหน้าที่ที่จะพึงเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายนั้น กระผมรู้สึกว่ามันน่าที่จำเป็นจะต้องเขียนเช่นนั้น เพราะว่าบุคคลเราทั้งหลายที่ได้เกิดมาไม่ว่าอยู่ในชาติศาสนาใด หรือเมืองใด ราชอาณาจักรใดก็ตาม ก็จำเป็นจะต้องทำหรือปฏิบัติอย่างนั้นอยู่แล้ว การเขียนนั้นหรือเขียนย่อในเช่นนั้น กระผมเห็นว่าเกินความจำเป็นและอาจจะมองไปในแง่ที่ซับซ้อนเกินไปก็ได้ แต่ถ้าหากว่าจำเป็นจะต้องเขียนเช่นนั้นจริงๆ กระผมก็ขอประธานใคร่ขอตั้งข้อสังเกตว่าควรจะต้องตัดคำว่า "เคารพ" ออกเสีย เพราะการที่เรามีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของชาติบ้านเมืองหรือของราชอาณาจักรนั้นก็เพียงพออยู่แล้ว เพราะว่าตัวบทกฎหมายนั้นมันก็ย่อมมีแง่คิดกันได้ ๒ อย่าง คือจะตีความเข้าก็ได้ ตีความออกก็ได้ ไม่ว่ากฎหมายจะเขียนมาในรูปใดก็ตาม เพราะฉะนั้นบุคคลทั้งหลายก็ไม่ควรจะต้องมีความเคารพในกฎหมายนั้นก็ได้ เพราะว่ากฎหมายนั้นไม่ใช่บุญญาบุคคลหรือสิ่งที่เราจะต้องเคารพเสมอไป ตรงกันข้าม ในกฎหมายใดๆ ที่ออกมาบังคับอาณาประชาราษฎร์แล้ว ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงกับความเห็นของราษฎรที่ถูกบังคับตามกฎหมายนั้นๆ แต่ว่าก็ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม แต่การปฏิบัติตามกฎหมายนี้ไม่หมายความว่าต้องไปแสดงความเคารพในกฎหมายที่ตัวไม่เห็นด้วยนั้นด้วย อันนี้กระผมเห็นว่าเกินความจำเป็น และนอกจากนั้นในมาตรา ๕๖ ซึ่งเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติ กระผมก็มีความเห็นว่าประโยคที่บังคับต่อไปว่า "บุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องพึงกระทำโดยสุจริตและมุ่ง

ถึงประโยชน์ส่วนรวม” ผมคิดว่าเมื่อเราจะเป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว เราทำไมจะต้องไปเน้นหรือย้ำในเรื่องนี้กันว่า ทุกคนจะต้องทำโดยสุจริตหรือจะต้องทำโดยมุ่งต่อส่วนรวม ก็เมื่อส่วนใหญ่เราจะต้องทำเพื่อรัฐหรือเพื่อประเทศชาติราชบัลลังก์อะไรกันขึ้นแล้วทุกวิถีทางอยู่แล้ว และทุกคนมีหน้าที่จะต้องกระทำเช่นนั้นแล้ว ทำไมเราไปตั้งข้อสงสัยว่าทุกคนจะทำหรือมีบางส่วนจะต้องทำโดยไม่สุจริตหรือโดยไม่เห็นแก่ส่วนรวม การเน้นเช่นนี้ก็เป็นการสื่อสำแดงว่าเราตั้งข้อระแวงอาณาประชาราษฎร์หรือตัวเราเองไว้ตั้งแต่ต้น จึงไม่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นอย่างยิ่งครับ ผมขอบพระคุณ

นายประชุม โฉมฉาย : ท่านประธานครับ ผม ประชุม โฉมฉาย ผมมีเพียงมีประเด็นเพียงในหมวด ๔ นี้ คือในมาตรา ๕๖ เท่านั้น ผมเห็นด้วยกับคุณประคอง แต่ด้วยเหตุผลต่างกันครับ ตามปกติกฎหมายที่มีนั้นก็จะมีจุดมุ่งหมายจะบังคับอากัปกิริยาภายนอกแต่มาตรา ๕๖ นี้แปลกมากบังคับจิตใจคน คือสิ่งที่เหลือเชื่อที่จะปฏิบัติได้ ก็จริงอยู่ในทางกฎหมายนั้น เจตนาก็เป็นสิ่งสำคัญ ในการพิสูจน์ว่าคนมีความตั้งใจทำอะไรบางอย่างหรือไม่ คนประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่ในแง่ของกฎหมาย พื้นฐานของชาตินะครับ ผมไม่เห็นด้วยที่จะใส่เฉพาะส่วนที่สองของมาตรา ๕๖ ไว้ ขอบคุณครับ

นายบุญถิ่น อัตถากร : ท่านประธานที่เคารพ กระผมขอขอบพระคุณที่ได้โอกาสได้แสดงความคิดเห็น และขอถือโอกาสนี้แสดงความยินดีอย่างจริงใจและสุดซึ้งต่อท่านคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและรัฐบาล กระผมใคร่จะขออภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรา ๕๕ ที่จริงมาตรานี้สืบเนื่องมาจากมาตรา ๔๑ ซึ่งมีได้มีท่านผู้ได้อภิปราย การศึกษาอบรม เราทราบดีว่าเป็นปัญหารากฐานเป็นปัญหาซึ่งจะวางรากฐานให้คนเป็นคน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยมีกระแสพระราชดำรัสแก่นิสิตนักศึกษาครั้งหนึ่งว่า ความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชน ย่อมแจ้งประจักษ์อยู่แล้วว่ามีคามหมายและความสำคัญประการใด ถ้าหากว่าเราจะทำโครงสร้างรัฐธรรมนูญให้ดีประการใดก็ตาม โครงสร้างนั้นก็จะต้องไม่มีความหมาย ถ้าหากว่าโครงสร้างไม่เจือไปด้วยเลือด ชีวิตและวิญญาณของคน ผู้ซึ่งได้รับการศึกษา การศึกษาแก้ไขปัญหาได้ต่างๆ นานา ท่านเทศา ดันตระกูล, ณ ระนอง ท่านเคยสอน ศึกษาเหตุผลเหตุเกิดไว้ว่า การที่

จะแก้ไขปัญหาใจผู้ร้ายและอื่น ๆ นั้น ต้องอาศัยการศึกษาเพื่อให้คนมีอาชีพ และปัญหาอื่น ๆ ก็จะมีหมดสิ้นไปเอง นี่ก็เป็นนักปกครองซึ่งมีชื่อคนหนึ่ง ที่นี้กระผมมาดูมาตรา ๕๔ นี้ รู้สึกว่าจะขัดกับเจตนารมณ์ของคำปรารภในหน้า ข. ซึ่งพิมพ์ในสมุดปกสีขาว ในหน้า ข. นั้นบอกว่า สภานี้จะพยายามสร้างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และได้บันทึกสิ่งต่าง ๆ เอาไว้ ซึ่งกระผมก็ดีใจ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เกิดความข้องใจ เช่น บันทึกถึงเหตุการณ์ผันแปรของบ้านเมืองถึงความล้มเหลวของรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ก็อาจจะเพราะการศึกษากระมัง และจารึกถึงวีรชนผู้ที่เสียสละด้วยความกล้าหาญเสียสละแม้แต่เลือดเนื้อและชีวิต เมื่อวันที่ ๑๓ และ ๑๔ ตุลาคม ก็เป็นสิ่งที่น่ายินดีที่จารึกเอาไว้ แต่ในขณะที่เดียวกันเกี่ยวกับปัญหาการศึกษานั้น ก็อาจจะมีความคิดไปในแง่ว่าได้จารึกสิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้นต่อไปได้หรือไม่ จะทำให้เกิดความกระเทือนใจไม่สบายใจได้หรือไม่ กระผมเมื่อเป็นเด็ก ๆ ยังจำได้ ได้ทราบข่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ สวรรคต ร้องไห้ แม่ถามว่าทำไมร้องไห้ รักท่านนักหรือ กระผมตอบแม่ว่ารักท่านมากรักท่านมาก แต่มีเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ร้องไห้คือ กลัวเหตุการณ์บ้านเมืองจะไม่เรียบร้อย ทำไมจึงคิดเช่นนั้น เพราะประวัติศาสตร์ไทยนั้นก็จารึกแต่เหตุการณ์อันไม่ดีงาม ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากเปลี่ยนกษัตริย์และในฐานะเป็นเด็กจึงไม่สบายใจ ที่นี้ตามมาตรา ๔๐ ของร่างรัฐธรรมนูญ ก็พูดถึงสิ่งซึ่งกระทำให้เกิดความหวั่นไหวในจิตใจของเด็กซึ่งมีบางท่านได้กล่าวถึง กระผมก็รู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่งที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นความสำคัญที่จะต้องป้องกันความเสื่อมทรามของเยาวชน แต่ถ้ามองไปในอีกแง่หนึ่ง รัฐธรรมนูญนี้ได้จารึกไว้ซึ่งความล้มเหลว และจารึกไว้ซึ่งหยาดเลือดของชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๑๓ และ ๑๔ เพราะฉะนั้นกระผมเองก็เลยไม่ปลงใจว่าจะขัดกับมาตรา ๔๐ หรือไม่ ที่เขียนไว้ในคำปรารภนั้น หรือจะมีแง่ที่ไม่ขัด หรือมองได้ทั้งสองแง่ก็แล้วแต่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติจะพิจารณา ที่นี้ที่กระผมกราบเรียนมาในมาตรา ๕๔ นี้ ไปขัดกับคำปรารภที่ว่าต้องการสร้างรัฐธรรมนูญถาวรนั้น ก็มาสะดุ้งเมื่อเห็นคำว่าการศึกษาอบรมขั้นประถมศึกษา ทำไมเราถึงมาจำกัดแค่ประถมศึกษา เมื่อ ๕-๖ ปีมาแล้ว กระผมได้มีโอกาสไปนั่งฟังคำกล่าวเปิดประชุมของคุณนายเมอร์เรย์ ที่อิสราเอล ท่านบอกว่าสิ่งที่ท่านภาคภูมิใจที่สุดรัฐบาลท่านภาคภูมิใจที่สุดก็คือ แม้แต่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม ปัญหาเศรษฐกิจก็รัดตัว

การเงินก็ลำบาก เราภูมิใจที่ได้ขยายการศึกษาภาคบังคับไปถึง ๑๒ ปี ท่านว่าอย่างนั้น กระทบสนับสนุนมาตรา ๔๐ อย่างเต็มที่ แต่พอมาถึงมาตรา ๕๔ รู้สึกไม่สบายใจว่า ถ้าหากว่ามีรัฐบาลซึ่งมีความสามารถที่จะหาเงินหาทองขยายการศึกษาจาก ๗ ปี ภาคบังคับจาก ๗ ปี เป็น ๘ ปี ๑๐ ปี ๑๒ ปี ใน ๑๐ ปี หรือ ๑๕ ปีข้างหน้าหรือแม้แต่ ๕ ปีข้างหน้า ถ้าท่านมีความสามารถจะมีต้องมาแก้รัฐธรรมนูญข้อนี้หรือ ถ้าเป็นเช่นนั้นมาตรา ๔๔ นี้ ก็จะเป็นเหตุหนึ่งซึ่งให้ธรรมนูญฉบับนี้จะผ่านไปไม่เป็นฉบับถาวรอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้น กระทบก็ถือว่าอาศัยมาตรา ๔๑ ซึ่งเน้นถึงสิทธิเสรีภาพ แต่ว่าพอถึงหน้าที่เข้าก็ทำให้เกิดความไม่สบายใจ และยิ่งกว่านั้นมาตรา ๕๔ นี้ก็ยังไม่พัวพันกับมาตราอื่น ซึ่งต้องขอประทานอภัย ท่านประธานเป็นอันมาก ซึ่งกระทบรู้สึกว่ามันพันกันถึงสิทธินั้นก็ตีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวระบุไว้ แต่สิทธิซึ่งไม่มีหน้าที่นั้นก็รับรองกันว่าไม่มีความหมาย แต่สิทธิและมีหน้าที่เฉยๆ ไม่มีการดำเนินการซึ่งจะก่อให้เกิดผลตามที่เราต้องการ คือให้การศึกษาอบรมเตรียมคนทั้งกายและใจที่จะสามารถประกอบอาชีพได้เป็นหลัก เป็นการสนับสนุนของความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของบ้านเมืองนั้น ก็จะไม่มีความหมายอย่างไร เพราะฉะนั้นจึงขอประทานอภัย ซึ่งจะได้ขอเวลาเพิ่มเติมพุดคิด ส่วนของมาตราหรือมาตราที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ เกี่ยวกับการศึกษาอบรม ก็ขอเอาแต่เพียงบางเรื่อง ซึ่งกระทบรู้สึกว่ายังมีจุดซึ่งน่าจะได้อะไร ถึงแม้ว่าท่านกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและรัฐบาลได้พยายามทำให้ละเอียด แต่ความละเอียดนี้เองก็อาจจะทำให้เกิดช่องโหว่หรือไม่ มันเป็นข้อคิดของกระทบเช่น ในมาตรา ๗๓ มาตรา ๗๔ ก็พูดถึงว่าจะส่งเสริมรักษาความงามธรรมชาติ การค้นหาทรัพยากรธรรมชาติ นี่ก็เหมือนกัน เกี่ยวกับการศึกษาอบรมของประชาชนโดยตรงของคนโดยตรง ทุกเพศทุกวัย ทุกอายุทุกนาม พูดถึงแต่รักษาความงามค้นหาทรัพยากร แต่ในขณะที่เดียวกันทำไมไม่พูดถึงการสงวนรักษาทรัพยากร ซึ่งเป็นที่จำเป็นอย่างยิ่ง และในมาตราซึ่งระบุถึงประถมศึกษาและก็มีอุดมศึกษา แต่เราขาดสิ่งสำคัญซึ่งก็ยอมรับกันในปัจจุบันในวงการการศึกษา เมื่อสองสามวันนี้เองก็มีข่าวในหนังสือพิมพ์ และทางวิทยุบางแห่งเกี่ยวกับการปรับปรุงการศึกษาในประเทศอิหร่าน เขากำลังจะถือว่าการอนุบาลเป็นเรื่องสำคัญ ในมาตราซึ่งว่าด้วยสังคมสงเคราะห์และในมาตราที่ว่าด้วยมารดาและทารกก็มีซึ่งกระทบก็ชื่นชมยินดี ในมาตราที่ว่าด้วยประถมก็มีแต่ระยะนั้นหายไปไหน เอา

เด็กไปไว้ที่ไหนในระหว่างที่เป็นทารก กลับไปจนถึงเข้าโรงเรียน ซึ่งก็เป็นระยะสำคัญที่สุดในชีวิตของเด็ก ถ้าหากว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่จะออกมาครอบคลุมถึงปัญหาดังที่มีปรากฏในร่าง ทำไม่ได้พูดถึงเด็กซึ่งอยู่ในระยะนั้นและมีความสำคัญที่สุดที่จะรับความรู้ รับการอบรม ทุนบำรุงทางร่างกายที่จะเตรียมพร้อมที่จะให้เป็นนักเรียนที่ดีให้เป็นพลเมืองที่ดี ฉะนั้น กระผมก็เป็นห่วง และยิ่งกว่านั้นเกี่ยวกับเรื่องการสาธารณสุขนั้น ก็พูดถึงทารกสงเคราะห์ มารดาสงเคราะห์ กระผมก็ชื่นชมยินดี แต่รู้สึกว่าจะสงเคราะห์เฉยๆ โดยไม่ให้เกิดการศึกษา อบรมนั้นจะไม่สมบูรณ์หรือว่าการสงเคราะห์ที่กล่าวนั้นรวมถึงการอบรมศึกษาด้วย กระผมก็ไม่ทราบคือ คนเราทำทั้งหลายที่นั่งอยู่ ณ ที่นี้ก็จะเห็นด้วยกับกระผมว่า สิ่งที่เราเรียนมาเป็นอันมากนั้นเราได้มาจากแม่ของเรา มารดาของเรา เราได้จากโรงเรียนก็เป็นเพียงความรู้ ส่วนการอบรมอันแท้จริงที่สำคัญนั้นก็มาจากมารดา การอบรมที่เป็นรากฐานเป็นพื้นฐานซึ่งจะยึดถือต่อไปและเสริม เมื่อเป็นนักเรียนก็มาจากมารดา กลับจากโรงเรียนไปแล้วก็มาจากมารดา แต่มีได้ระดับถึงในร่างนั้นมิได้ระบุถึงการอบรมศึกษาของมารดา ซึ่งกระผมว่าถ้าขาดนี้เสียก็จะเป็นสิ่งซึ่งทำให้ขาดความสมบูรณ์ไป ที่นี้อีกมาตราหนึ่งซึ่งพาดพิงเกี่ยวกับการอบรมศึกษาก็คือ มาตรา ๘๔ มีไว้ว่า รัฐพึงจัดให้บุคคลทุพพลภาพมีงานทำ กระผมได้เรียนไปในตอนต้นแล้วว่า เราให้การศึกษาเพื่อสามารถประกอบอาชีพได้ ก็ขอขอบพระคุณท่านกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญเป็นอย่างยิ่งที่พูดถึงการมีอาชีพของบุคคลทุพพลภาพ แต่เป็นที่น่าเสียดายไม่มีการศึกษาของบุคคลประเภทนี้ และในการที่จะร่างให้มีรายละเอียดมากมายนี้ กระผมรู้สึกว่าจะบางที่ถ้าจะให้ละเอียดทุกส่วน ก็จะเป็นการดี จึงขอฝากข้อสังเกตเหล่านี้ไว้สำหรับท่านผู้ที่จะถูกเลือกเป็นกรรมาธิการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ กระผมขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งครับ ขอขอบพระคุณ

ภรรดา ประทีป มาร์ติน โกลมมาต : ท่านประธานที่เคารพ กระผมเห็นว่าเรากำลังพูดอยู่หมวด ๔ นะครับ แต่รู้สึกว่ถ้าหมวด ๔ นี้พวกเราไม่สนใจกันแล้ว ก็อย่าที่จะใคร่เสนอ ปิดอภิปรายหมวด ๔ เสียเลย เพื่อไปหมวด ๕ กันต่อไปครับ ท่านผู้ใดเห็นด้วย โปรดรับรอง

(มีสมาชิกยืนขึ้นรับรอง)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : มีผู้รับรองครบแล้วครับ

นายปวย อึ้งภากรณ์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผมขอให้เปิดอภิปรายต่อไป ท่านผู้ใดเห็นด้วย โปรดรับรอง

(มีสมาชิกรับรอง)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : กระผมจะขอมติต่อที่ประชุมอีกครั้งหนึ่งว่า ท่านผู้ใดเห็นควรผ่านหมวด ๔ ไปได้ ขอให้โปรดยกมือขึ้น

(มีสมาชิกยกมือ ๕๑ คน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะอภิปรายกันต่อไป ในหมวด ๔ ขอให้โปรดยกมือขึ้น

(มีสมาชิกยกมือ ๑๒๐ คน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เป็นอันว่าอภิปรายกันต่อไปครับ

คุณหญิงอัมพร มีสุข : ท่านประธานที่เคารพ ดิฉันขอเวลานิดเดียว อยากจะอภิปรายมาตรา ๕๔ ซึ่งมีท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้กล่าวแล้ว ดิฉันอยากจะเรียนว่า ในมาตรานี้ ไม่ทราบทางรัฐบาลที่ระบุว่าให้มีหน้าที่รับการศึกษาอบรมเพียงแค่นั้น ประถมศึกษานั้น ท่านมีความในใจจะโรยหรือเปล่า ดิฉันใคร่ขอประทานฝากความคิดสนับสนุนข้ออภิปรายของท่านสมาชิกผู้มีเกียรติซึ่งได้อภิปรายไปแล้วว่าน่าจะตัดคำว่าชั้นประถมศึกษาออก หรือมีนั้นนั้นก็เปลี่ยนถ้อยคำ เพื่อจะเปิดประตูไว้ว่า ถ้าเมื่อใดบ้านเมืองเรามีกำลังที่จะให้การศึกษาแก่คนเกินระดับประถมศึกษาไปแล้วจะได้ไม่ต้องเปลี่ยนรัฐธรรมนูญกันบ่อย ๆ ขอบพระคุณมากค่ะ

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ : กระผมใคร่ขอเสนอความเห็นในข้อที่ในโครงสร้างของรัฐธรรมนูญนั้น โดยเฉพาะหมวด ๔ นี้ มีหน้าที่บ่งไว้แต่เฉพาะชนชาวไทย เท่านั้นว่า มีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร มีหน้าที่ต้องศึกษา มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้ แต่กระผมคิดว่าเราอาจจะลืมไปว่า บุคคลอื่น ๆ ที่เข้ามาพึ่งบารมีประเทศไทย หรือเข้ามาด้วยความจำเป็น เพราะว่าการรบพุ่งบังคับ หรือเช่นบุคคลพลัดถิ่นก็ดี บุคคลอพยพก็ดี เหล่านี้ไม่มีหน้าที่บ่งให้เขาทำอะไรบ้าง แต่ว่าจะโดยเจาะจงเฉพาะให้หน้าที่แก่คนไทยเท่านั้น

ที่แบกภาระหน้าที่อันนี้ คนที่เขาฟังพระบรมโพธิสมภารนั้นเขาได้สิทธิได้ประโยชน์ ได้ทำอะไรต่าง ๆ ทุกประการ แต่ไม่มีปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เลย อันนี้กระผมก็ขอฝากเป็นข้อสังเกตไว้แต่เพียงเท่านี้

นายทัญญู ณ ถลาง : ท่านประธานที่เคารพ กระผมใคร่จะขออภิปรายเกี่ยวกับมาตรา ๕๓ ที่ว่าบุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ กระผมอ่านดูแล้วรู้สึกว่าจะเจตนาหมายก็คงจะหมายถึงการป้องกันประเทศในกรณีที่จะถูกรุกรานหรือสงครามหรือภัยพิบัติภายนอก อันเกิดจากศัตรูภายนอกประเทศ ตามความรู้สึกของกระผมเห็นว่าภัยพิบัตินั้นหรือความหมายจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยฝีมือของคนไทยด้วยกัน ซึ่งไม่ใช่ว่าจะต้องเป็นผู้ก่อการร้ายคือ ในกรณีทำลายทรัพย์สินกรรมชาติ หรือทำลายโบราณสถานหรือทำลายสิ่งซึ่งเป็นผืนแผ่นดินอันเป็นที่ตั้งของประเทศ อันเป็นที่ที่เราจะยึดเพื่อการดำรงอยู่ของชาติ หน้าที่ในการป้องกันประเทศในลักษณะเช่นนี้ กระผมคิดว่าน่าที่จะได้มีการระบุไว้เพื่อที่จะได้สัมพันธ์กับมาตรา ๗๓ ในเรื่องของแนวนโยบายแห่งรัฐ ส่วนการที่จะใช้ถ้อยคำประการใดนั้น เป็นเรื่องที่กรมการควรพิจารณา แต่โดยหลักการกระผมเห็นว่าการป้องกันประเทศ ในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าหากเราจะได้ทราบถึงข้อเท็จจริงในเรื่องความพิบัติในเรื่องทรัพย์สินของประเทศ ขอบพระคุณ

นายกระจ่าง พันธุมนวิน : ท่านประธานที่เคารพ กระผม กระจ่าง พันธุมนวิน ใคร่ขออภิปรายเกี่ยวกับมาตรา ๕๓ แต่ว่าในคนละลักษณะกับท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ เมื่อตะกี้ซึ่งกระผมคิดว่าเจตนาหมายของผู้ร่างรัฐธรรมนูญนี้ก็คงหมายถึงการป้องกันประเทศในเรื่องของสงครามทางทหาร แต่ว่าตรงกันข้ามกับที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติหลาย ๆ ท่านได้กล่าวในสภานี้ว่าโลกนี้เต็มไปด้วยสันติภาพ ซึ่งมีจรวดติดหัวปรมาณูจ้องเข้าหากันอยู่เยอะเยอะนี่นะครับ กระผมคิดว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติและประชาชนที่กำลังฟังการถ่ายทอดนี้คงจะเห็นด้วยกับกระผมว่า คำว่า การรุกรานทางเศรษฐกิจ การบ่อนทำลายทางการเมือง และการใช้เอาวัฒนธรรมหรือปัญหาของชนกลุ่มน้อยเป็นเครื่องบ่อนทำลายประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นก็เป็นมาตรฐานของโลกนี้ ดังนั้นกระผมจึงใคร่กราบเรียนท่านประธานฝากความคิดเห็นว่า น่าจะได้มีการเขียนขยายความในมาตรา ๕๓ นี้ เพื่อให้รัฐธรรมนูญนี้มีความทันสมัยในการป้องกันประเทศชาติ ขอบพระคุณครับ

นายชูวงศ์ ฉายะบุตร : ท่านประธานที่เคารพ กระผม ชูวงศ์ ฉายะบุตร มีข้อสงสัยอยากจะกราบเรียนถามรัฐบาลใน ๒ มาตรา ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวข้องกัน คือ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๖ ในมาตรา ๕๒ บัญญัติไว้ว่า บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนี้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนี้เท่าที่กระผมได้อ่านทั้งหลายครั้งแล้ว กระผมคิดว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนั้น มีความหมายว่าจะต้องมีการเลือกตั้ง และก็ตามที่มีการพินต์เผยแพร่ประชาธิปไตยต่าง ๆ ก็บอกว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ก็คือ การจะต้องมีการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นในมาตรา ๕๖ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิออกเสียงประชามติ บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริตและมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม กระผมตีความว่า หน้าที่ของชนชาวไทยนั้น คือ หน้าที่ในการที่จะต้องได้ออกเสียงเลือกตั้งให้ใหม่ครับ กระผมขอกราบเรียนถาม

นายประกอบ หุตะสิงห์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) : ท่านประธานที่เคารพที่ท่านสมาชิกขอร้องใจว่า บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตามมาตรา ๕๒ การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนี้ก็ให้สิทธิเสรีภาพแก่บุคคลไว้แล้ว เพราะฉะนั้นที่ท่านถามว่าจะเป็นการบังคับให้ไปทำการเลือกตั้งหรือไม่นั้น ผมขอเรียนตอบว่าไม่เป็นการบังคับ เพราะนั่นเป็นเสรีภาพของบุคคลในการที่จะไปทำการเลือกตั้งหรือไม่ไปทำการเลือกตั้ง แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญนี้เขียนไว้เป็นแนวเพียงว่า ถ้าการจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามตินั้นขอให้บุคคลกระทำการโดยสุจริต

นายมะเนาะ ยูเด็น : ท่านประธานที่เคารพ ผม มะเนาะ ยูเด็น ครับ สำหรับในหมวด ๔ นี้ ผมเห็นว่า มีประเด็นที่น่าจะพิจารณาอยู่ ๓ ประเด็นในทรรณะของผมนะครับ ประเด็นที่หนึ่ง ก็คือว่ามาตรา ๕๒ ก็บังคับไว้ชัดแล้ว บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนี้เพราะฉะนั้นในมาตรา ๕๖ ผมก็เห็นว่าเป็นการขยายความของมาตรา ๕๒ เพราะฉะนั้นตามความเห็นของผมก็ไม่ควรจะมีในมาตรา ๕๖ ประเด็นที่สองก็คือว่า มาตรา ๕๘ ก็แบบเดียวกันนะครับ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา ๕๘ นี้ในทรรณะของผมก็

รู้สึกว่ามันจะเป็นการขยายความของมาตรา ๕๕ คือว่าบุคคลมีหน้าที่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นการที่จะช่วยเหลือราชการบอกว่าตามที่กฎหมายบัญญัติก็หมายความว่า เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นก็เป็นการขยายและมีอีกประเด็นหนึ่งซึ่งผมเห็นว่าน่าจะเพิ่มเติมเข้าไป เมื่อเข้านี้มีกรอบที่ปรากฏในเรื่องมาตรา ๕๖ กับมาตรา ๕๗ เกี่ยวกับเรื่องรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวซึ่งมีความเห็นแตกแยกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งก็ว่าควรจะมี อีกฝ่ายหนึ่งว่าไม่ควรจะใส่ไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นทางออก ผมคิดว่าในหมวดหน้าที่นี้เราน่าจะบัญญัติไว้สักอย่างเพื่อจะเป็นการบันทึกไว้ว่ารัฐธรรมนูญนั้นนอกจากจะเป็นกฎหมายสูงสุดในทางการเมืองแล้ว ก็อาจจะเป็นบันทึกในทางวัฒนธรรมและก็เป็นทางสังคมด้วย ผมคิดว่าน่าจะมีส่วนเสียอีกมาตราหนึ่งบัญญัติไว้ว่า บุคคลมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย วัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดี เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ถ้าเราบัญญัติอันนี้แล้ว เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวอะไรนี้ ๒ มาตรานี้อาจจะหมดไป เพราะว่ามันเป็นการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีของส่วนรวมอยู่แล้ว ผมมีความเห็นเท่านั้น ขอขอบคุณครับ

นายทวิช กลิ่นประทุม : ท่านประธานที่เคารพ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ ผมทวิช กลิ่นประทุม ผมใคร่ขอแสดงความคิดเห็นในหมวด ๕ ว่าด้วยหน้าที่ของชนชาวไทย ตามมาตรา ๕๒ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญนั้นนั้น ผมเองเข้าใจว่า ท่านกรรมการและรัฐบาลได้หยิบยกเอารัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นจำนวนสาระสำคัญของความหมายในรัฐธรรมนูญตามมาตรานั้น ๆ ซึ่งหยิบยกประเด็นขึ้นมาเท่าที่ผมได้ศึกษาได้อ่าน ได้พิจารณาในร่างรัฐธรรมนูญนี้แล้วว่า เรื่องการรักษาไว้ซึ่งชาติ นั้น ก็มีอยู่แล้วในมาตรา ๕๓ ที่ว่าบุคคลมีหน้าที่ที่จะป้องกันประเทศ จะป้องกันประเทศหรือรักษาชาติก็ใจความอันเดียวกัน ที่นี้คำว่า "ศาสนา" นั้น ผมยังข้องใจเป็นอันมาก คำว่าบุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งศาสนา คำว่าศาสนานี้ในเมืองไทยนั้นมีหลายศาสนาด้วยกันเช่นศาสนาพุทธ แล้วก็ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาถือจ้าวเจ้าทรง เราจะกำหนดอะไรลงไปว่าบุคคลที่จะมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งศาสนาจะเป็นศาสนาอะไร ฉะนั้นผมใคร่จะขอให้ตัดคำว่า ศาสนาอันนี้ออกเสีย ซึ่งตามหลักแล้ว เราก็มีอยู่แล้วในหมวดพระมหากษัตริย์ซึ่งพระองค์ตามมาตรา ๘ พระมหากษัตริย์

ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกซึ่งเรื่องศาสนานั้นเราก็กินความไปหมดแล้ว แล้วอีกประการหนึ่งบุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งพระมหากษัตริย์นั้น ผมว่าในหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์นั้นก็ได้รับชุดแจ่งอยู่แล้วว่า องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ฉะนั้นผมถือว่าคำบางคำอาจจะเป็นการเกินเลยไปมาก เพราะอาจจะเป็นการฟุ่มเฟือยจนเกินไป แต่ก็มิได้มีการเจตนาประการใด เพราะผมคิดว่าผู้ร่างกิติ และรัฐบาลกิติ มีเจตนาอันสุจริตในการที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มา แต่เรื่องประเด็นสำคัญหรือเนื้อหาสาระและเจตนาารมณ์ของผู้ร่างเดิมนั้นมีความหมายลึกซึ้งมากมายสำหรับในรัฐธรรมนูญฉบับเก่า ฉะนั้นการหยิบยกประเด็นหรือการหยิบยกข้อความใดขึ้นมา นั้น ผมคิดว่าน่าจะได้พิจารณาถึงความเหมาะสมและความหมายเดิมอยู่ ขอขอบคุณ

นายแสวง ทัดเที่ยง : ขอบพระคุณครับท่านประธานสภาที่เคารพ หมวด ๔ หน้าสี่ของประชาชนชาวไทย มาตรา ๕๘ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามกฎหมายบัญญัติ กระผมขอวิจารณ์ว่า โดยมากราษฎรได้พบเห็นพนักงานเจ้าหน้าที่ทุจริตต่อหน้าที่ เช่นถูกรีดไถ บังหรือรับสินบนบ้าง ได้ทำการนั้นๆ ไม่ใช่หน้าที่บัง ให้ละเว้นตามหน้าที่บ้าง ด้วยเงินและอามิสสินจ้างทรัพย์ มักจะถูกทางราชการเพ่งเล็งเห็นว่าไม่ใช่ผู้เสียหายบ้าง ไม่มีสิทธิหน้าที่บ้าง จะเป็นโจทก์ฟ้องร้องบ้าง จึงเป็นหนทางให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงคอร์รัปชันมากขึ้น กระผมเห็นว่าการเพิ่มข้อความต่อไปนี้ว่า และร้องเรียนเป็นโจทก์ได้ในกรณีที่ได้พบเห็น เห็นพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการอันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่หรือรับสินทรัพย์จากบุคคลจากนิติบุคคลเอามาเป็นประโยชน์ส่วนตน

นายมานะ พิทยาภรณ์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผม มานะ พิทยาภรณ์ ครับ กระผมใคร่ทราบเรียนว่าก่อนที่เราจะพิจารณาเป็นมาตราๆ นี้ เราควรจะพิจารณากันเสียก่อนว่าตามหลักการในการร่างรัฐธรรมนูญนะ เราจะเขียนเฉพาะหลักการใหญ่ๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องเขียน กระผมใคร่เรียนถามว่า ถ้าหากเราไม่เขียนหลายมาตรานี้ ผลจะเป็นอย่างไร เช่นเราบอกว่าเราไม่เอาละว่าบุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรนี้ กระผมถามว่า ถ้าไม่มีในรัฐธรรมนูญ เราจะต้องเสียภาษีใหม่ คำตอบก็คงจะบอกว่า เราจะต้องเสียภาษี แล้วมีอีกหลายข้อในทำนองเดียวกัน เพราะฉะนั้น กระผมจึงใคร่ขอทราบเรียนฝากสำหรับท่านซึ่งจะเป็นกรรมาธิการต่อไปได้ โปรด

พิจารณาถึงข้อนี้ว่าสิ่งที่ไม่จำเป็นเราควรจะไปหรือไม่ การที่เราเขียนมาตราต่าง ๆ ลงไปในเรื่องทางด้านสิทธินั้น จริงอยู่เราจะต้องเขียนเพราะว่าถ้าเราเขียนอยู่ในกฎหมายธรรมดาผลบังคับมันไม่เหมือนกัน มันอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่ถ้าเราเขียนในรัฐธรรมนูญมันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าพูดถึงเรื่องในหน้าที่แล้วกระผมไม่เห็นมีความจำเป็นเช่นนั้นเลย เราจะเขียนหน้าที่ว่า จะต้องเสียภาษีอากรในกฎหมายธรรมดาถามว่าท่านไม่เสียภาษีได้ไหม ท่านก็ต้องเสีย นี่เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งกระผมใคร่จะขอกราบเรียนแล้วก็เพื่อไม่ให้เสียเวลาของสภานี้ กระผมจะไม่วิจารณ์ไปที่ละมาตรา ๆ แต่จะขอความกรุณาได้ใช้หลักเกณฑ์อันนี้ประกอบการพิจารณาของท่านด้วย ประการที่สองซึ่งกระผมใคร่จะขอกราบเรียน อีกประการหนึ่ง ก็เหมือนกับเพื่อนสมาชิกซึ่งได้ยื่นขึ้นมาถามว่า ที่บอกว่าบุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรถ้าจะตีว่าบุคคลนี้หมายความว่าเฉพาะคนไทย แล้วถามว่าพวกอเมริกันพวกคนจีน พวกแขก จะต้องเสียภาษีไหม อันนี้ก็ก่อให้เกิดมีปัญหา ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากปัญหาซึ่งกระผมได้อภิปรายมาแล้วในหมวด ๓ ว่า เราใช้ถ้อยคำซึ่งผิดกัน จั๊กหน้าบอกว่า หน้าที่ของชนชาวไทยนะครับ เอละครับบุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ นี่เราจะไปเกณฑ์ชาติอื่นเขาให้มารักษาชาติไทยนะคงไม่ได้ หน้าที่ในการที่จะเป็นทหาร เอละ เราก็จะต้องตีว่าบุคคลนั้นหมายความว่าคนไทย ทีนี้พอมาถึงบุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากร คุณบอกว่าไม่ใช่ นะ อันนี้ฉันจะตีความว่าบุคคลไม่ว่าชาติใด ๆ กระผมว่าจะผิดหลักในการตีความแห่งกฎหมาย เพราะกฎหมายฉบับเดียวใช้คำ ๆ เดียวกัน ต้องตีความหมายเหมือนกัน กระผมก็ขอใคร่ฝากข้อคิดเห็นอันนี้ไว้สำหรับได้โปรดพิจารณาด้วยครับ

นายป่วย อึ้งภากรณ์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผมใคร่จะขอฝากความคิดเห็นเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองดีตามหมวด ๔ ไว้ว่า ตามที่ท่านกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างขึ้นมาอันค่อนข้างจะล้าสมัยสักหน่อย ล้าสมัยใน ๒ ประการ ประการหนึ่งคือในมาตรา ๕๔ ที่ว่าบุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัตินั้นนะในปัจจุบันนี้กระผมเข้าใจว่าทั่วโลกเห็นกันแล้วว่านอกจากหน้าที่รับราชการทหารแล้วบุคคลทั้งหลายที่จะเป็นพลเมืองดีนั้นควรจะทำความพยายาม ทำการอาสาสมัครเพื่อที่จะเป็นสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติอีกหลายประการ กระผมไม่ได้เห็นว่าการรับราชการทหารนั้นไม่สำคัญ และ

แท้จริงอาชีพทหารนั้นเป็นอาชีพที่มีเกียรติ แต่กระผมเห็นว่าเพื่อที่จะให้รัฐธรรมนูญของเรา  
นี้ทันสมัยเท่าที่ควรจะเป็น แล้วก็เยาวชนทั้งหลายในขณะนี้ก็กระตือรือร้นในเรื่องที่จะบำเพ็ญ  
ประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เพราะฉะนั้นควรที่จะมีบทบาทอยู่ตัวอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะให้รับกับ  
สถานการณ์เช่นนี้ ที่ว่าล้ำสมัยอีกประการหนึ่งก็คือว่าในมาตรา ๕๔ ที่พูดถึงเรื่องประถมศึกษา  
กระผมเห็นด้วยกับท่านที่ได้อภิปรายเมื่อตอนต้นว่าไม่ควรจะจำกัดแค่ประถมศึกษา ทฤษฎี  
การศึกษาในปัจจุบันนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก คือมาเข้าทฤษฎีที่ว่าบุคคลแต่ละคน  
นั้นมีหน้าที่ที่จะชวนช่วยหาความรู้ตลอดชีวิตหรือที่ภาษาอังกฤษ หวังว่าท่านให้ประธานอภิ  
เรียกกันว่า ไลฟ์ ลอง เอ็ดดูเคชัน (life-long education) ในกรณีเช่นนี้ถ้าหากว่าเรามาจำกัด  
เฉพาะประถมศึกษาเท่านั้นคงจะรู้สึกคร่ำครึเต็มทีควรที่จะเขียนเสียใหม่ เกี่ยวกับมาตรา ๕๔  
นี้ กระผมใคร่จะขอกราบเรียนอีกข้อหนึ่งว่าถ้าเราเขียนรัฐธรรมนูญไปแบบนี้ รัฐธรรมนูญ  
เรานี้จะเอียงกระเท่เล่ห์ กล่าวคือว่าบุคคลมีหน้าที่เรียนชั้นประถมศึกษา แต่ว่ารัฐไม่มี  
หน้าที่ที่จะอำนวยความสะดวก ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับของไทยเราที่ใช้อยู่  
ปัจจุบันนี้ บิดามารดาผู้ใดไม่นำเด็กที่อยู่ในเกณฑ์บังคับไปเข้าโรงเรียน บิดามารดาผู้นั้นมี  
ความผิดตามกฎหมาย แต่ถ้าหากว่ารัฐบาลไม่สามารถที่จะจัดการประถมศึกษาให้พอกับคนที่  
เด็กจะเข้าเรียน ไม่มีความผิดอะไรเลย นี่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุก ๆ วันในกรุงเทพฯ นี่แหละครับที่มี  
เด็กเป็นจำนวนมาก รัฐบาลและเทศบาลไม่สามารถที่จะอำนวยความสะดวกชั้นประถมศึกษาได้  
ถ้าเช่นนี้ก็ไม่น่าที่จะเขียนให้ว่าราษฎรมีหน้าที่ ถ้าจะเขียนว่าราษฎรมีหน้าที่ก็ควรที่จะให้  
รัฐบาลมีหน้าที่ด้วย และราษฎรมีสิทธิเรียกร้องในเรื่องนี้ด้วย ขอขอบคุณครับ

นายชมพู อรรถจินดา : ท่านประธานที่เคารพครับ กระผมมีประเด็นซึ่งนั่งฟัง  
อยู่แล้วยังไม่มีท่านผู้ใดได้กล่าวถึง คือทั้งหมด ๓ และหมวด ๔ ของรัฐธรรมนูญเรา  
ใช้คำว่า "บุคคล" มาตลอด ถ้าจะพูดเฉพาะหมวด ๔ ปัจจุบันนี้มาตรา ๕๒ บอกว่าบุคคลมี  
หน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ เอ้า ชำคกสนาไปเสียได้ พระมหากษัตริย์ ระบอบการปกครองประชาธิปไตย  
กระผมมีปัญหาว่า คำว่า "บุคคล" ทั้งสองหมวดนี้หมายถึงหน้าที่บุคคลสัญชาติไทย คนไทย  
หรือว่ารวมคนต่างด้าวด้วย และก็รวมนิติบุคคลไทยนิติบุคคลต่างด้าวด้วยหรือไม่ อันนี้กระผม  
อยากจะเรียนถามขอความเข้าใจจากทางรัฐบาลเสียก่อน แล้วก็หากว่าได้รับความเข้าใจอันดีก็

จะเป็นประโยชน์ในการที่จะไม่ต้องแปรญัตติกันมาก แล้วก็ท่านกรรมาธิการจะได้ทำงานได้ถูกต้อง กระผมเห็นว่าในนี้รวมกันมันปนเปกันหมด มาตรา ๔๔ ครับ เรื่องพรรคการเมือง บอกว่าบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะตั้งพรรคการเมืองได้ มีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง ทั้งนี้เห็นจะให้เฉพาะคนไทยที่นี้ถ้าเราคิดว่าพรรคสองมืออยู่บอกว่า การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง อันนี้ก็แปลได้สองอย่าง ถ้าเราแปล "บุคคล" ว่าตลอดทั้งสองหมวด หมายถึงคนต่างด้าวในกรณีนี้ควรจะหมายถึงคนต่างด้าวและหมายถึงเฉพาะคนไทยในกรณีนี้บอกว่าเห็นแล้วว่าใช้สำหรับเฉพาะคนไทย กระผมสงสัยในข้อนี้ว่า ก็ถ้าเขาถามว่าการจำกัดสิทธิต่างๆ นั้นมันจะต้องจำกัดต่อบุคคลในคุณสมบัติอย่างอื่น ไม่ใช่เรื่องเชื้อชาติ จะตอบเขาว่าอย่างไร การจัดตั้งดำเนินกิจการพรรคย่อมเป็นไปตามกฎหมาย กฎหมายนี้ไม่ใช่ว่าตัดสิทธิคนต่างด้าวตั้งไม่ได้ เฉพาะคนไทยตั้งได้ จะต้องเป็นเรื่องคุณสมบัติ อายุไม่ถึง คนต่างด้าวอายุถึงเท่าคนไทยแล้วทำได้หรือเปล่า ไปอีกครับอย่างมาตรา ๒๗ บอกว่า บุคคลย่อมเสมอกันภายในรัฐธรรมนูญนี้บุคคลย่อมเสมอกัน บุคคลย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน อันนี้หมายความว่าอย่างไร บุคคลในที่นี้หมายถึงทั้งต่างด้าวทั้งคนไทยหรืออย่างไร กระผมต้องขอประทานเพื่อให้เข้าใจ อันนี้ได้รับคำอธิบาย กระผมอยากจะเรียนว่าความสงสัยของกระผมนี้ ได้เห็นว่าความเป็นมาของรัฐธรรมนูญอันนี้ ลอกมาจากปี ๒๔๙๒ แต่รัฐธรรมนูญปี ๒๕๗๕ กับปี ๒๕๘๘ รัฐธรรมนูญหลักเราก็มี ๔ ฉบับ ปี ๒๕๗๕ ปี ๒๕๘๘ ปี ๒๕๙๒ แล้วก็ฉบับที่เรากำลังทำนี้แหละครับ ปี ๒๕๗๕ กับ ปี ๒๕๘๘ เขาใช้คำคนละคำ เขาใช้คำว่า "ประชาชนชาวสยาม" นี้แหละ "ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใดย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน" ถูกแล้วครับเมื่อ ๔๐ ปีเรายังไม่มีความคิดในทางเศรษฐกิจ ที่จะคุ้มครองธุรกิจบางอย่างไว้สำหรับคนไทย เวลานี้เรามีแล้ว กฎหมายที่ว่าธุรกิจบางอย่าง อาชีพบางอย่างคนต่างด้าวทำไม่ได้ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๑ ฉบับที่ ๓๒๒ เพราะฉะนั้นภาพพจน์ของรัฐธรรมนูญเราว่าด้วยสิทธิหน้าที่นะ เรามองเห็นชัดว่าเป็นอย่างไรครับ เรายังคิดว่าเราจะใจกว้างแก่คนไม่ว่าเชื้อชาติศาสนาใดเหมือน พ.ศ. ๒๕๗๕ หรือเราได้เปลี่ยนแปลงไป ความเป็นมานั้นนะในปี ๒๕๙๒ ก็ยังใช้ถึงแม้ใช้หน้าที่ประชาชนไทยแล้วก็ยังใช้คำว่า "ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนา

ได้อยู่มอยู่ในความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมอกัน” ปี ๒๕๑๑ ก็เอาความอย่างเดียวกันมาใช้ ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด เวลานี้เรลอกมาตรา ๒๖ มาเป็นมาตรา ๒๖ ของฉบับใหม่ แต่เราตัดคำว่า “ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด” ออก ของเรา มาตราใหม่จึงอยู่ในคำว่า “บุคคลย่อมอยู่ในการคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน” เดิมนะเขาเอาไว้มาตรา ๑ เลยครับ ปี ๒๕๓๕ เพราะฉะนั้นจึงอยู่ในบททั่วไป เมื่อเช่นนั้นแล้วกระผมจึงมีความเห็นว่ามันเกิดทำให้การเปลี่ยนนี้สับสน เพราะเหตุที่เราจะแปลมาตรา ๒๖ ว่าอยู่ในความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมอกัน ถ้าเสมอกันแล้ว เรื่องมีอำนาจจัดหนังสือพิมพ์ว่าอย่างไร เสรีภาพในการศึกษาตามมาตรา ๕๑ ใคร ๆ ก็ตั้งโรงเรียนชาติใด ๆ ก็ได้ อย่างนั้นหรือว่าตั้งได้เฉพาะชาติไทย กฎหมายนี้บังคับกีดกันสัญชาติหรือบังคับเฉพาะสิ่งประกอบเป็นคุณสมบัติ มันไปถึงทุก ๆ อันละครับ ไปจนถึงกระทั่งเสรีภาพในการชุมนุม ต่อไปเราจะเห็นแต่งตัวต่าง ๆ โปกผ้าชุมนุมได้อย่างเสรีเหมือนคนไทยหรืออย่างไร อันนี้กระผมคิดว่าถ้าได้รับคำอธิบายจากท่านทางรัฐบาลแล้ว ก็อาจจะเป็นแนวทางที่เราเข้าใจได้เลย หรือเป็นแนวทางที่กรรมการจะได้ทำให้ชัดเจนความมุ่งหมาย กระผมอยากให้เห็นภาพพจน์ของรัฐธรรมนูญนี้บอกว่าแนวนโยบายเศรษฐกิจการเมืองอะไรที่เราพูดไว้ในคำปรารภนั้นรูปร่างของเราแท้จริงให้เห็นชัดว่าเป็นอย่างไร ขอพระคุณครับ

นายประกอบ หุตะสิงห์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) : ท่านประธานสภาที่เคารพ คือที่ท่านสมาชิกสงสัยว่าในหมวด ๓ เรื่องสิทธิเสรีภาพกับหมวด ๔ เรื่องหน้าที่ของชนชาวไทยนั้น ก็จะต้องเป็นไปตามหมวดครบ) เพราะหมวดครบกับออกแล้วว่าสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย หน้าที่ของชนชาวไทย เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญนี้ก็ให้ความคุ้มครองแก่ชนชาวไทย และที่หน้าที่ก็เป็นหน้าที่ของชนชาวไทย แต่ที่นี้ที่ท่านสงสัยบางประการอย่างบุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรนี้ ที่นี้คนไทยเท่านั้นจะต้องเสีย คนต่างประเทศไม่ต้องเสียหรือ ก็ให้เห็นว่าในบทมาตราต่าง ๆ เขามีว่าบุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายภาษีเขาบอกว่าผู้มีเงินได้ไม่จำเป็นต้องเป็นคนไทยหรือครับ จะเป็นจีน แขก ฝรั่งเศสอะไรผู้มีเงินได้ก็ต้องเสียภาษีตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นในเรื่องเหล่านี้เขาก็จะมีบทกำกับอยู่แล้วว่าเสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ มีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไรก็ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น แต่ว่าในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ดีหน้าที่ที่ดีเป็นเรื่องของชนชาวไทยครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติครับ ผมขอพักการอภิปรายเรื่องรัฐธรรมนูญไว้ก่อน เพราะผมมีเรื่องที่จะต้องขอปรึกษาท่านสมาชิก คือระหว่างวันสองวันนี้ได้ญัตติเข้ามา ๓ ญัตติจากท่านสมาชิก มีผู้รับรองถูกต้อง คือญัตติของคุณสุรินทร์ มาศดิตถ์ ขอให้ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญต่อไปจากที่กำหนดไว้เดิมในวันที่ ๑๔ และ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๗ ประชุมติดต่อกันไปทุกวันจนกว่าจะลงมติในวาระที่ ๑ แปลว่าหลังจากวันนี้ไปประชุมกันเรื่อยไปจนกว่าจะลงมติ นี่เป็นญัตติของคุณสุรินทร์ มาศดิตถ์นะครับ และมีญัตติของคุณชนะ รุ่งแสง ขอให้ เห็นว่าควรพิจารณากำหนดวันประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติใหม่ คือ วันพฤหัสบดีและวันเสาร์ทุก ๆ สัปดาห์ประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ วันศุกร์ทุก ๆ สัปดาห์ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ นี่ก็เป็นญัตติที่ ๒ แล้วยังมีญัตติที่ ๓ เรื่องกำหนดวันประชุมเช่นเดียวกัน ของคุณประมวล กุลมาตย์ครับ กำหนดให้มีการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒ วัน คือวันพุธ และวันพฤหัสบดี แทนที่จะเป็นวันพฤหัสบดีหรือวันศุกร์ ความจริงญัตติทั้งสามนี้ผมได้รับเข้ามาแล้ว มีท่านสมาชิกรับรองถูกต้อง แต่ผมก็ไม่แน่ใจ เพราะว่าไปดูข้อบังคับ ข้อ ๓๔ มันมีลักษณะเป็นญัตติที่จะเสนอขึ้นมาไม่ได้เพราะระหว่างนี้เรากำลังพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญอยู่ ญัตติที่ว่าจะรับร่างรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่ คือการที่เสนอขึ้นมาอย่างนี้ ผมเองเห็นว่าขัดต่อข้อบังคับ ข้อ ๓๔ จะเสนอไม่ได้แต่ท่านสมาชิกที่เสนอญัตติขึ้นมา ก็เสนอขึ้นมาด้วยความหวังดี ผมก็เลยหาทางออกด้วยการขอปรึกษาท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งสภาที่ผมมีสิทธิจะทำได้ตามข้อบังคับที่ ๒๒ เป็นประธานเสียอย่างทำอะไรก็ได้ ขอปรึกษาท่านสมาชิกครับว่าจะเอาอย่างไรกันแน่ เรื่องวันประชุมนี้นะ เราจะตกลงอย่างเก่าที่เรากำหนดไว้แล้ว หรือจะขอเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยอย่างที่มีมา และคุณสุรินทร์เป็นผู้เสนอขึ้นมาก่อน คุณสุรินทร์ครับ เชิญครับ

นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ : ท่านประธานที่เคารพ ผม สุรินทร์ มาศดิตถ์จากนครศรีธรรมราช ขอกราบเรียนเสนอท่านประธานว่า ผมขอขอบคุณท่านประธานเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณานำเรื่องนี้เข้าปรึกษา ที่ผมเสนอญัตติขึ้นมาว่าสภานี้ควรจะได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญติดต่อกันไปจนแล้วเสร็จในวาระที่ ๑ นั้น โดยมีเหตุผลโดยย่อที่จะกราบเรียนต่อท่านประธาน

สองอย่าง ความเห็นส่วนตัวของผม ผมเห็นว่าในวาระที่ ๑ นี้ ตามข้อบังคับข้อ ๑๑๑ กำหนดให้ สภานี้พิจารณาว่าจะรับร่างรัฐธรรมนูญนี้ไว้พิจารณาหรือไม่ในการพิจารณาอันนี้ที่ประชุมก็ได้ลงมติว่าให้พิจารณาเป็นหมวด แต่จากการสังเกตวันนี้เป็นวันที่ ๓ ที่มีการพิจารณาเรื่องนี้ ผมต้องขอประทานอภัย ท่านสมาชิกบางท่าน ความเห็นของผมเห็นว่าการพิจารณานั้นเป็นการพิจารณาเกินเลยวาระที่ ๑ ไปบ้าง บางท่านอภิปรายถึงว่าควรจะแก้ไขมาตราที่น้อยอย่างนั้นเพิ่มเติมอย่างนี้การพิจารณาอย่างนี้ ผมเห็นว่าถ้าพิจารณาต่อไปก็จะเป็นการล่าช้ามากประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งที่จะป้องกันไม่ให้มีการแปรญัตติในวาระที่ ๒ เพื่อไม่ให้พูดกันมากในวาระที่ ๒ นั้นยอมเป็นไปไม่ได้ เพราะการพิจารณาในวาระที่ ๑ นี้ไม่สามารถที่จะตัดตอนเพิ่มเติมอะไรได้ เพียงแต่ให้ความคิดเห็นเท่านั้น ดังนั้นความคิดเห็นของท่านสมาชิกผู้มีเกียรติที่เคารพบางท่าน ผมเห็นว่าต้องไปพูดกันในวาระที่ ๒ อีกเมื่อมีการแปรญัตติ ดังนั้นผมคิดว่าที่เกินไป ๓ วันนี้ขอภัยด้วย ผมมีความเห็นว่าเพราะการพิจารณาหรืออภิปรายนี้เกินเลยวาระที่ ๑ ไป นี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งหลังจากสภานี้ได้ลงมติเมื่อวันศุกร์ว่าให้เลื่อนไปพิจารณากันใหม่ในวันพฤหัสบดี คือวันนี้และวันศุกร์วันพรุ่งนี้ เสียงคัดค้านจากหนังสือพิมพ์ประชาชน และกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่พอเชื่อถือได้ก็ออกมาว่า สภานี้พิจารณารัฐธรรมนูญไปในทางที่ถ่วงให้ล่าช้า เสียงประชาชนที่ผมได้รับฟังมาด้วยตนเอง ขอประทานอภัยท่านประธาน และท่านสมาชิกว่า ผมอยากจะเอามาเล่าให้สภานี้ฟังว่าพอผมกลับไปนครศรีธรรมราช ชุมชนร้านค้าเพ่พูดใส่หน้าผมเลยว่า สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขอภัยท่านประธานครับ เป็นหมาทวงก้าง ขอภัยนะครับ เขาพูดกันถึงอย่างนี้ ผมถามเขาทำไมพูดอย่างนั้น เขาบอกว่าอยากจะร่างรัฐธรรมนูญให้ช้าเพื่อให้ได้เงินเดือนกันนาน ๆ พวกที่ไม่ต้องการจะสมัครสมาชิกสภาผู้แทนพวกที่ไม่มีสิทธิสมัคร คือเป็นข้าราชการประจำก็ต้องการถ่วงรัฐธรรมนูญไปให้ช้า นี่คือเสียงของประชาชนที่ผมได้รับฟังมาด้วยตนเอง อันนี้เป็นเหตุที่สอง ผมไม่อยากจะให้สภาอันมีเกียรติ ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติถูกเพ่งเล็งหรือกล่าวหาไปในประเด็นนี้ อีกประเด็นหนึ่งคือปัญหาสำคัญ คือปัญหาของประชาชาติครับ ท่านประธานที่เคารพ เป็นที่ยอมรับกันว่าขณะนี้รัฐบาลของ ฯพณฯ ลัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเป็นรัฐบาลเรียกว่าชั่วคราวระยะหนึ่งกว่าจะมีรัฐธรรมนูญ ก็ได้เผชิญปัญหาหลายปัญหา ทั้งด้านความสงบเรียบร้อย ทั้งด้านนอกและในประเทศ ก็ปัญหาหนัก โดย

เฉพาะปัญหาเรื่องปากเรื่องท้องของประชาชน เรื่องราคาเครื่องอุปโภคบริโภคแพงขึ้นไปนี้ ประชาชนเดือดร้อนอยู่มาก ผมเข้าใจว่ารัฐบาลนี้จะตัดสินใจตัดสินปัญหาเดือดขาดลงไป ก็ไม่กล้าที่จะตัดสินปัญหาเดือดขาด เพราะถือว่าเป็นรัฐบาลเพียงระยะหนึ่ง จนกว่าประชาชนจะได้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลอันถาวรตามรัฐธรรมนูญของประชาชนอย่างแท้จริงปัญหาที่รัฐบาลจะแก้ปัญหาต่างๆ ในบางสิ่งบางอย่างก็ไม่กล้าชี้ปัญหาลงไป จะเป็นสิ่งที่เรื้อรังซึ่งไม่ใช่ปัญหาที่เราจะปล่อยให้เรื้อรังเพื่อที่จะเกิดความทุกข์ยากขึ้นในประเทศของเราผมมีความเห็นว่าควรจะได้มีรัฐธรรมนูญเร็ว ๆ เพื่อให้ประชาชนได้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามความต้องการของประชาชนเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนนี้เป็นข้อที่สาม ที่ผมมีความเห็นว่าควรจะได้ริเริ่มร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่ ๑ ให้เสร็จ เพราะหลังวาระที่ ๑ แล้ว ท่านประธานที่เคารพ การตั้งกรรมาธิการขึ้นพิจารณานั้นผมว่าระยะแปดญัตติอย่างน้อยต้อง ๑ เดือน เพราะกฎหมายธรรมดาที่สภาไม่เคยให้ถึง ๑๕ วัน ๑ เดือนนี้การพิจารณาของคณะกรรมาธิการก็คงจะแล้วเสร็จ แต่หลัง ๑ เดือนแล้วเป็นระยะที่พิจารณาค่าแปรญัตติของสมาชิกผู้มีเกียรติที่เคารพอีก ระยะก็จะยาวออกไปอาจเป็น ๒ เดือน นี้ความล่าช้าของการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญก็จะช้า แล้วตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรปี ๒๕๑๕ ก็กำหนดไว้ว่าวาระที่ ๓ ต้องพิจารณาหลังจากจบวาระที่ ๒ วันระยะไป ๑๕ ก็ช้าต่อไปอีกดังนั้นผมจึงไม่อยากจะให้วาระที่ ๑ นี้ช้าจนเกินไป หมายความว่าถ้าประชุม ๒ วัน วันนั้นเลื่อนไปอีก ๕ วันประชุมอีก ๒ วัน บางทีเดือนมีนาคมทั้งเดือนวาระที่ ๑ ไม่จบ ก็จะเป็นผลเสียแก่บ้านเมืองและสภานี้ดังที่ทราบเรียนท่านประธานที่เคารพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ผมอยากจะขอให้สภานี้ได้โปรดกรุณาเห็นด้วยกับญัตติของผมด้วย ขอขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : นั่นก็เป็นข้อเสนอของคุณสุรินทร์นะครับ ที่นี้ของคุณชนะ จะว่าอย่างไรฟังเสียให้ตลอด

นายชนะ รุ่งแสง : ท่านประธานที่เคารพ กระผม ชนะ รุ่งแสง สภานี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่ารัฐธรรมนูญที่สภาแห่งนี้กำลังพิจารณานั้นเกิดขึ้นภายหลังและบนรากฐานแห่งวันมหาวิปโยค เมื่อเป็นอย่างนี้ความสำคัญและความจำเป็นในการที่จะดำเนินการเพื่อให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปนั้นจึงเป็นความสำคัญและจำเป็นซึ่งคนทั้งชาติและ

สภาแห่งนี้จะต้องยอมรับ เมื่อเป็นอย่างนี้เท่าที่แล้วมาเราพิจารณารัฐธรรมนูญกันอยู่ในขณะนี้คือสัปดาห์ละ ๒ วัน คือวันพฤหัสบดีและวันศุกร์ แต่นั่นก็หมายถึงว่าในวันศุกร์ซึ่งสภาแห่งนี้เคยพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ และกิจกรรมของรัฐบาลที่เสนอต่อสภา กิจกรรมเหล่านั้นก็ต้องละทิ้งไปเพราะการที่ต้องมาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามที่เสนอทั้งสองวัน เมื่อเป็นอย่างนี้ภาพพจน์ที่ประชาชนและสื่อมวลชนและนิสิตนักศึกษาและนักเรียนทั้งหลายซึ่งต้องการที่จะเห็นผลและแม้แต่รัฐบาลเองก็ต้องการที่จะเห็นผลจากการที่รัฐบาลได้ดำเนินการมาในการร่างรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามกำหนดที่รัฐบาลต้องการและดุลพินิจของรัฐบาล รัฐบาลก็ได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาอย่างทามรุ่งทามค่ำเพียงวันเดียว เพราะฉะนั้นสภาแห่งนี้ก็จะไม่ได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาในการที่จะพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้สัปดาห์ละ ๒ วัน แต่เพื่อไม่ให้งานของสภาและงานของชาติต้องเสียไปด้วยก็เพิ่มอีก ๑ วันเป็นการพิจารณาเรื่องอื่น ๆ อันจะพึงมี สำหรับเหตุผลที่เสนอว่าวันพฤหัสบดีและวันเสาร์ควรจะเป็นวันที่พิจารณารัฐธรรมนูญของสภานี้ ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าถ้าพิจารณารัฐธรรมนูญทั้งสองวันต่อเนื่องกันแล้วก็จะทำให้สมาชิกต้องหนักเกินไปหรือว่าอาจจะเตรียมสภาพไม่พร้อมในการที่จะดู ถ้าหยุดเสีย ๑ วัน แล้วโดยพิจารณาเรื่องอื่น ๆ ทิ้งไปเสีย ๑ วันในวันศุกร์แล้วก็เป็นทางที่ดี แล้วอีกอย่างหนึ่งเกียรติภูมิของสภานิติบัญญัติแห่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญและพึงระลึกถึงเสมอ เพราะว่าจำนวนสมาชิกที่จะประชุมในการพิจารณารัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่ง จึงเห็นควรที่จะให้สภาแห่งนี้พิจารณารัฐธรรมนูญในวันพฤหัสบดีและวันเสาร์เพื่อป้องกันความเสียหายอันจะมีต่อเกียรติภูมิของสภานี้สมมติว่าวันเสาร์มีสมาชิกมาประชุมไม่ครบองค์ประชุมแล้วก็เป็นเรื่องที่สมาชิกสภานิติบัญญัตินี้จะพึงสังวรว่าภาพพจน์ที่ประชาชนและสื่อมวลชนนิสิตนักศึกษาจะมองสภานี้จะมองไปในรูปใดจึงขอกราบวิงวอนสภานิติบัญญัติแห่งนี้ได้พิจารณาใช้ดุลพินิจที่จะร่วมประชุมกันสำหรับรัฐธรรมนูญในวันพฤหัสบดีและวันเสาร์ สำหรับวันศุกร์นั้นเราจะพิจารณาพระราชบัญญัติอื่น ๆ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ของรัฐบาลตามที่ได้เคยปฏิบัติมา

นายประมวล กุลมาตย์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผม ประมวล กุลมาตย์ ตามที่กระผมได้เสนอญัตตินี้ขึ้นมานั้นก็ด้วยมีความเจตนาดีต่อสภานี้ กล่าวคือว่าสภานี้เป็นสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้แต่งตั้งขึ้นโดยมีหน้าที่สำคัญก็คือ

หน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญ และหน้าที่อีกอย่างหนึ่งนั่นก็คือหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมของสภาที่จะต้องปฏิบัติจัดทำ เพราะฉะนั้นจึงมีความสำคัญกว่า เราควรจะพิจารณาและดำเนินงานร่างรัฐธรรมนูญให้สำเร็จโดยรวดเร็วแต่ว่าในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่ควรจะเสียงานด้านอื่นคือ ร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลได้เสนอ และกำลังจะเสนอ ถ้าหากว่าเรามีร่างรัฐธรรมนูญกันไฉ่แล้วแล้วไม่สำเร็จตามความมุ่งหมาย งานอื่น ๆ เช่นว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติมซึ่งกำลังจะเสนอเข้าสู่สภานี้ เพื่อจะได้ร่างงบประมาณแผ่นดินออกมาใช้ในโอกาสต่อไป และร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ อีก ซึ่งกำลังค้างสภาอยู่ ซึ่งจะต้องพิจารณาในวาระที่ ๒ และวาระที่ ๓ อีกมากมายหลายฉบับ เพราะฉะนั้นกระผมจึงขอเสนอว่า ให้มีการเพิ่มวันประชุมขึ้น คือให้มีการประชุมในวันพุธวันพฤหัสบดีเป็นการประชุมพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญส่วน ๆ ส่วนวันศุกร์นั้นเป็นการประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งค้าง คาสภานี้อยู่ การที่ไม่กำหนดให้ประชุมในวันเสาร์วันอาทิตย์นั้น ก็ด้วยมีความเห็นอกเห็นใจ บรรดาเพื่อนสมาชิกซึ่งเป็นข้าราชการ และมีธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ เพราะฉะนั้น กระผมใคร่จะขอวิงวอนสภานี้ให้ช่วยกันพิจารณาว่าควรจะกำหนดวันประชุมกันอย่างไร ตามที่ท่าน สมาชิกทั้ง ๒ ท่านที่เสนอมานี้ก็เป็นการเจตนาดีร่วมกัน เพราะฉะนั้นปัญหาว่าสภานี้จะเอา อย่งไร จะเอาญัตติอย่างใดที่กระผมเสนอหรือที่ท่านสมาชิกคนที่ ๒ เสนอ หรือคนที่ ๑ เสนอนั้น กระผมก็ไม่ขัดข้อง แล้วแต่สภานี้ซึ่งเข้าใจว่าประธานสภาจะได้จับประเด็นให้บรรดาสมาชิกสภานี้ พิจารณาต่อไป ขอขอบคุณ

นายไพจิตร เอื้อทวีกุล : ท่านประธานที่เคารพ กระผมขอรบกวนเวลาสั้น ๆ คือ อยากจะขอสนับสนุนญัตติที่ ๑ ของคุณสุรินทร์ครับ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ปรากฏออกมาสู่ ประชาชนเป็นเวลากว่า ๒ เดือนแล้ว กระผมเชื่อแน่ว่าในฐานะที่สมาชิกทุกท่านล้วนมีความ รับผิดชอบ ได้ศึกษารัฐธรรมนูญมาโดยกระจ่างแล้ว ไม่มีความจำเป็นจะต้องมาหาความรู้ใน สภานี้อีก เพราะฉะนั้นในการอภิปรายในวาระแรกไม่ควรจะกินเวลายาวนานนักอีกประการหนึ่งนั้น ถ้า หากว่าเราปล่อยให้ยืดเยื้อไปแล้ว งานของสภาในด้านอื่นนั้นจะขัดข้องเป็นอันมาก เพราะฉะนั้น กระผมคิดว่าเราน่าจะยอมเสียสละเวลาพิจารณารวดเดียววาระที่ ๑ นั้น ติดต่อกันไปจนเสร็จสิ้น เมื่อ เสร็จสิ้นแล้วก็มอบกรรมธิการไป สภานี้จะได้ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่สำคัญ โดยเฉพาะในเรื่อง ของพระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้ เพราะฉะนั้นกระผมขอสนับสนุนญัตติที่ ๑ นี้ครับ ขอขอบคุณครับ

นายสง่า วงศ์บางซวด : ท่านประธานที่เคารพ กระผม นายสง่า วงศ์บางซวด ซึ่งไม่เห็นด้วยกับญัตติทั้ง ๓ ญัตตินั้น เหตุที่ไม่เห็นด้วยก็มีเหตุผลว่าการเรียกร้องที่จะเร่งรัดไปตามเสียงของกลุ่มนักศึกษาบ้างตามที่รัฐบาลได้เสนอไว้กับนักศึกษาบ้าง แต่ศักดิ์ศรีของสภานั้นมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับตรวจร่างรัฐธรรมนูญนั้นก็น่าจะได้พิจารณาให้ถึงถ้วนการที่จะเร่งรัดรัฐธรรมนูญนั้น กระผมก็เชื่อเหลือเกินว่าประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไม่ได้มุ่งหวังในเรื่องเร่งรัดรัฐธรรมนูญให้รัฐธรรมนูญออกมา มุ่งหวังเรื่องปากเรื่องท้องเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหลักสำคัญทุกวัน โจษจันกันอยู่นี้เรื่องน้ำมันแพงบ้าง เรื่องข้าวสารบ้าง เรื่องข้าวชื้อยากบ้าง เรื่องผู้ชายทำให้ยุ่งยากอะไร อย่างนี้ครับ มันเป็นเรื่องอย่างนั้น และก็ความจริงๆ ด้วยใจจริงของกระผมก็คิดว่า แม้แต่ไม่มีรัฐธรรมนูญ ที่ใช้ธรรมนูญปกครองมา ๑๐ ปีก็เคยอยู่ได้หรือร่างนานตั้ง ๑๐ ปีก็เคยล้มละลายใน ๒ ปีนั้นก็ได้ มันก็มีอยู่อย่างนี้ แต่ในลักษณะเหตุที่เป็นมานี้ กระผมมีความเชื่อมั่นว่าเหตุเกี่ยวโยงมาผู้ปฏิบัติเรื่องธรรมนูญการปกครองหรือผู้ปฏิบัติในคำสั่งของคณะปฏิวัตินั้นไม่ดี จึงได้มีการเรียกร้องให้ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองขึ้น มันเป็นอย่างนี้ กระผมเข้าใจว่าเป็นเรื่องอย่างนั้น ที่นี้การจะประชุมหลายวันนั้นก็ยังมีมติสองคม ถ้าหากวันใดถ้าหากสภานี้เกิดขาดองค์ประชุมขึ้นไป ในวันนั้นสภาาก็เกิดเสียหายเหมือนกัน ก็อาจจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นมาได้เพราะว่าข้าราชการประจำก็มีอยู่เกือบตั้ง ๒๐๐ คน ซึ่งอยู่ต่างจังหวัดก็ต้องทำหน้าที่งานการของชาติบ้านเมืองเหมือนกันเสร็จแล้วเมื่อเป็นอย่างนี้ขึ้นมาแล้วสภาจะเสียหายไหม สภาก็ต้องเสียหายเมื่อขาดองค์ประชุมเขาก็วิพากษ์วิจารณ์ อันนี้จึงเป็นมติสองคม กระผมเห็นว่าขอยืนไปตามนี้ก็เป็นที่น่าสมควรและเป็นที่น่าเพียงพอแล้วครับกระผม

นายนิคม จันทรวีฑูร : ท่านประธานที่เคารพครับ อันนี้เป็นประเด็นสำคัญเหลือเกินกระผมอยากจะกราบเรียนอย่างนี้ครับว่า ข้อเสนอของคุณสุรินทร์นั้น ถ้าจะเริ่มตั้งแต่วันจันทร์หน้าอาจจะเหมาะกว่า เพราะว่าในสัปดาห์นี้หลายท่านอาจจะมึแผนงานอะไรต่างๆ อยู่แล้ว เห็นว่าถ้าจะปรองดองเป็นว่าจะอภิปรายติดต่อกันไปตั้งแต่วันจันทร์หน้า กระผมเชื่อว่าอันนี้จะได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกผู้มีเกียรติส่วนใหญ่ ประเด็นอีกนิดหนึ่งครับ กระผมขอพูดในนามส่วนตัวและในนามของเพื่อนซึ่งเป็นข้าราชการจะตัดสินใจอย่างไร โปรดอย่ามานึกเป็นห่วงพวกเราข้าราชการประจำเราเข้ามารับใช้ประเทศชาติแล้ว เราพร้อมที่จะทำครับ

ขอบคุณครับ

นายเฉลิมชัย วลีนนท์ : ท่านประธานที่เคารพ ผมเสนอทางเลือกอีกทางได้ไหมครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ได้ครับ เสนอเถอะครับ ผมปรึกษา

นายเฉลิมชัย วลีนนท์ : ผมเห็นด้วยที่จะมีการอภิปรายตลอดไปเลย แต่ผมขอเป็นเวลา ๘.๓๐ ถึง ๑๒.๐๐ นาฬิกาทุกวันครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ทุกวัน บ่ายเลิก

นายเฉลิมชัย วลีนนท์ : ครับ ทุกวัน บ่ายเลิกครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : นี่ก็มีหลายทางนะครับเอาอย่างนี้ก่อนดีกว่า ผมอยากจะขอประทานถามท่านสมาชิก เพราะความจริงสภานี้ได้กำหนดวันประชุมไว้เรียบร้อยแล้ว จะขอมติเสียก่อนว่าจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยน ถ้าลงมติว่าเปลี่ยนเราจะได้คิดว่าจะเปลี่ยนกันอย่างไรนะครับ เพราะฉะนั้นขออนุมัติที่ประชุมครับ จะเปลี่ยนวันประชุมจากที่ได้กำหนดไว้แล้วหรือไม่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรเปลี่ยน โปรดยกมือขึ้น

(มีสมาชิกยกมือ ๔๓ คน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดเห็นว่าควรคงไว้อย่างเดิม ไม่เปลี่ยนขอได้โปรดยกมือขึ้นครับ

(มีสมาชิกยกมือ ๔๗ คน)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เป็นอันว่าไม่เปลี่ยน หมดปัญหา ไม่ต้องพูดอะไรกันต่อไป ทีนี้เมื่อกำหนดอย่างนี้ผมเองก็เกิดมีความเห็นอยากจะขอปรึกษาคณะอื่นนิดเถอะครับ คือผมก็เป็นห่วงอย่างที่ท่านสมาชิกว่า เพราะสภานี้มีหน้าที่ทำหน้าที่ทำนิติบัญญัติด้วย นอกจากพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่ค้างค้างอยู่ แล้วก็กฎหมายที่ผมเห็นว่ามีความจำเป็นรีบด่วน ยังมีอยู่หลายฉบับ เพราะฉะนั้นผมอยากจะขอให้พิจารณาดูว่า อาทิตย์หน้านี้อยากจะขอประชุมพิเศษในฐานะเป็นนิติบัญญัติสักหนึ่งวัน เฉพาะอาทิตย์หน้านี้ครับ คือวันพุธ วันพฤหัสบดี ประชุมร่างรัฐธรรมนูญ แล้ววันศุกร์ประชุมนิติบัญญัติพิจารณาเรื่องกฎหมาย

กันเสียทีหนึ่ง แล้วผมจะได้คัดเฉพาะกฎหมายที่มีความจำเป็นรีบด่วนเสนอท่านสมาชิกในวันศุกร์ ถ้าอย่างนั้นจะอนุมัติกันไหมครับ

นายชมพู อรรถจินดา : ขอประทานครับ กระผมเรียนตามตรงว่า เจตจำนงที่เลือกตัวบุคคลมาเป็นสมาชิกสภานี้ก็เลือกมาจากต่างอาชีพต่างกลุ่มผลประโยชน์ ประโยชน์ต่าง ๆ ย่อมจะมีแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นถ้าจะเอาวันประจํานี้ให้มากนัก บางทีก็จะมีความเดือดร้อนในเรื่องสมาชิกกับองค์ประชุม

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ไม่ใช่ครับ ผมขอสัปดาห์เดียวครับ

นายชมพู อรรถจินดา : ถ้าประชุมธรรมดาซึ่งไม่ต้องการองค์ประชุมมากนัก

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ก็ใช่ซีครับ

นายชมพู อรรถจินดา : เอาวันพุธที่เพิ่มสำหรับประชุมปกติ ส่วนร่างรัฐธรรมนูญนั้นขอไว้ตามเดิมนะครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ได้ครับ ไม่ขัดข้องครับเป็นอันว่าผมขอความกรุณาสำหรับวันพุธหน้านะครับ

นายสุชน ชื่นสมจิตต์ : ท่านประธานครับ กระผมขอเรียนเสนอว่าขอให้เป็นวันเสาร์ได้ไหมครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เอาซีครับ วันเสาร์ก็ได้ ผมไม่ว่าวันพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์ และวันเสาร์ก็ไม่จำเป็นต้องมีองค์ประชุมสองในสามทำหน้าที่นิติบัญญัติ ท่านที่มีธุระปะปังในวันเสาร์ก็ไม่ขัดข้องอะไร มากันสักแต่ว่าพอพิจารณาเอาอย่างนั้นนะครับ และก็ไม่ใช่เป็นการประจําทุกอาทิตย์ไปหรอก เอาเฉพาะหน้าสี่หน้าขวานตอนนี้ให้ผ่านไปก่อน แล้วถ้าเมื่อเสร็จการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแล้วเราก็กลับสู่ระบบเดิมตกลงอย่างนั้นนะครับ แล้วกระผมจะได้จัดการเสนอระเบียบวาระสำหรับนิติบัญญัติให้ท่านต่อไปครับวันนี้ผมขอเลิกประชุมครับ ขอขอบคุณครับ

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๑๐ นาฬิกา

